

ЗЕЛЕНА АГЕНДА  
У ОПШТИНАМА  
КОВИН,  
НОВИ КНЕЖЕВАЦ  
И ЧОКА



**Станиште**  
еколошки центар

**Вршац, 2012.**

## ЗАШТО ЈЕ ВАЖНО СТРАТЕШКО ПЛАНИРАЊЕ?

Званична политика Републике Србије усмерена је ка испуњењу услова за чланство у Европској унији. Зато се у свим областима друштвено-економског и политичког живота чине значајни напори у усаглашавању домаће регулативе и праксе са европском. Међутим, када је у питању суштинско прихватање вредности, процедура и навика на локалном нивоу, нарочито у области заштите животне средине, уочава се у Србији, ни управљачи, а ни јавно мњење, не показују довољне помаке у складу са прокламованим европским циљевима и очекивањима.

Током вишегодишњег рада са локалним самоуправама и еколошким организацијама цивилног друштва (ОЦД), уочили смо да постоје проблеми са применом неких одредби Закона о заштити животне средине, који успоравају или онемогућавају суштинску реформу. Најважнији од тих проблема су недостатак норми (мали број општина има развијену и усвојену локалну стратегију заштите животне средине), недостатак ефикасних економских инструмената за реализацију програма заштите животне средине (локални фондови нису основани у свакој општини, а програми рада фондова нису добили сагласност надлежног министарства у великом проценту случајева) и недостатак демократске праксе (учешће грађана у креирању и контроли ових норми и инструмената је симболично).

Први и основни корак у креирању и спровођењу било које политике јесте стратешко планирање. Овај процес у области заштите животне средине на локалном нивоу у Србији започет је још 2002. године, издром првих ЛЕАП-а (Локални еколошки акциони план) у неколико општина. У Националној стратегији Србије за приступање ЕУ, у сектору животне средине (поглавље 3.3.6.) поред законодавних, дате су и остале мере: „Јачати административне и људске капацитете за стратешко планирање у области животне средине, различите врсте дозвола, инспекцију, мониторинг чинилаца животне средине као и управљање пројектима“. У Закону о заштити животне средине (Сл. гласник РС 135/2004) постоји не до краја дефинисана одредба да локалне самоуправе могу доносити локалне документе у складу са Националном стратегијом заштите животне средине. Међународна и европска нас уверавају да је постојање ових докумената неопходно, а њихова активна и доследна примена основа је сваке демократске политике.

Кроз процес стратешког планирања, потребно је пронаћи одговоре на неколико важних питања – у каквом је стању посматрана област, шта су проблеми, ко је погођен тим проблемима, у каквој заједници желимо да живимо у будућности, шта су приоритети, колико је средстава потребно да из тренутног пређемо у жељено будуће стање? Без одговора на ова питања, врло је тешко планирати програме, мере и активности, а ако се то и чини, поставља се питање да ли такви програми одражавају заиста праве потребе, проблеме и очекивања грађана, који су критеријумима предлагања неких активности, а не неких других, те да ли су такви програми одрживи и економски оправдани.

Постојање локалне стратегије је важно из неколико разлога. Први је тај што би стратегија требала да буде резултат процеса, у којем се различити локални актери и заинтересоване стране, било да су у питању носиоци власти, власници капитала или удружења грађана, договарају и проналазе компромис између жеља, интереса, потреба и могућности. Друго, постојање стратегије пружа читав низ погодности заједници која је има. На пример, то је услов за конкурисање код фондова ЕУ, где се недвосмислено напомиње да пројекти који нису уврштени у неки локални стратешки документ неће бити финансирани. Постојање стратешког документа заштите животне средине један је од 12 услова за добијање НАЛЕД сертификата општина са позитивним пословним окружењем.

Иако је стратешко планирање и потреба и обавеза, нажалост, пракса је показала да са овим почетним кораком и основном политиком заштите животне средине, локалне самоуправе у Србији имају значајне проблеме. Како би се објективно утврдило стање овог елемента реформе, наша организација, Еколошки центар „Станиште“, спровела је у првој половини 2011. године истраживање, чији су резултати објављени у Студији постојећег стања реформе локалне политике заштите животне средине у АП Војводини. Резултати су узнемирујући – само 12 општина и градова у АП Војводини (од 45) имало је усвојену стратегију заштите животне средине. По подацима Сталне конференције градова и општина, у Србији нема више од 40 општина које су развиле и усвојиле локални стратешки документ заштите животне средине, по некој од методологија (ЛЕАП, Зелена агенда, ЛА21), док остале локалне самоуправе (око 120 без подручја АП Косово и Метохија) ове документе нема. Овај недостатак докумената је условио да већина општина нема услове да конкурише у програмима ЕУ са неким пројектом заштите животне средине, а НАЛЕД сертификацију има само 13 општина у Србији, од тога само две са подручја АП Војводине.

Као проблеми који утичу на овакво стање, највише се истичу недостатак новца за израду докумената, недостатак стручности и свести код доносилаца локалних одлука (европско начело афирмације знања), недовољни локални капацитети за планирање и спровођење планова, укорењеност вишедеценијских схватања о начинима функционисања локалне самоуправе, неактивна јавност и недостатак грађанских иницијатива, невољност државе (Министарство за локалну самоуправу и државну управу, Министарство животне средине, Министарство финансија) да покрене неки од расположивих механизма. Међутим, по нашем искуству, сви ови разлози могу се тумачити као изговор за основни проблем, а то је недовољна свест локалне заједнице, како доносилаца одлука, тако и грађана, о значају планирања политике заштите животне средине и недовољно знање да се такве политике развију и спроведу. У Србији је врло честа пракса да политичари нечињење, недовољно чињење или чак погрешно чињење у некој области (на пример у заштити животне средине) у духу прагматизма правдају постојањем „много важнијих проблема“ који су „хитнији за решавање“. Ово је опасна теза, неприхватљива у демократском друштву и треба увек и на сваком месту енергично на њу указати и разобличити је. Не може се занемаривање једне области јавног живота правдати нечим другим, јер се људи који су суочени са неким проблемом могу довести у заблуду да постоји нека друга група људи као препрека решавању њиховог проблема (Пример који је чест у Србији - када локална самоуправа и инвеститори желе да неку активност остваре унутар граница заштићеног подручја, а заштитари природе укажу на очигледано кршење закона или негативан утицај те планиране активности на природу, одмах се потеже лажна дилема „птице или плате“. На тај начин се злоупотребљава незапосленост у циљу правдања незакоња, а незапослени се доводе у заблуду да се на путу решавања њиховог егзистенцијалног проблема испречила нека друга група људи). То је основ за манипулисање сукобима, који су својствени тоталитарним механизмима управљања. Поред наведених, представници заинтересованих ОЦД као велики проблем виде и потпуно одсуство учешћа грађана у процесу планирања, чак и у оним општинама које су ове процесе започеле или су их већ спровеле.

## ШТА ЈЕ ЗЕЛЕНА АГЕНДА?

Зелена агенда је модел грађанске иницијативе који може да допринесе решавању поменутих проблема. То је начин стратешког планирања који је развила холандска организација „Milieukontakt International“ (МКИ), први пут у Румунији 1998. године. У суштини, Зелена агенда је адаптација Локалне агенде 21, која је усвојена на конференцији Уједињених нација у Рио де Жанеиру 1992. године, а Архуска конвенција (1998) представља својеврсни правни оквир. Зелена агенда је отворен демократски процес изградње партнерства и међусобног поверења цивилног и јавног сектора у циљу израде стратегије одрживог развоја. Основни њени принципи су „одоздо нагоре“ и „од људи за људе“, што омогућава малим и економски недовољно развијеним заједницама, да користећи сопствене, додуше невелике снаге и капацитете, ипак дођу до стратешког документа. Управо због изражене партиципативности, могућности да се локална ОЦД афирмише у својој заједници и изгради сопствене капацитете, Зелена агенда је „методологија избора“ коју наша организација увек примењује.

У поређењу са другим процесима, Зелена агенда се разликује у бар три аспекта:

**- Вредности, а не проблеми** – Процес почиње тако што заинтересоване стране одређују које су локалне вредности, дакле од самог почетка вредности, а не проблеми чине тежиште и у жижи су интересовања. Идеја таквог приступа је да се људи усредсреде на позитивне ствари, на оно што људе у заједници повезује, до чега им је свима стало, што је пожељно сачувати и унапредити, на „ДА поље“, уместо „НЕ поља“. Ако рад започне са анализом проблема, ускоро се долази до схватања да проблемима нема краја, људи почињу да се баве разликама, да се сучељавају уместо да сарађују, ствара се негативна атмосфера, расправе се воде по принципу „Како да оспоримо њихове аргументе?“, уместо да превлада став „Шта можемо да научимо од њих?“. У таквим условима, сличности и вредности падају у други план и тешко је пронаћи компромис („win-win“ опција).

**- Учешће отворено за све** – Док друге методологије укључују грађане на крају процеса, одлика Зелене агенде је учешће грађана од самог почетка. Зелену агенду иницирају и воде локалне ОЦД, док је јавни сектор партнер и подржава процес. Радне групе су отворене за све који желе да учествују, без обзира да ли су то признати стручњаци или не, да ли су представници власти или „обични“ грађани. Дубоко верујемо у став да свако ко жели да учествује у уређењу живота у

својој заједници може томе и допринети, па би му требало омогућити да то и уради. Понекад мишљење или искуство неког „малог“ учесника у процесу може отворити читав нови поглед осталих учесника и суштински утицати на правац развоја процеса. Зелена агенда подстиче и учешће маргинализованих група, које немају много могућности да искажу своје ставове о неком друштвеном питању, што је значајно искуство и пракса у свим досадашњим процесима у Србији.

- У „власништву“ грађана локалне заједнице – Зелену агенду увек иницирају, воде и спроводе представници цивилног сектора, у партнерству са јавним, тако да је резултат у „власништву“ грађана, а не локалне самоуправе. Када скупштина општине усвоји документ, он постаје део званичне локалне политике и одражава легитимне захтеве грађана према локалној власти, без обзира која гарнитура је тренутно обезбедила већину. Право да је баштине имају сви грађани, како они који су били учесници у процесу, тако и они који то нису били, како ОЦД која је била носилац процеса, тако и сви њени партнери.

Иако је израда стратешког документа можда и најважнији и највидљивији резултат, Зелена агенда је више од самог стратешког планирања. То је процес друштвене промене, који почиње променом свести о месту и значају неке друштвене групе, сектора, па и сваког појединца. Зелена агенда има потенцијал да утиче на људе у једној заједници, који постају свесни да носиоци политичког живота нису и носиоци ексклузивности на одлучивање о садржају и квалитету тог живота, да не морају чекати на решења доносилаца одлука, у својој заједници или ван ње, већ да могу бити иницијатори покретања процеса одлучивања о одређеној теми, или да могу бити укључени у тражење решења за своје проблеме. По нашем мишљењу, можда је ово и највећа вредност Зелене агенде. Зелена агенда није изолован процес кратког даха, већ платформа која има све ширу и снажнију подршку локалних заједница и цивилног сектора. До сада је спроведена или се спроводи у 46 локалних заједница у 10 држава (Румунија, Молдавија, Русија, Хрватска, Србија, Босна, Македонија, Црна Гора, Албанија и Бугарска). У Србији 5 општина (Вршац, Пландиште, Бела Црква, Књажевац и Сремска Митровица), усвојило је Зелену агенду 2009. и 2010. године, током реализације заједничког регионалног пројекта МКИ и Министарства спољних послова Холандије. Средствима Фонда за отворено друштво у Србији и МСП Холандије, у оквиру пројекта „Зелени динар – реформа локалне политике заштите животне средине“, Зелена агенда је у децембру 2011. и априлу 2012. године усвојена у још три општине – Нови Кнежевац, Чока и Ковин, тако да тренутно 8 општина у Србији има Зелену агенду као стратешки документ. Тренутно постоји још један процес, у општини Брус, који се спроводи уз подршку програма малих донација Амбасаде Сједињених Америчких Држава у Београду. То ће бити девета Зелена агенда у Србији. Међутим, ту није крај, или не би требао да буде. Имамо контакте са још око 15 локалних заједница и еколошких НВО које желе да се овакав пројекат спроведе и у њиховим срединама.

## МЕТОДОЛОГИЈА ЗЕЛЕНЕ АГЕНДЕ

Зелена агенда се састоји од 17 корака подељених у 5 фаза. Укратко би се могли описати:

**Фаза 1** (Припрема и организација) – Кораци 1 и 2, у току којих се анализирају стејкхолдери, сектори и документи. Важан корак је „анализа докумената“, у којој радне групе пописују и испитују примену у својој заједници међународне, европске, националне и локалне правне регулативе. Спровођењем овог корака, радне групе такође остварују кохерентност предлога активности у акционом плану са европским и домаћим приоритетима.

**Фаза 2** (Иницирање процеса) – Кораци 3 и 4, први састанак стејкхолдера и формирање радних група. Практика из свих заједница је показала да је очекивано формирање 2 – 4 радне групе, а оптималан број чланова сваке групе је 5 – 9. Састанци се одржавају током треће и четврте фазе, најбоље два пута месечно (на две недеље), сваки састанак може да траје 120 – 150 минута, а свака радна група до краја процеса треба да одржи око 12 састанака.

**Фаза 3** (Радне групе) – Кораци 5 – 11, у току којих радне групе у серији састанака анализирају стање вредности, стање животне средине и друге важне елементе и договарају се око приоритета. Ова фаза чини основу процеса, а циљеви сваког корака су:

**Корак 5 – Трендови:** дефинисање главних трендова и односа трендова одабраних приоритетних вредности животне средине. Анализа трендова свих вредности, да ли су у порасту, стагнацији или опадању, дати су показатељи тренда и изузеци уколико их има.

**Корак 6 – Утицај трендова:** процена очекиваних социјалних и економских утицаја еколошких трендова на друштво ради оправдавања разлога због којих треба нешто учинити.

**Корак 7 – Стандарди и визија:** дефинисање визије заједнице која укључује мишљење већег броја чланова и одређивање минималних стандарда који се морају поштовати како би се умањили ризици који могу негативно да утичу на локалне вредности.

**Корак 8 – Проблеми:** дефинисати главне проблеме животне средине и на основу тога дефинисати стратегије за решење проблема.

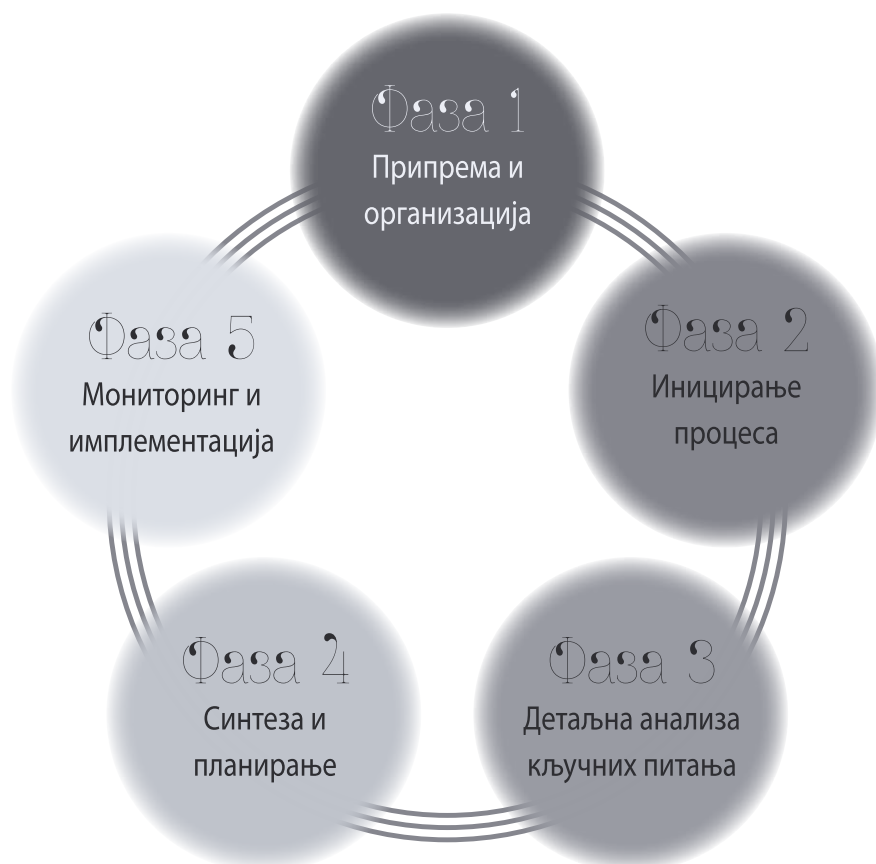
**Корак 9 – Анализа узрока проблема:** идентификација фактора и политике који узрокују настанак и оджавање проблема, као и одговорних актера (друштвени, економски, институционални), фактори животне средине који трпе и могућности за позитивну промену.

**Корак 10 – Потенцијали и могућности:** дефинисање главних потенцијала и могућности вредности. Потенцијали су природни или људски ресурси који се могу ефикасније употребити у процесу одрживог развоја, док су могућности конкретне активности које се могу спровести захваљујући постојању неког потенцијала.

**Корак 11 – Приоритети:** одредити најпожељније и обећавајуће потенцијале, могућности и политике, провером критеријума одрживости и другим критеријумима.

**Фаза 4 (Писање документа) –** Кораци 12 – 16, у току којих се развија стратегија, пише се акциони план, ради се „драфт” верзија документа која се шаље свим стејхолдерима на читање и коментаре, затим се организују јавне расправе, презентација документа, кампање јавног заговарања за његово усвајање, лобирање и на крају усвајање у локалној скупштини.

**Фаза 5 (Имплементација) –** Корак 17, мониторинг, евалуација и пилот пројекти.



## ЗЕЛЕНИ ДИНАР – НОВА ИСКУСТВА И МОГУЋНОСТИ

Током периода 1. октобар 2010 – 30. април 2012, Еколошки центар „Станиште” из Вршца, уз финансијску подршку Фонда за отворено друштво у Србији и Министарства спољних послова Холандије, спровео је пројекат „Зелени динар – реформа локалне политике заштите животне средине” у општинама Ковин, Нови Кнежевац и Чока. Партнери на пројекту биле су локалне невладине организације – „Екозона” Ковин, Еко центар „Тиса” Нови Кнежевац, Удружење риболоваца Чока и група ПААД Нови Бечеј. Током 18 месеци рада у локалним заједницама, примењена су сва до сада стечена искуства у изради Зелене агенде, испитане су и усавршене неке нове могућности, а указале су се и нове идеје.

Као најважнији резултат пројекта, издвајамо развијање и усвајање три нове стратегије заштите животне средине по методологији Зелене агенде. Три нове невладине организације афирмисале су се у својим заједницама као незаобилазни ауторитети за питања животне средине. Развијени су и локални капацитети, како ОЦД, тако и локалне администрације. У све три заједнице, локална самоуправа је снажно подржала процесе. Ова подршка имала је своје различите облике и фазе, али мотив се није мењао. На почетку су представници јавног сектора показивали мању или већу жељу да усмеравају процес у неком свом жељеном правцу. Временом, када су радне групе почеле са озбиљним радом, та жеља је јењавала, па је процес у потпуности препуштен невладиним организацијама, уз пружање подршке, како и треба да буде. Ово је очигледан доказ да цивилни сектор итекако има своје место у изради стратегија, да има довољно воље, знања, искуства и капацитета за тако захтевним процесима, да може бити добар партнер јавном сектору и да јавни сектор, уколико жели добро заједници, мора озбиљно рачунати на услуге које може пружити цивилни сектор. То је нова потврда Зелене агенде и њеног успеха у изградњи цивилно – јавног партнерства.

Наше искуство са стратешким планирањем у Србији нам говори да је усвајање документа лакши део посла, а да је каснија примена одредби акционог плана најтежи задатак. Управо је изостанак примене усвојеног документа најважнији разлог зашто су резултати скоро свих досадашњих стратегија били далеко испод очекиваних. Један од главних разлога је тај што су сви процеси били фокусирани на сам документ, на његов садржај и форму, док се уопште није водило, или се водило врло мало рачуна о капацитетима заједница да ове документе, по усвајању и спроведу. Зато смо одлучили да у пројекту „Зелени динар” тестирамо неке нове приступе, да се упоредо са развијањем документа бавимо и капацитетима локалних ОЦД и власти, како би усвојену Зелену агенду могли да спроведу. За развој тих „потпорних” вештина и механизма одабрали смо тренинге из следећих области: управљање пројектима, инструменти финансирања заштите животне средине, хоризонтална интеграција заштите животне средине у друге секторске политике, мониторинг и евалуација процеса доношења одлука, фондрејзинг, јавно заговарање, социјално-еколошки оквир заштите животне средине, партиципативни видео. Овакав приступ показао се као веома користан, јер су доносиоци одлука из свих општина, захваљујући обуци у програме рада локалних фондова за заштиту животне средине и других јавних установа за 2012. годину уврстили неке одредбе акционог плана Зелене агенде.

Мотив за писање сваке стратегије треба да буде добробит људи, а не испуњење неких административних услова. Стратегију би требали да раде локални људи, а не стручњаци ван заједнице. Чак и најбоље написана стратегија не може се спроводити уколико људи немају мотив да је оживе, ако она не одражава стварне потребе, ако је људи не виде као средство остварења циљева. Сматрамо да Зелена агенда пружа више могућности него неке друге методологије. Све више заједница које желе Зелену агенду потврђује такво наше мишљење. Свака нова Зелена агенда у некој новој заједници даје нов легитимитет и учвршћује све претходне. Идеално би било ширење Зелене агенде на све општине у Србији, јер је наш циљ унапређење односа локалних заједница према животном окружењу.

## ЗЕЛЕНА АГЕНДА У ОПШТИНИ КОВИН

Први стратешки документ који се бави концептом одрживог развоја у општини Ковин је Локална агенда 21, која је настала у периоду јул 2007 – јун 2008. године. Са израдом Зелене агенде, другог стратешког документа, започело се првим састанком заинтересованих страна 4. октобра 2010. године, у Малој сали Скупштине општине Ковин. Тада су предложене и груписане најважније вредности локалне заједнице, урађена мапа вредности и формиране четири радне групе – **Дунав и приобаље**, координатор Немања Радивој, Удружење спортских риболоваца „Дунав” Ковин, **Заштићена природна добра**, координатор Марина Николић, Удружење грађана „Еко зона Ковин”, **Пољопривреда**, координатор Миодраг Јока, ПСС „Агрозавод” Вршац РЈ Ковин и **Културне и људске вредности**, координатор Иван Микша „Еко зона Ковин”. Локални координатор пројекта био је Саша Николић, члан општинског Већа за екологију и туризам.

У периоду октобар 2010 – јун 2011, радне групе су се састајале два до три пута месечно и прикупљене податке анализирале и обрађивале по методологији Зелене агенде. Координатори радних група су се међусобно састајали неколико пута месечно, како би заједно радили на документу. Током априла и маја месеца 2011. године, рађена је анкета на територији општине Ковин методом случајног узорка према формираним циљаним групама (пол, старост, стручна спрема). Од августа до октобра 2011. године је анализирана анкета и резултати дотадашњих активности по корацима и приступило се изради коначног документа.

Одржана су и четири тренинга у циљу јачања локалних капацитета, у које су укључивани представници заинтересованих страна. Као резултат ових активности настала су два партиципативна видеа („Дом ЈНА за Дом омладине” и „Зелена агенда општине Ковин”) као и полчасовна ТВ емисија о општини Ковин.

Велики допринос у раду радних група и изради документа дали су: Љиљана Амбруш (Еколошко удружење сеоског туризма „Делиблато оаза”), Светлана Анђелковић (ЈП „Ковински комуналац”), Шимун Банчов (Еко зона), Игор Бобић, дипломирани економиста, Никола Будисављевић („Мој Ковин”), Ненад Вулић (Еко зона), Ерне Дани (Удружење домаћина у екоруралном туризму „Скореновац”), Фема Димитријевић (Центар за културу Ковин), Дејан Илић (Туристичка организација општине Ковин), Ивица Јовчић (Удружење спортских риболоваца „Дунав” Ковин), Наташа Маодуш (СО Ковин), Дивна Марић (ПСС „Агрозавод” Вршац РЈ Ковин), Кристина Милекић (Еко зона), Мариус Олђа (ЈП „Војводинашуме”, ШГ „Банат” Панчево), Боривој Радојчић (Водопривредно предузеће „Подунавље” Ковин), Жарко Родић (Спортски савез општине Ковин), Александар Сармеш (Удружење спортских риболоваца „Делиблатско језеро” Делиблато), Срђан Стојановић (председник Скупштине општине Ковин), Љубомир Стојилковић (Делиблатско језеро), Горан Терзић (СО Ковин). Значајно је истаћи подршку локалне самоуправе у свим фазама процеса, као и активно учешће припадника заинтересованих страна.



**КОВИН – ГРАД НА ВОДИ**

Општина Ковин се налази на северу Републике Србије, у Аутономној Покрајини Војводини, у Јужнобанатском управном округу. Општина има површину од 730 km<sup>2</sup> и 10 насељених места у којима живи 36.802 становника (попис из 2002; први резултати пописа из 2011 – 33.725), припадника више од двадесет националности.

На западу се граничи с градом Панчевом, на северу с општинама Алибунар и Вршац, на истоку са општином Бела Црква и на југу преко Дунава са градом Смедревом. Историја Ковина је веома богата. Становнике на левој обали Дунава преко пута ушћа Мораве је помињао још Херодот, у белешкама о трговини Грка са људима из овог краја. Прво име насеља које се помиње је Кокордава, што је име тврђаве коју је утемељио још 70. године пре наше ере Бурбиста, оснивач моћне државе Дачана. Дуго се нагађало значење овог назива, да би се лингвисти сложили да су Стари Словени још у 1. веку ковинску тврђаву назвали Ждрал Град, што је буквални превод дачанског назива Кокордава. У време Римљана, када је тврђава први пут значајније преуређена, добија ново име: Контра Маргум, што значи преко пута Маргума, града на ушћу Мораве. Утврђење добија назив Кувен 271. године, као и цивилно насеље основано уз десну обалу Поњавице, испод простора одбране тврђаве, које се први пут помиње 1153. године. Овај назив вероватно долази од латинске речи Кувинетум, што у слободном преводу значи – са вином. За то су заслужни Римљани који су на Жарковцу, Црвенки и још неколико локација засадили винову лозу. Надаље, кроз векове, данашња општина Ковин и сам град су имали статус деканата, среза, као и више имена: Кеви, Кеве, Доњи Ковин, Кевевара, Кубин, Темешкубин. Данас је седиште општине Ковин, на мађарском Кевевара, а на румунском Кувин. Централно насељено место је град Ковин са 14.250 становника (први резултати пописа из 2011 – 13.499), а најмање је Шумарак, на ободу Делиблатске пешчаре, са 180 (2011 – 161) становника. Територија Општине Ковин се налази у умерено-континенталном климатском појасу, са великим температурним осцилацијама. Подручје је изразито ветровито, посебно у зимском периоду. Ветрови углавном дувају из правца југо-истока (кошава), просечне брзине 4,6 m/s, а могу да достигну и олујну јачину. Због повољних услова, на подручју општине планирана је изградња ветрогенератора. Главно хидрографско обележје представља река Дунав, која кроз подручје општине протиче дужином од 46 km. Обала је веома разуђена, са великим бројем спрудова, ада и рукаваца, од којих је Дунавац окарактерисан као потенцијална марина првог реда у АП Војводини. Поред Дунава, постоји велики број атрактивних језера и бара, од којих се истичу специјални резерват природе „Краљевац”, Црна бара са Црвенком и Шљункара. У приобаљу Дунава, на потесу Гај – Дубовац, налази се један од највећих басена пијаће воде, просечног капацитета преко 2,5 m<sup>3</sup>/s, које представља потенцијално решење за напајање регионалног водовода. На истој локацији се налазе и знатне количине угља лигнита (експлоатише се од 1991), као и шљунка. Постоји жеља и намера да се Рудник угља шири, али проширење мора бити строго контролисано, искључиво у „небрањеној зони”, због утицаја на подземне воде. На гасном пољу „Мраморак” експлоатише се земни гас. Осим поменутих енергената, на територији општине је одобрено истраживање нафте, природног гаса и термоминералних вода.

Најатрактивнија природна вредност је Делиблатска пешчара, највећа пешчана и лесна акумулација у Европи. Осим пешчарско-степске области обухвата и део Дунава и мочвара, те је издвојена у посебну област названу „Deliblatiscum”. Зона Делиблатске пешчаре се одликује разноврсном, богатом, пешчарско-степском травнатом, жбунастом и шумском вегетацијом. Због изванредних карактеристика (начин постанка, рељеф, ретке и заштићене врсте биљака и животиња, станишта), пешчара је готово у целини заштићена. Међу најзначајније природне вредности спада пољопривредно земљиште које обухвата 59,6% укупне површине општине. У односу на висинску разлику, ово земљиште је подељено на тзв. горњи и доњи терен, при чему горњи терен има проблем очувања хумуса, а доњи висок ниво подземних вода. Најважније пољопривредне гране су ратаство и сточарство. Шуме и шумско земљиште заузимају 15,35% територије општине. У односу на АП Војводину, која има само 6,4% површина под шумом, статистички гледано, општина Ковин има релативно добру пошумљеност, пре свега због чињенице да је 63% Делиблатске пешчаре у општини Ковин (у КО Делиблатски песак 46,82% површине је под шумом, а у КО Дубовац чак 48,86%). Ако бисмо изузели ове катастарске општине, просек пошумљености би био мањи него у АП Војводини.

Географски положај Ковина, као и близина градова у окружењу (Београд 50 km, Панчево 34 km, Смедерево 13 km, Пожаревац 40 km), изузетно атрактивни предели, обиље воде, разноврстан биљни и животињски свет, релативно чиста животна средина – представљају изванредан потенцијал за локални економски развој.

**Мапа вредности****РАДНА ГРУПА – ДУНАВ И ПРИОБАЉЕ**

**Река Дунав и приобаље**  
**Басен пијаће воде**  
**Језеро Шљункара**  
**Геостратешки положај**  
**Лов, риболов, туризам**

**РАДНА ГРУПА – ЗАШТИЋЕНА ПРИРОДНА ДОБРА**

**Делиблатска пешчара**  
**Краљевац**  
**Предели за заштиту**

**РАДНА ГРУПА – ПОЉОПРИВРЕДА**

**Пољопривредно земљиште и фармери**

**РАДНА ГРУПА – КУЛТУРНЕ И ЉУДСКЕ ВРЕДНОСТИ**

**Млади**  
**Вишенационалност**  
**Мултикултуралност**  
**Спорт**  
**Домови културе**

**Анализа докумената**

Радне групе су установиле да општина Ковин има релативно прихватљив ниво стратешког планирања, али постоје проблеми са применом ових докумената. Програм заштите, уређења и коришћења државног пољопривредног земљишта доноси се годишње и примењује се. Локални акциони план за младе постоји, али се недовољно примењује. Локални план управљања отпадом постоји и примењује се. Формирани су и Савет за међунационалне односе и Комисија за националне мањине који раде. Формиран је савет за младе, а на последњој седници Скупштине општине у 2011. години је донета је Одлука о оснивању Канцеларије за младе. Примењује се и План управљања СРП Краљевац (годишњи, десетогодишњи – УСР Делиблато). Просторни план Општине Ковин се примењује. Стратегија одрживог развоја Општине Ковин се делимично примењује – потребна је израда акционих планова. Постоји одлука о обавези плаћања локалне накнаде за заштиту и унапређење животне средине. У периоду од 2006. до 2010. године, од локалне и републичких накнада прикупљена су средства у укупном износу од 60.266.732 динара, што општину Ковин сврстава на седмо место у АП Војводини по приходима накнаде у односу на број становника. Примењено је да је у почетку овај фонд добрим делом коришћен ненаменски (најчешће за комуналне делатности).

# Анализа вредности

## ДУНАВ И ПРИОБАЉЕ

**Опис вредности** – Дунав је најзначајнија европска река, која чини саставни део пловидбеног система Рајна – Мајна – Дунав, тзв. саобраћајног коридора 7 (који је плован у дужини од 3.505 km). Дунав је друга по дужини европска река и најпопуларнија на свету за речна крстарења, али код нас недовољно искоришћен туристички потенцијал. Коришћење Дунава се налази у развојним плановима свих земаља кроз које пролази. Ток Дунава у Србији је 588 километара. Целом дужином је плован, површина слива је 81.261 km<sup>2</sup> (92% територије Србије), највећа ширина је скоро 6 километара, код Голупца, а најмања 147 метара у Казанима (Ђердапска клисура), дубина 3 – 17 метара, али достиже дубину и до 90 m (Ђердап). Дунав протиче територијом општине Ковин у дужини од 46 km, што представља изузетну везу Ковина са градовима у приобаљу. Просечна брзина протока Дунава код Ковина је 2 – 4 km/h и у овом делу тока Дунав има све карактеристике равничарске реке. При високом водостају плави околно земљиште стварајући аде, рукавце и баре које настају бројне врсте биљака и животиња. Ширина Дунава код моста Смедерево – Ковин је око 1.500 метара. Рукавац Дунава, популарни „Дунавац“ (дужине 1,8 km) улази у градско језгро Ковина и налази се само 1 km од центра града. Заштићен од удара ветрова, Дунавац је годинама био зимовник за бродове и чамце. Од новембра 2006. године у студији „Мрежа марина на Дунаву“, окарактерисан је као једна од 13 примарних макролокација за развој наутичког туризма. Током 2010. године вршено је продубљивање и измуљавање, а крајем 2011. постављени су понтони у дужини од око 50 метара, чиме је почело привођење Дунавца овој намени. Осим Дунавца, приобаље села Дубовац, има изузетан потенцијал за развој наутичког туризма. **Приобаље Дунава** у општини Ковин дужине је 46 километара. На већем броју локација, у небрањеном делу, налазе се викенд насеља од којих су најзначајнија „Манастирска Рампа“, „Пиштина Бара“, „Мали Рај“ и „Слатина“. Највећим делом обала је природна, неуређена, са доста шуме и шумског земљишта које спречава ерозију. Најчешће врсте дрвећа су топола, врба и јасен. Овај предео обилује разноврсним биљним и животињским светом. Изузетно је повољан за лов, риболов, фото сафари, наутички туризам. Најчешћи посетиоци су риболовци и купачи. У последње време све је више бициклиста, нарочито странаца, који возе насипом уз Дунав. У лето се често виђају јахте, које због недостатка пристаништа само пролазе.

### ТРЕНДОВИ

Највише утицаја на водоток Дунава је имала изградња бране за ХЕ „Ђердап I“. Од тада је знатно успорен ток Дунава, нестала је некадашња обала са пешчаним плажама, многи објекти у небрањеном делу су потопљени. Због оштећеног напера вода наноси муљ и односи камен. У последњој деценији се појављују нове аде и спрудови, које се могу користити у туристичке сврхе. Изграђено је више викенд насеља, што доприноси бољем искоришћењу овог природног богатства, али такође ствара и проблем отпадних вода и смећа.

### УТИЦАЈ ТРЕНДОВА

**Социјални аспект:** негативан – изградњом бране је деградирана природна обала, промењена су станишта биљака и животиња, посебно за миграторне врсте риба.

**Економски аспект:** у перспективи позитиван, добра веза са подунавским градовима, развој туризма, могућност изградње луке и марине.

### СТАНДАРДИ И ВИЗИЈА

**Претња по вредност:** загађивање реке и обала - испуштањем отпадних вода без пречишћавања, бацањем чврстог отпада, прекомерном употребом азотних ђубрива, бацањем амбалаже од хемијских средстава у пољопривреду. Недовољна брига за флору и фауну, употреба недозвољених средстава за риболов. Сеча старих бродова (Дунавац).

**Минимални стандарди:** смањење загађења уградњом пречистача отпадних вода. Периодично уклањање „дивљих“ депонија, едукација становништва. Појачана контрола и кажњавање за вршење недозвољених радњи. Редовна контрола и праћење квалитета површинских вода.

### ПРОБЛЕМИ

**Дефиниција проблема:** испуштање непречишћених отпадних вода у небрањени појас Дунава и Лагуне отпадних вода Фабрике алкохола, веома непријатним мирисима одбијају инвеститоре и смањују туристичке потенцијале; замуљавање Дунавца; дивље депоније; непостојање наутичке марине и писте за риболов; смањење броја и бројности врста биљака и животиња; непостојање редовне контроле и праћења квалитета површинских вода.

**Локација:** водоток и приобаље Дунава на територији општине Ковин и низводно.

**Погођени актери:** становништво у сливу, флора, фауна, земљиште.

**Одговорни актери:** индустријска и комунална предузећа у приобаљу, ЈП Воде Војводине, Дирекција за пловне путеве – Пловпут, Хидроелектрана Ђердап, Локална самоуправа, инспекцијске службе, чувари, грађани, излетници, риболовци.

**Хитност:** хитно; активно укључивање у међуопштинске и међународне пројекте заштите слива реке Дунав.

**Основни трендови:** све веће деградације и успоравање водотока, промена биотопа која доводи до смањења броја аутохтоних врста биљака и животиња, већи број новооснованих невладиних организација које се боре за очување и едукацију становништва, замуљавање Дунавца због неодржавања напера.

**Тренутне последице и очекивани ризици:** угрожавање здравља људи, смањење рибљег фонда, замуљавање, мањи приходи од туризма.

### АНАЛИЗА УЗРОКА ПРОБЛЕМА

**Препознати проблем:** испуштање непречишћених отпадних вода у небрањени појас Дунава и Лагуне отпадних вода Фабрике алкохола, веома непријатним мирисима одбијају инвеститоре и смањују туристичке потенцијале, замуљавање Дунавца, дивље депоније; непостојање наутичке марине и писте за риболов, смањење броја и бројности врста биљака и животиња; непостојање редовне контроле и праћења квалитета површинских вода.

**Друштвени фактори:** недовољно развијена свест и ангажовање свих актера на укупној површини слива реке Дунав.

**Економски фактори:** смањење вредности изузетног туристичког потенцијала. Високи издаци за санацију штета.

**Институционални фактори:** недовољна примена закона и контрола инспекција.

**Фактори животне средине:** угрожен водоток, екосистеми, флора, фауна, здравље.

**Решење:** укључивање у европске системе заштите.

### ДЕФИНИСАЊЕ ПОТЕНЦИЈАЛА И МОГУЋНОСТИ

**Потенцијали:** најзначајнији пловни пут у Европи; велики број разлива, рукаваца, ада; богатство живог света – рибе, птице, животиње, биљке; еколошка насеља – Манастирска рампа, Пиштина бара; шумски појас који чува обалу од ерозије, бициклистичка тура „Danube bike tour“, Дунавац.

**Могућности:** транспорт роба и путника – лука; развој еко туризма - могућност градње објеката привременог карактера у небрањеној зони; фото сафари, посматрање птица, контролисани спортски лов и риболов, привредни риболов; изградња наутичке марине (Дунавац), шеталишта, писте за такмичарски спортски риболов; наутички и спортско рекреативни туризам.

### ПРИОРИТЕТИ

Очување и унапређење релативно прихватљивог квалитета воде реке Дунав је могуће завршавањем канализационе мреже уз одвајање атмосферске од фекалне канализације и инсталацијом пречистача отпадних вода. Дунав је вероватно најзначајнији потенцијал привредног развоја општине Ковин, јер омогућава развој различитих привредних грана: транспорта (водом као финансијски најповољнији вид превоза), наутичког и спортско-рекреативног туризма, привредног и спортског риболова, посматрања птица, лова, пољопривреде. Честом контролом, мониторингом и активним учешћем свих заинтересованих страна могуће је привући нове инвеститоре и значајно поправити економију општине Ковин. Дуга обала са зимовником је идеална вредност за промовисање привредног потенцијала општине. Смањење загађења приобаља је могуће координисаним акцијама ЈП „Воде Војводине“, локалне самоуправе, инспекцијских служби, комуналног предузећа, невладиног сектора и корисника. Очувањем и унапређењем природних вредности и даљим ангажовањем на уређењу марине на Дунавцу, могуће је отварање нових радних места и довођење већег броја туриста воденим путем.



## БАСЕН ПИЈАЋЕ ВОДЕ

**Опис вредности** – Уз обалу Дунава, на потесу села Гај – Дубовац, налази се један од највећих басена пијаће воде у Србији. Проблеми у водоснабдевању који се јављају у АП Војводини, били су предмет анализе планских стратешких документа као што су Водопривредна основа Србије и Просторни план Републике Србије. Према ВОС-у (2002) у поглављу „Будуће стање водопривреде“, простор између Ковина и Дубовца означен је као простор будућег изворишта подземних вода за регионално водоснабдевање јужног Баната. Снабдевање водом насеља и индустрије Јужнобанатског округа ослањало би се, осим на сопствена изворишта, у блиској и даљој будућности, на подземне воде из алувијона између Ковина и Дубовца. Институт за водопривреду „Јарослав Черни“, за потребе Покрајинског секретаријата за енергетику и минералне сировине АП Војводине, урадио је 2006. године „Претходну студију изводљивости изградње регионалног водоводног система Дубовац – Зрењанин – Кикинда“, која је потврдила значајан потенцијал за експлоатацију подземних вода ковинске општине, који би се могао користити за водоснабдевање становништва и индустрије у општинама Баната.

Поменута студија предлаже да се формира извориште приобалног типа, као линија водозахватних објеката (бунара) паралелних реци Дунав. Регионално извориште подземних вода формирало би се у браћеном подручју рејона Ковин – Дубовац, у залеђу насипа за одбрану од високих вода. Предвиђено је да извориште сачињавају максимално 30 бунара са хоризонталним дренажним, на међурастојању од 400 метара. Број бунара зависио би од усвојене регионалне варијанте водоснабдевања односно одговарајућих потреба за водом. Бунарски низ би почињао у близини постојеће ЦС „Врба“, а завршавао би се око 12 km узводно. На тај начин би се захватале воде Дунава које се филтрирају кроз порозну средину. Резултати хидродинамичких прорачуна су послужили као основа за сагледавање услова и могућности експлоатације подземних вода. Прорачун количине воде која се може експлоатисати на подручју Ковин – Дубовац спроведен је за водостај Дунава 90% трајања при раду ХЕПС „Ђердап I“ у сталном режиму „69,5 и више“ (режим 70,3). За овако дефинисане услове експлоатације добијена је укупна количина воде од 3.170 l/s. Динамика изградње изворишта је у функцији више фактора (потреба за водом, финансијских капацитета, итд), те се у овом тренутку не може у потпуности дефинисати.

Закључак је да се из алувијона Дунава на простору између Ковина и Дубовца (површине око 135 km<sup>2</sup>) могу обезбедити довољне количине подземне воде, квалитета који се уз примену основних метода третмана (аерација, ретензија, филтрација и дезинфекција) могу довести до квалитета воде за пиће, неопходног за задовољење потреба за водом подручја јужног Баната и шире. Међутим, алувијална равна Дунава, између Ковина и Дубовца такође представља подручје делатности пољопривредне производње, а такође и значајних резерви угља. С обзиром на постојање различитих интереса на овом простору, јавља се потенцијални сукоб у вези коришћења, односно ресурса од стране више корисника (водоснабдевање, експлоатација угља, пољопривредна активност, заштићено подручје). Овај проблем је истакнут и током израде Водопривредне основе (2002) и у оквиру Просторног Плана Републике Србије (2010), па је као могућ сукоб интереса наведена и експлоатација угља из ковинског басена на простору који је предвиђен за формирање регионалног изворишта водоснабдевања. Према Елаборату о резервама угља у угљеном басену (Поља „А“ и „Б“) из 2010. године (ЕЦЕ, Београд), на основу резултата истраживања у оквиру овог Елабората, утврђене су и оверене билансне резерве угља на пољу „А“ од око 113 милиона тона угља и на пољу „Б“ око 70 милиона тона, што укупно чини 183 милиона тона (око 35 година експлоатације). Из тог разлога је неопходно урадити анализу коегзистенције регионалног изворишта подземних вода и експлоатације угља, у циљу оцене могућег утицаја експлоатације угља у браћеном подручју и пратећих енергетских објеката (термоелектране депоније пепела и шљаке, одлагалиште јаловине угља и шљунка), на количину и квалитет захваћене подземне воде регионалног изворишта. На тај начин би се омогућило рационално и безбедно коришћење овог простора, које не би угрозило коришћење подземне воде, а омогућило би економски оправдану експлоатацију угља. (Институт за водопривреду „Јарослав Черни“).

### ТРЕНДОВИ

Током осамдесетих година прошлог века, басен воде је имао већи капацитет него данас. Смањење капацитета је, пре свега узроковано глобалним загревањем, као и смањењем нивоа подземних вода. Оно што, свакако негативно утиче на овај природни ресурс, је подводна експлоатација угља у небраћеном делу Дунава која је започела 1991. године. Радам рудника скида се део природних филтера, слојеви шљунка и угља, тако да вода може изгубити на

### агенда

квалитету. Уколико би дошло до проширења Рудника у браћено подручје (рит) био би трајно уништен водоносни слој шљунка у коме се налазе обновљиве резерве воде. Да би се сачувао овај природни водни ресурс односно велико потенцијално извориште воде, експлоатација угља може се наставити само у кориту и обали Дунава (небраћена зона).

### УТИЦАЈ ТРЕНДОВА

**Социјални аспект:** негативан, јер се басен не користи, осим извора у Малом Баваништу за које зна и користи га мали број људи.

**Економски аспект:** негативан, јер се басен не користи, у перспективи позитиван, могућност изградње фабрике воде и регионалног водовода.

### СТАНДАРДИ И ВИЗИЈА

**Претња по вредност:** неконтролисана употреба азотних ђубрива. Скидање дела природних филтера (слојева шљунка и угља) експлоатацијом угља у приобаљу.

**Минимални стандарди:** чешће праћење издашности и квалитета воде.

### ПРОБЛЕМИ

**Дефиниција проблема:** смањење капацитета изворишта и могућност загађења подземних вода, сукоб интереса различитих корисника, незнање локалног становништва о постојању и значају вредности, недовољна заинтересованост (неопредељеност) виших нивоа власти за то шта је стратешки приоритет (очување басена воде или експлоатација угља).

**Локација:** приобални појас Дунава на потесу Гај – Дубовац.

**Погођени актери:** потенцијално сви становници јужног Баната.

**Одговорни актери:** Република Србија, АП Војводина, Локална самоуправа, Рудник угља Ковин, пољопривредни произвођачи, НВО.

**Хитност:** хитно.

**Основни трендови:** смањење капацитета изворишта, могућност загађења.

**Тренутне последице и очекивани ризици:** могуће загађење басена у перспективи може да доведе до губитка обновљивог природног ресурса који је у Водопривредној основи Србије окарактерисан као потенцијално извориште за регионални водовод.

### АНАЛИЗА УЗРОКА ПРОБЛЕМА

**Препознати проблем:** смањење капацитета изворишта и могућност загађења подземних вода; сукоб интереса различитих корисника; незнање локалног становништва о постојању и значају вредности; недовољна заинтересованост (неопредељеност) виших нивоа власти за то шта је стратешки приоритет (очување басена воде или експлоатација угља).

**Друштвени фактори:** велики број становника општине није упознат са постојањем басена пијаће воде, самим тим не постоји довољан притисак (за разлику од енергетског лобија) на више нивое власти да се очува обновљиви природни ресурс. Не постоји јасно опредељење да ли на истом простору очувати басен воде и пољопривредно земљиште или ширити рудник и правити термо централу (оверене резерве угља за 35 година активне експлоатације).

**Економски фактори:** недовољно средстава за инвестиције, страни инвеститори су заинтересовани за улагање у енергетику.

**Институционални фактори:** недовољна усклађеност закона из области водопривреде, пољопривреде и животне средине са регулативом ЕУ.

**Фактори животне средине:** у случају за опредељење за необновљиви ресурс и изградњу ТЕ, могло би да дође до деградације слива реке Дунав, пољопривредног земљишта, басена воде, као и угрожавања флоре, фауне и здравља становника општине и шире. Угрожавање заштићеног природног добра.

**Решење:** у случају ширења рудника неопходна је уградња гео платна, примена најсавременијих технолошких решења и константан мониторинг квалитета и капацитета изворишта, доношење закона из области водопривреде пољопривреде и заштите животне средине, поштовање постојећих закона и међународних активности за заштиту и одрживо коришћење слива реке Дунав.

**ДЕФИНИСАЊЕ ПОТЕНЦИЈАЛА И МОГУЋНОСТИ**

**Потенцијали:** басен воде обухвата катастарске општине Мало Баваниште, Гај и Дубовац. Одвојен је од Дунава слојевима природних филтера - шљунка и угља. Највећим делом се напаја водом из Дунава, затим кишницом која пролази кроз песок и са Карпата. Просечан капацитет изворишта је преко 2,5 m<sup>3</sup>/s.

**Могућности:** израда плана заштите изворишта у складу са Водопривредном основом Србије, изградња фабрике воде, изградња регионалног водовода.

**ПРИОРИТЕТИ**

Да би се очувао овај потенцијал, који ће у будућности бити много вреднији него данас, неопходна је хитна израда плана заштите изворишта и упознавање шире јавности са постојањем басена воде. Свеобухватном анализом утицаја других актера (пољопривредници – азотна ђубрива, рудник – скидање природних филтера) би се могло доћи до решења одрживог коришћења различитих природних потенцијала на истој локацији. Задовољавајући квалитет воде и капацитет изворишта може бити веома битан, не само за јужни Банат већ и шире. Изградњом фабрике за флаширање воде „из песка” или регионалног водовода створиле би се могућности за отварање нових радних места.

**ШЉУНКАРА**

**Опис вредности** – Шљункара је језеро настало после експлоатације шљунка у непосредној близини Дунава, 4 km од центра Ковина. На тој локацији се налазе три језера – централно (највеће), које служи као градско купалиште, мало (повезано са централним) и треће (претворено у шарански рибањак – дато приватнику на коришћење). Језера се напајају подземном водом која пролази кроз слојеве шљунка. Обала централног језера је делом насута шљунком. У непосредној близини се налази терен за мали фудбал, одбојку и рукомет. На обали се налази ресторан са великом терасом који ради само у летњем периоду, а дуж обале се налази десетак дрвених столова са клупама и тршчаним сунцобранима. Омиљено ковинско излетиште је веома атрактивно и за спортски риболов (чести су шаран, смуђ, сом, бандар, штука, лињак, деверика, бодорка, цверглан). Ту се одржавају такмичења у кувању рибе чорбе, спортском риболову и традиционална манифестација за децу и омладину „Удицом против дроге“. У последње четири године одржава се и мото скуп у организацији мото клуба „Маргум“.

**ТРЕНДОВИ**

Експлоатација шљунка на овом локалитету престала је 1981. Године. Пошто су само педесетак метара удаљени од Дунава, некадашњи копови су се напунили водом. У почетку су три језера била потпуно неуређена, да би до данас прерасла у градско купалиште са великим бројем садржаја у летњем периоду.

**УТИЦАЈ ТРЕНДОВА**

**Социјални аспект:** позитиван – излетиште, већа туристичка понуда, одмор и рекреација, бољи квалитет живота, место за организовање разних манифестација.

**Економски аспект:** позитиван – али тренутно мали ефекат.

**СТАНДАРДИ И ВИЗИЈА**

**Претња по вредност:** бахато понашање посетиоца, махом у току ноћи (ломљење мобилијара, рибокрађа); давање у закуп ресторана на период од једне сезоне уз обавезу одржавања није закупцу довољно рентабилно за озбиљније улагање; могућност загађивања купалишта водом из суседног, шаранског рибањака.

**Минимални стандарди:** давање у закуп на дужи период уз обавезу закупца да обогатује садржаје и одржава простор.

**ПРОБЛЕМИ**

**Дефиниција проблема:** власнички односи; давање у закуп на кратак временски период (једна сезона); недовољно уређено купалиште.

**Локација:** 4 km од центра Ковина у непосредној близини Дунава.

**Погођени актери:** грађани ковинске и суседних општина, туристи, риболовци.

**Одговорни актери:** Власници земљишта, локална самоуправа, Воде Војводине.

**Хитност:** хитно.

**агенда**

**Основни трендови:** наставак уређења језера, решавање власничких односа.

**Тренутне последице и очекивани ризици:** пропадање уређеног простора, недовољан ниво туристичке понуде.

**АНАЛИЗА УЗРОКА ПРОБЛЕМА**

**Препознати проблем:** власнички односи; давање у закуп на кратак временски период (једна сезона); недовољно уређено купалиште.

**Друштвени фактори:** неразвијена свест власника некадашњих парцела, сада већ 30 година под водом, о значају решења проблема. Неопходно је да локална самоуправа да у закуп ово добро на дужи период од једне сезоне, како би купац имао интереса да поправи квалитет понуде.

**Економски фактори:** недостатак средстава да локална заједница откупи парцеле од физичких лица.

**Институционални фактори:** недостатак јасног опредељења и стратегије.

**Фактори животне средине:** угрожен биљни и животињски свет.

**Решење:** откуп парцела од приватних лица, налажење стратешког партнера за озбиљније улагање.

**ДЕФИНИСАЊЕ ПОТЕНЦИЈАЛА И МОГУЋНОСТИ**

**Потенцијали:** три језера на 4 km од центра Ковина, незагађена вода, чист ваздух, шума, ресторан; излетиште, купалиште, спортски риболов.

**Могућности:** развој различитих облика спортско - рекреативног туризма, изградња инфраструктуре, бунгалова, спортских терена, могућност организовања различитих манифестација.

**ПРИОРИТЕТИ**

Три вештачка језера на само 4 km од центра града, делом уређена, са таблом „Градско купалиште“, место за спортски риболов, излетиште. Да би се даље уређивала, прво треба решити власничке односе. Уређеније излетиште би довело већи број посетилаца, а самим тим и већи прилив новца. Док се не реше власнички односи, локална самоуправа би морала да изда у закуп на дужи временски период, како би купац имао интерес за озбиљније улагање. Даљим уређењем, асфалтирањем и обележавањем пута, привукао би се већи број излетника/туриста.

**ГЕОСТРАТЕШКИ ПОЛОЖАЈ**

**Опис вредности** – У саобраћајном погледу, општина Ковин има веома добар положај. Дунав је највећа европска водена саобраћајница и наслања се у дужини од 46 km на јужну границу општине. На супротној обали у Дунав се улива Велика Морава, такође значајна водена саобраћајница. Железнички саобраћај у општини Ковин годинама не постоји. Изграђеност и стање пруга је на веома ниском нивоу. У Ковину постоји аеродром за посебне намене. Након власничке трансформације могао би да се модернизује и користи за туристички и карго саобраћај. После изградње друмског моста на Дунаву (коридор 10 пролази на 20 km од Ковина) и асфалтног пута према Белој Цркви и граници са Румунијом, постала је значајна раскрсница међународних путева.

**ТРЕНДОВИ**

Мост Ковин – Смедерево изграђен је 1976. године, чиме је значајно унапређен положај Ковина – од „најзабаченије општине у јужном Банату“, општина Ковин постаје значајна раскрсница међународних путева. Транзит од Београда и Панчева ка Румунији, веза Румуније и Баната са Централном Србијом, значајно су олакшани изградњом ковинског моста. Ово је потенцијал, који тек треба зајачати да се искористи, повећањем понуде дуж ових саобраћајница. Изградњом луке и/или туристичке марине би се активирали потенцијали воденог саобраћаја.

**УТИЦАЈ ТРЕНДОВА**

**Социјални аспект:** позитиван, одлична комуникација копненим и воденим путем.

**Економски аспект:** позитиван, олакшана размена добара и услуга.

**СТАНДАРДИ И ВИЗИЈА**

**Претња по вредност:** недовољно одржавање саобраћајне инфраструктуре, непостојање наутичке марине, луке, железничког и авио саобраћаја.

**Минимални стандарди:** боље одржавање постојеће инфраструктуре, иницијатива за активирање воденог и железничког саобраћаја.

**ПРОБЛЕМИ**

**Дефиниција проблема:** неискоришћен геостратешки положај: лоше стање путева, непостојање обилазнице око Баваништа, мала понуда садржаја на регионалним путевима, непостојање луке, туристичке марине и железничког саобраћаја.

**Локација:** територија општине Ковин.

**Погођени актери:** становници општине Ковин.

**Одговорни актери:** републички, покрајински и локални доносиоци одлука, Војводина пут.

**Хитност:** не превише хитно, али стратешки веома значајно.

**Основни трендови:** пропадање путне и железничке мреже, нема марине и луке.

**Тренутне последице и очекивани ризици:** недовољан развој привреде и туризма.

**АНАЛИЗА УЗРОКА ПРОБЛЕМА**

**Препознати проблем:** неискоришћен геостратешки положај: лоше стање путева, непостојање обилазнице око Баваништа, мала понуда садржаја поред регионалних путева; непостојање туристичке марине, луке и железничког саобраћаја.

**Друштвени фактори:** недовољно развијена свест о потенцијалу.

**Економски фактори:** занемарљив финансијски ефекат због јако мале понуде. Због високих цена друмарина у Србији, превозници избегавају ауто-пут, па се транзит одвија регионалним и локалним путевима који су у све лошијем стању. Водени саобраћај је јако мало искоришћен, а железнички не постоји.

**Институционални фактори:** локална самоуправа треба да дефинише побољшање путне мреже, изградњу марине и луке, ревитализацију пруге, а надлежна министарства да то реализују.

**Фактори животне средине:** загађење издувним гасовима, загађење Дунава.

**Решење:** завршетак стратешких докумената и иницијатива ка надлежним министарствима и секретаријатима да се побољша саобраћајна инфраструктура.

**ДЕФИНИСАЊЕ ПОТЕНЦИЈАЛА И МОГУЋНОСТИ**

**Потенцијали:** раскрсница међународних путева. Копнених – коридор 10, магистрални пут ка Белој Цркви и Румунији; водених – Дунав, ушће Мораве, канал ДТД; војни аеродром и железничка пруга нису у функцији; близина великих градова и заштићених природних добара.

**Могућности:** проширење и уређење путева, изградња обилазнице око Баваништа, изградња туристичке марине и луке, преуређење војног у карго / чартер аеродром, активирање пруге, повећање туристичке понуде дуж путева и водених површина.

**ПРИОРИТЕТИ**

За боље коришћење изузетно повољног положаја потребно је унапредити инфраструктуру, поправити квалитет путева и моста, појачати њихову пропусну моћ. Неопходно је наставити активности у вези изградње туристичке марине и испитати одрживост ревитализације пруге и претварања војног у цивилни аеродром. Економска одрживост би се постигла проширењем понуда роба, услуга и туристичких садржаја дуж путева и Дунава. Поправком и проширењем путне мреже би се смањили непотребни застоји (самим тим и загађење). Бољим квалитетом саобраћајне инфраструктуре би се могле привући и нове инвестиције.

**ЛОВ, РИБОЛОВ, ТУРИЗАМ**

**Опис вредности – Лов:** у општини Ковин постоје веома добри услови за развој ловног туризма. Шумска вегетација (нарочито Делиблатске пешчаре), приобаље Дунава, бројне баре и језера су станишта великог броја ловне дивљачи: фазан, препелица, пољска јаребица, **барска кока, дивљи голуб, грлица (заштићене врсте)**, гугутка, дивља патка, гуска, **вук**, лисица, зец, јазавац, **куна златица**, ондатра, нутрија, јелен, срна, дивља свиња... На простору Пешчаре се налази ловиште „Делиблатски песак“ у оквиру кога се налази ограђено ловиште „Драгићев хат“ посебно погодно за високу дивљач, затим ловишта „Јужни Банат“ и „Доње Подунавље“. Ловиштима „Делиблатски песак“ и „Доње подунавље“ газдују „Војводина шуме“, ШГ „Банат“ Панчево, а ловиштем „Јужни Банат“ Ловачко удружење „Ловац“ Ковин. Ковинска ловишта

**агенда**

су осамдесетих година прошлог века привлачила велики број страних ловаца, нарочито Италијана, који су последњих година поново почели да долазе. **Риболов:** обиље текуће и стајаће воде у ковинској општини пружа веома повољне услове за велику разноврсност рибљег фонда, а самим тим и риболовни туризам. Овде се срећу: смуђ, сом, шаран, штука, бандар, буцов, бабушка, клен, кечига, амур, толстолобик, бодорка, караш, греч, **лињак, црнка**, повремено и јегуља (ређе после изградње бране за ХЕ „Ђердап“). Зона ковинског подунавља се протеже од Ђурђево (граница са општином Панчево), до испод Слатине (граница са општином Бела Црква) и представља веома атрактивну локацију за спортски и привредни риболов. Делиблатско језеро „Краљевац“ површине 162 ha је уредбом Владе Републике Србије фебруара 2009. године проглашено за Специјални резерват природе прве категорије. Њиме управља УСР „Делиблатско језеро“. Риболов је на Краљевцу дозвољен уз строгу контролу чувара резервата. Најатрактивнији за риболов су шаран, штука, сом и бабушка. „Црна бара“ обилује штучком, шараном и бабушком. На територији општине Ковин постоје два риболовачка удружења – „Дунав“ Ковин и „Делиблатско језеро“ Делиблато. Активни су у очувању рибљег фонда, сваке године се врши порибавање и више пута у току године се на различитим локацијама организују такмичења у спортском риболову.

**Туризам:** географски положај, културно и историјско наслеђе и природне лепоте су изванредан потенцијал за развој туризма у општини Ковин. Близина великих градова, као и чињеница да се Ковин граничи са пет општина које такође имају своје туристичке вредности, доприноси савременој тенденцији туриста за динамичним одмором. Простор општине Ковин може да се групише у четири туристичке зоне: Делиблатска пешчара, ковинско Подунавље, зона сеоског туризма и зона коридора транзитних саобраћајница. Делиблатска пешчара обилује специфичним биљним и животињским светом, изванредним теренима за оријентиринг, чистим бањским ваздухом. Посебан потенцијал представљају геотермални извори који се налазе на више локација у општини Ковин (обод Делиблатске пешчаре, Баваниште). Туристичко насеље „Чардак“ се налази у заштићеној зони специјалног резервата природе, чини га већи број павиљона и бунгалова (капацитет 645 лежајева) са централном кухињом, теренима за мале спортове и другим пратећим објектима. Насеље је дуги низ година представљало нужни смештај за избегла и расељена лица тако да је тренутно, осим два реновирана павиљона смештајних капацитета 130 лежајева, прилично запуштено. Хотел „Град“ се налази у Ковину, на остацима некадашње тврђаве, у непосредној близини Дунавца. Обиље дрвећа на узвишењу и близина воде чине ову локацију смештајних капацитета 57 лежајева веома атрактивном за потенцијалне инвеститоре. Сеоски туризам (потенцијално сва села и викенд насеља), тек је у повоју, категоризовано је 186 лежајева и има веома добру перспективу. Тренутно је највише развијен у селу Скореновац. Заједно са викендицама укупан број лежајева се креће око 1.000. У току је реновирање зграде осигурања „Стари град“ („Вила Милано“) за потребе хотелског смештаја капацитета 30 лежајева.

**ТРЕНДОВИ**

**Лов, риболов:** општина Ковин обилује водама које су изузетно погодне како за риболов, тако и за лов у приобаљу. Последњих година је значајно порастао број издатих ловних и риболовних дозвола. У прилог томе иде и чињеница да постоји чуварска служба ловачког удружења, док је са риболовом лошија ситуација. Проблем је што још увек има криволова, а посебно рибокрађе. Број туриста – ловаца и риболоваца је у порасту, јер удружења често организују манифестације, најчешће такмичарског карактера. У организованим ловиштима има крупне дивљачи трофејне вредности која привлачи како домаће тако и стране туристе.

**Туризам:** изузетан туристички потенцијал општине (Дунав, природни резервати, Пешчара) је занемарљиво мало искоришћен. Један од разлога је то што најзначајнијим природним вредностима не управљају институције чији је оснивач општина Ковин. Да би се активирали туристички потенцијали 2007. године је основана Туристичка организација општине Ковин. Тиме су створени услови за бољу организацију манифестација, а самим тим и повећање понуде, категоризацију лежајева, сарадњу са управљачима природних добара, координацију агенција, невладиног сектора и грађана који се баве туризмом.

**УТИЦАЈ ТРЕНДОВА**

**Лов, риболов**

**Социјални аспект:** позитиван, повећање чланства у удружењима који имају обавезу да одрживо користе ресурсе, већи број људи проводи време у природи.

**Економски аспект:** позитиван, смањење издатака за одмор и рекреацију, чланарина се користи за побољшање услова за рекреативни туризам.



**Туризам**

**Социјални аспект:** позитиван, нова радна места, повећање понуде.

**Економски аспект:** позитиван, профит од пружања услуга, проширење капацитета, повећан број наплаћених боравишних такси, повећан промет роба и услуга.

**СТАНДАРДИ И ВИЗИЈА****Лов, риболов**

**Претња по вредност:** неконтролисано изловљавање рибе, употреба недозвољених средстава, криволов.

**Минимални стандарди:** појачана контрола управљача, поштовање закона.

**Туризам**

**Претња по вредност:** деградирање природних вредности, незаинтересованост или економска немогућност становништва за бављење туризмом, могућност развоја индустрије која загађује околину.

**Минимални стандарди:** едукација становништва о могућностима за бављење еко и сеоским туризмом; даља категоризација смештајних капацитета, наплата боравишне таксе, промоција туристичких потенцијала.

**ПРОБЛЕМИ****Лов, риболов**

**Дефиниција проблема:** недовољна примена закона, криволов, употреба недозвољених средстава, неконтролисано изловљавање рибе.

**Локација:** територија општине Ковин.

**Погођени актери:** ловци, риболовци, туристи, грађани.

**Одговорни актери:** удружења ловаца и риболоваца, корисници, управљачи.

**Хитност:** хитно.

**Основни трендови:** започете активности на побољшању треба наставити.

**Тренутне последице и очекивани ризици:** смањење броја и бројности врста.

**Туризам**

**Дефиниција проблема:** недовољно искоришћен потенцијал, незаинтересованост и економска немогућност за бављење туризмом, недовољно ангажовање локалне самоуправе, мали број категоризованих лежајева.

**Локација:** територија општине Ковин.

**Погођени актери:** грађани општине Ковин, посетиоци, туристи.

**Одговорни актери:** Туристичка организација, локална самоуправа.

**Хитност:** не превише хитно, стратешки значајно.

**Основни трендови:** започете активности на побољшању треба наставити.

**Тренутне последице и очекивани ризици:** изванредан туристички потенцијал мало искоришћен, ниски приходи, мали број туриста.

**АНАЛИЗА УЗРОКА ПРОБЛЕМА**

**Препознати проблем:** изузетан потенцијал веома мало искоришћен. Недовољна примена закона, криволов, неконтролисано изловљавање рибе, употреба недозвољених средстава; незаинтересованост и економска немогућност за бављење туризмом; недовољно ангажовање локалне самоуправе; мали број категоризованих лежајева.

**Друштвени фактори:** становништво не види интерес од бављења туризмом, недовољна одговорност становништва за очување живог света.

**Економски фактори:** недостатак средстава, слаби смештајни капацитети, поготово категорисани. Низак стандард доводи све више до криволова и рибокрађе.

**Институционални фактори:** недовољан број инспектора и чувара, недовољна примена казнене политике; недовољна сарадња ТО Ковин са управљачима природних добара.

**Фактори животне средине:** угрожен живи свет, смањење броја и бројности угрожених врста.

**Решење:** едукација и аквировање становништва и локалне самоуправе, већа сарадња управљача заштићених подручја са ТО Ковин и НВО, доследна примена закона.

**ДЕФИНИСАЊЕ ПОТЕНЦИЈАЛА И МОГУЋНОСТИ**

**Потенцијали:** велики број локалитета погодних за лов, риболов и туризам: Дунав, приобаље, Дунавац, Смедеревска ада, Црна бара, Краљевац, Шљункара, Делиблатска пешчара, Горња шума, велики број врста дивљачи и риба, чист ваздух и изузетне природне лепоте.

**Могућности:** спортски лов и риболов на великом броју дестинација, продаја дневних дозвола за риболов, дивљач високе трофејне вредности, проширење и категоризација смештајних капацитета, побољшање саобраћајне мреже и туристичке сигнализације, формирање служби чувара и туристичких водича.

**ПРИОРИТЕТИ**

За успешан развој ових делатности, очување различитих станишта и разноврсност биљног и животињског света је приоритетан задатак свих актера. Порибљавање и узгој аутохтоних врста у сарадњи са управљачима повећава вредност подручја, а самим тим и долазак већег броја ловаца, риболоваца и туриста. Категоризацијом постојећих смештајних капацитета и већим ангажовањем локалне самоуправе, Туристичке организације Ковин и НВО сектора допринело би се повећању квалитета туристичке понуде.

**ДЕЛИБЛАТСКА ПЕШЧАРА**

**Опис вредности** – Од 1951. године Делиблатска пешчара има статус заштићеног природног добра, а Уредбом Владе Републике Србије, 2002. године је проглашена за специјални резерват природе прве категорије, на површини од 34.829,32 хектара. Од тога је 63% на територији општине Ковин. Пешчара је настала од моћних наслага еолског песка. Овај природни феномен, јединствен у Европи, објекат је геолошког наслеђа од европског значаја. Израито је динског рељефа, надморске висине 70 – 200 метара, без сталних површинских водотокова. Невезани песак је у XVIII и XIX веку био велики проблем, јер се под дејством кошаве развјавао дуж Панонске низије, а стизао је чак до Беча. Данашњи изглед Пешчаре је последица природних сила и човекових активности кроз векове. Посебан утицај на Пешчару су имали велики шумски пожари од којих је последњи био 2007. године када је изгорело 574 ha шуме. Масе неvezаног песка су под вегетацијом – шумском 54%, жбунастом 20% и травнатом, 14% површине резервата. Уредбом о заштити, у Пешчари је установљен тростепени режим заштите: I степен обухвата највреднији простор, на површини од 2.353,80 ha (од чега је у ковинској општини 1.303.80 ha), II степен површине 6.218,59 ha (у ковинској општини 4.730.28 ha) и III степен површине 24.256,93 ha (у ковинској општини 12.383,12 ha).

У јединственом мозаику екосистема налази се велики број врста биљака и животиња од којих су многе природне реткости по међународним критеријумима. Богата флора са око 900 врста, обилује ретким, заштићеним врстама и ендемима као што су банатски божур, гороцвет, пешчарско смиље, панчићев пелен, шерпет, бадемић, велика саса, већи број орхидеја. Једини самоникли четинар је клека, а шуме белог и црног бора заузимају 12% шумске вегетације. Најраспрострањенији је багрем (70%, агресивна врста), док аутохтоне шуме храста и липе заузимају само 2% шумске вегетације. Од листопадних дрвећа име липе, тополе, црног јасена, итд. Међу угроженим представницима фауне најзначајнији су мрављи лав, пустињски мрави, тентирије, осе копачице, банатски соко, степски соко, орао крсташ, пчеларица, мали вранац, текуница, слепо куче, степски скочимиш, итд. Специфичност је стална популација вука, једина у Војводини.

Саставни део заштићеног природног добра је и део тока реке Дунав са ритовима и адама Чибуклијом и Жиловом. Воде богате рибом и мрестилишта су уједно стециште и зимовник птица мочварица, те је 1989. године Пешчара проглашена за међународно значајно станиште птица – ИВА подручје (Important bird area). Од ретких врста овде се срећу мала бела чапља, жута чапља, ибис, ластва брегунница, мали корморан. Водени биотопи са делом Дунава обухватају 6% резервата. СРП „Делиблатска пешчара“ је због својих карактеристика један од најважнијих центара биодиверзитета не само у Србији већ и у Европи. На ободу пешчаре се налазе бројна типична села која чувају атмосферу претходних времена.

**ТРЕНДОВИ**

Усклађивање наших закона са европским стандардима има позитиван утицај на заштићена природна добра. Уочава се тренд повећања површине под заштитом (1951 – 28.000 ha, 2002. – 35.000 ha). Осим проширења површине резервата и тростепеног режима заштите, од 1989. године је постала ИВА подручје, а од 2007. године и Рамсарско подручје



(Конвенција о заштити мочварних подручја од међународног значаја као станишта птица мочварица). Делиблатска пешчара се налази на прелиминарној листи светске културне и природне баштине UNESCO-а „Човек и биосфера“. Резервати биосфере обједињују заштиту биодиверзитета, културних вредности и економски развој. Без обзира на чуварску службу, велики шумски пожари (1972. 1990. 1996. и 2007. године) су уништили велика подручја под шумом.

#### УТИЦАЈ ТРЕНДОВА

**Социјални аспект:** позитиван, повећање површине под заштитом утиче на очување важних економских, еколошких и генетских ресурса, и на едукацију већег броја становника о вредностима и значају очувања Пешчаре.

**Економски аспект:** недовољно изражен, веома мало искоришћен у туристичке сврхе.

#### СТАНДАРДИ И ВИЗИЈА

**Претња по вредност:** ширење индустрије и инфраструктуре у близини резервата, пожари, бесправна сеча шуме, пошумљавање агресивним врстама дрвећа, брање заштићених врста, кривољов, рибокрађа.

**Минимални стандарди:** успостављање заштитне зоне на ободу пешчаре, појачана контрола, проширење ватрозаштитних појасева, спровођење програма заштите од стране управљача, подизање аутохтоних шума, едукација корисника.

#### ПРОБЛЕМИ

**Дефиниција проблема:** недовољно искоришћен потенцијал, пожари, бесправна сеча шуме, смањење броја и бројности ретких и заштићених врста биљака и животиња (брање лековитог и другог биља, кривољов), индустријски објекти у непосредној близини пешчаре.

**Локација:** СРП Делиблатска пешчара и њена непосредна близина.

**Погођени актери:** становници, туристи, стручњаци

**Одговорни актери:** становници, управљачи, Секретаријат и Министарство животне средине, рударства и просторног планирања.

**Хитност:** хитно.

**Основни трендови:** усклађивање са европском регулативом треба да омогући лакши рад управљачима и законодавцима, а самим тим појачану контролу и строжије кажњавање недозвољених радњи.

**Тренутне последице и очекивани ризици:** могућност обављања недозвољених радњи, губитак ретких и заштићених врста биљака и животиња.

#### АНАЛИЗА УЗРОКА ПРОБЛЕМА

**Препознати проблем:** недовољно искоришћен потенцијал, пожари, бесправна сеча шуме, смањење броја и бројности ретких и заштићених врста биљака и животиња (брање лековитог и другог биља, кривољов), индустријски објекти у непосредној близини пешчаре.

**Друштвени фактори:** недовољно знање о значају очувања резервата. Због недовољно развијене привреде толеришу се деградација вредности и загађење.

**Економски фактори:** недовољно прихода од туризма, недовољна сарадња са управљачима. Индустрија: краткорочно – позитивни, дугорочно – негативни ефекти: губљење природних вредности, обновљивих ресурса и здравља људи.

**Институционални фактори:** заштита на државном нивоу, локална самоуправа нема ингеренције, недовољно сарадње корисника са управљачем, образовни систем не посвећује довољно пажње значају очувања заштићених подручја.

**Фактори животне средине:** угрожавање ретких и заштићених врста биљака и животиња и здравља људи.

**Решење:** успостављање боље комуникације и сарадње са управљачем, формирање заштитне зоне око Пешчаре.

#### ДЕФИНИСАЊЕ ПОТЕНЦИЈАЛА И МОГУЋНОСТИ

**Потенцијали:** јединствена у Европи, заштићено подручје, различита станишта, велики број ретких и заштићених врста, едукативни центар, школско – рекреативни центар, подручје богато шумом са чистим ваздухом, оријентиринг, трим стазе, посматрање птица, ловиште.

**Могућности:** атрактивна туристичка дестинација, сеоски, бањски, рекреативни, конгресни туризам, научно-истраживачки центар, рекреативна настава, припреме спортиста, семинари, одржива експлоатација шума и лековитог биља, гајење винове лозе, пчела, сточарство.

#### ПРИОРИТЕТИ

Делиблатска пешчара је изузетно вредан и битан потенцијал самим тим што је јединствена у Европи и заузима површину од 21.942 ха или 30% ковинске општине. Најважнија је заштита и очување вредности због којих је проглашена за специјални резерват природе, уз упоредо, одрживо коришћење и проширење туристичке понуде. За опстанак и унапређење овог подручја неопходна је реализација програма рада управљача, мониторинг и сарадња са локалном самоуправом. Сарадњом свих заинтересованих страна – управљача, локалне самоуправе, туристичке организације, НВО, школа, могуће је едуковати становништво и туристе како би се очувале вредности. У деловима пешчаре који нису под строгим режимом заштите, могуће је организовати различите туристичке и пољопривредне садржаје који не угрожавају заштићене зоне.

### КРАЉЕВАЦ

**Опис вредности** – Јужнобанатска лесна зараван је речна долина кроз коју је некада текла река Обзовик. На делу некадашњег тока се данас налази Делиблатско језеро – Краљевац, које је 2009. године проглашено за специјални резерват природе прве категорије, заједно са „Вашариштем“ и „Обзовиком“. Резерватом управља УСР „Делиблатско језеро“ на чију иницијативу је језеро током 2003. године сврстано у ред заштићених подручја са претходним режимом заштите.

Површина резервата је 264,30 ха, од чега је само језеро 162 ха. Појава пливајућих острва величине 2 ха је посебан природни феномен, који се код нас среће још само на Власинском језеру и Црној бари. Померање острва под дејством ветра представља јединствени доживљај и даје посебан печат овом подручју. У резервату постоји тростепени режим заштите – I степен на површини 15,88 ха обухвата централни део водотока око острва Велика греда, што је уједно и мрестилиште, II степен на површини 105,76 ха обухвата део водотока и Вашариште, III степен површине 142,60 ха обухвата Обзовик и део водотока.

Најзначајније врсте због којих је овај простор под заштитом су мочварна папрат, барска ива, локвањ, текуница, слепо куче, степски скочимиш, ђубасти гњурац, патка црнка, еја мочварица, белобрада црна чигра, раша, корморан, лињак. Од недавно су се појавиле видре које су индикатори чистих вода. Краљевац је драгоцен одморниште птица у зимском периоду и током миграција, јер захваљујући изворима, делови језера не мрзну у зимском периоду. УСР „Делиблатско језеро“ је на организовало 24-часовну чуварску службу, састављену од запослених радника и волонтера. На самом језеру је дозвољен спортски риболов. Најатрактивније врсте риба које се срећу на Краљевцу су сом, штука, шаран, бабушка, бандар, бодорка, амур, толстолобик.

#### ТРЕНДОВИ

У Републици Србији је евидентан тренд повећања заштићених природних добара. Важан приоритет Националног програма заштите животне средине је повећање заштићених површина са садашњих 6%, на укупно 10% државне територије. Искуства општине Ковин доприносе испуњењу овог циља, јер Краљевац до сада није био под заштитом.

#### УТИЦАЈ ТРЕНДОВА

**Социјални аспект:** позитиван, ново заштићено подручје чији је управљач УСР.

**Економски аспект:** позитиван, укључивање локалног становништва, продаја дневних и годишњих дозвола за риболов, проширивање туристичке понуде.

#### СТАНДАРДИ И ВИЗИЈА

**Претња по вредност:** недостатак канализационе мреже у Делиблату може довести до деградације квалитета воде у резервату; кривољов, рибокрађа; недовољно развијена свест грађана и посетиоца о вредностима и значају резервата.

**Минимални стандарди:** изградња канализационе мреже са пречистачем, појачана контрола управљача, едукација свих актера и корисника.

#### ПРОБЛЕМИ

**Дефиниција проблема:** могућност загађења језера због нерешене канализације, кривољов, рибокрађа.

**Локација:** СРП „Краљевац“ и непосредна близина.

**Погођени актери:** становништво, туристи, стручњаци.

**Одговорни актери:** становништво, управљач, Секретаријат и Министарство животне средине, комунално предузеће, локална самоуправа.

**Хитност:** хитно.

**Основни трендови:** усклађивање са европском регулативом треба да омогући лакши рад управљачима и законодавцима, а самим тим појачану контролу и строжије кажњавање актера недозвољених радњи.

**Тренутне последице и очекивани ризици:** могућност обављања недозвољених радњи, губитак ретких и заштићених врста биљака и животиња.

## АНАЛИЗА УЗРОКА ПРОБЛЕМА

**Препознати проблем:** могућност загађења језера због нерешене канализације, кривољов, рибокрађа.

**Друштвени фактори:** неразвијена свест, недовољна информисаност о постојању и значају заштићених врста.

**Економски фактори:** дугорочно негативни – смањење броја и бројности заштићених врста може довести до деградације резервата и губитка заштите. Недостатак средстава за изградњу канализације.

**Институционални фактори:** мали број чувара, недовољна примена казних мера.

**Фактори животне средине:** ретке и угрожене врсте су због кривољова додатно угрожене. Повећањем броја објеката у близини додатно се угрожава вода у језеру.

**Решење:** изградња канализације са пречистачем, ангажовање већег броја чувара.

## ДЕФИНИСАЊЕ ПОТЕНЦИЈАЛА И МОГУЋНОСТИ

**Потенцијали:** специјални резерват природе, подручје веома богато рибом, птицама, биљкама и осталим живим светом, велики број заштићених врста, пливајућа острва.

**Могућности:** развој туризма и угоститељства, спортски риболов, пре свега шарански, лов, посматрање птица, сеоски туризам, културно-уметничке и спортске манифестације, научно-истраживачки центар.

## ПРИОРИТЕТИ

Значајна туристичка дестинација, пре свега за риболов и сеоски туризам, у непосредној близини Делиблатске пешчаре. Краљевац је један од ретких специјалних резервата природе којим управља невладина организација – Удружење спортских риболоваца „Делиблатско језеро”. Приоритет је очување заштићених врста уз одрживо коришћење и унапређење туристичке понуде. Неопходно је у целом Делиблату увести канализацију и уградити пречистач, како не би дошло до загађивања воде у језеру, као и пратити квалитет воде. Кроз реализацију програма рада управљача могуће је очувати и унапредити ово природно добро и створити боље услове за развој различитих туристичких активности.

## ПРЕДЕЛИ ЗА ЗАШТИТУ

**Опис вредности – Црна бара** се налази северо-источно од Ковина и заузима површину од 57 ha. У прошлости се пружала ка Краљевцу и сматра се да је била део истог меандра некадашње реке. Ово станиште је еколошки једнако вредно као и Краљевац, а од посебне је вредности као низијска тресава. Тресаве које су настале у условима хладне и влажне климе представљају данас најређе екосистеме Панонске низије и центре биодиверзитета чије је очување обавеза наше земље. Током 1990-тих година, пољопривредно добро АД „Слога“ користило је ову акумулацију за наводњавање. Продајом предузећа променили су се и корисници у више наврата, тако да је сада носилац права коришћења „Дис“ ДОО из Крњева. Из ових разлога вредно и атрактивно природно добро пропада, без обзира што га је, по мишљењу стручњака из Завода за заштиту природе неопходно заштитити. Удружење спортских риболоваца „Дунав“ из Ковина је 2005. године поднело писмену иницијативу за заштиту Црне баре. Осим информације током 2008. године да се „ради на томе“, до данас нема одговора. Од ретких и заштићених врста које живе на овом локалитету треба истаћи црну лиску, малог и великог гњурца, ђубастог гњурца, барског славуја, лињака, чикова, барског караша, бели и жути локвањ. Из акумулације Црна бара вода се гравитационо спушта у Дунав. Некада је била омиљено купалиште грађана Ковина, данас је посећују само риболовци. Потпуно је обраста трском која се не сече већ пада у воду правећи „слојеве“ и велике проблеме рибама у летњим месецима због прегревања које доводи до недостатка кисеоника и помора. На Црној бари су честе врсте: лињак, штука, бабушка, шаран, бандар, бодорка, црвенперка. Недавно се појавило пет пари видри, индикатора чистих вода.

**Смедеревска ада** се, без обзира на назив налази у ковинском делу водотока Дунава. Почетком седамдесетих година прошлог века, пре изградње бране за ХЕ „Ђердап“, ада је имала дивну пешчану плажу и била омиљено купалиште. Данас је посећују ловци и риболовци. Значајна је због мочварних екосистема којих је све мање. Тренутно је овде нетакнута природа са аутохтоним шумама и барама, станиште ретких птица црне роде, црне луње, беловрате мухарице, жутог вољића.

**Хатарице** су пашњачке степе које се наслањају на СРП Делиблатска пешчара, на потесу Гај – Шумарак – Дубовац. Као и сама пешчара и оне обилују реликтима, раритетима и заштићеним врстама. Постоји иницијатива да се зона заштите, као што је проширена на Лабудово окно и аде Жилова и Чибуклија, прошири и на Хатарице. Посебну вредност овом локалитету дају густе популације гороцвета, а међу природне реткости се убрајају дивљи шафран (*Crocus reticulatus*), љутић (*Ranunculus illirycus*), пешчарски вијук, степски соко, орао крсташ, риђи мишар, слепо куче. Недавно је у овом пределу нађен примерак албино текунице (које су на црвеној листи), за коју се не памти да је виђена у овим крајевима.

## ТРЕНДОВИ

Осим два заштићена подручја на територији општине, Покрајински завод за заштиту природе окарактерисао је још три локације за заштиту. То су: **Црна бара**, локалитет сличне вредности и порекла као Краљевац, тренутно веома запуштен, **Пашњачке степе** на локалитету **Хатарице**, које би, због близине и сличних карактеристика, могле да уђу у састав Делиблатске пешчаре, и **Смедеревска ада** на којој је нетакнута природа са аутохтоним шумама и обиље мочварног земљишта са специфичним, ретким биљним и животињским светом.

## УТИЦАЈ ТРЕНДОВА

**Социјални аспект:** позитиван, укључивање нових актера, едукација становништва, очување биодиверзитета и ретких врста.

**Економски аспект:** тренутно није видљив, у перспективи позитиван, проширење туристичке понуде, полигон за научна истраживања и еколошке кампове.

## СТАНДАРДИ И ВИЗИЈА

**Претња по вредност:** незнање и незаинтересованост јавности о постојању и значају предела предвиђених за заштиту.

**Минимални стандарди:** иницијатива локалне заједнице да се предели ставе под режим претходне заштите.

## ПРОБЛЕМИ

**Дефиниција проблема:** неупућеност локалног становништва о препознатим пределима за заштиту; газдовање над Црном баром; запуштеност.

**Локација:** Црна бара, Хатарице, Смедеревска ада.

**Погођени актери:** становништво, туристи, стручњаци.

**Одговорни актери:** становници општине Ковин, власници и корисници земљишта, локална самоуправа, Секретаријат и Министарство животне средине.

**Хитност:** веома хитно.

**Основни трендови:** запуштеност, небрига, деградација природних реткости.

**Тренутне последице и очекивани ризици:** губитак вредности, пошто нема управљача, ни мера активне заштите.

## АНАЛИЗА УЗРОКА ПРОБЛЕМА

**Препознати проблем:** неупућеност локалног становништва о препознатим пределима за заштиту, право коришћења, запуштеност.

**Друштвени фактори:** незаинтересовано становништво и корисници земљишта, иницијатива УСР Дунав да се заштити Црна бара, активирање невладиног сектора.

**Економски фактори:** потпуно неискоришћен потенцијал.

**Институционални фактори:** локална самоуправа мора да покрене иницијативу за враћање језера и стављање под заштиту, неодазивање институција.

**Фактори животне средине:** деградација природе, опасност по флору и фауну.

**Решење:** увођење у режим претходне заштите.

## ДЕФИНИСАЊЕ ПОТЕНЦИЈАЛА И МОГУЋНОСТИ

**Потенцијали:** еколошки веома вредна подручја: Црна бара – богатство биљног и животињског света, незагађена вода, добар положај. Хатарице – степски пашњаци са великим бројем ретких и заштићених врста, пре свега биљака. Смедеревска ада – аутохтоне шуме, баре – станишта ретких птица, природно мрестилиште.

**Могућности:** богатија туристичка понуда, увођење у режим претходне заштите, развој еко-туризма, спортски, контролисани лови и риболов, купалиште, трим стазе, екстензивно сточарство, пристани за чамце, бунгалови.

## ПРИОРИТЕТИ

Указивањем на значај очувања природних реткости и повећањем нивоа знања свих актера, могуће је сачувати ове локалитете од даљег пропадања. На подручјима предвиђеним за заштиту, уз одређивање управљача и програма мера активне заштите, створили би се услови за унапређење и одрживо коришћење и проширење туристичке понуде. На подручју Хатарице, могуће је организовати еко-туризам, а на Смедеревској ади контролисан риболов и посматрање птица. Стварањем бољих услова за развој туризма, могуће је привући потенцијалне инвеститоре. Презентацијом природних вредности и едукацијом становништва могуће је заштитити и унапредити веома атрактивно подручје Црне баре. Прокопавањем и механичким чишћењем би се заштитило даље смањење воденог огледала и одвајање плутајућих острва од обале. За успешно решавање права коришћења потребна је сарадња локалне самоуправе и предузећа која су приватизацијом добила право коришћења овог језера. Због ретких и заштићених врста, које настајују ово подручје, потребно је обновити иницијативу УСР „Дунав“ за увођење Црне баре у заштиту.

## ПОЉОПРИВРЕДНО ЗЕМЉИШТЕ И ФАРМЕРИ

**Опис вредности** – Пољопривредно земљиште је један од најважнијих природних ресурса. Општина располаже са 54.240 ha пољопривредних површина, што чини 74,30% укупне територије, од чега обрадиве површине чине 59,30 % (42.554,50 ha), воћњаци и виногради 0,61% (511,10 ha), ливаде 0,65% (353,40 ha), пашњаци 19,95% (10.821 ha). Пољопривредно земљиште у општини Ковин подељено је по висинској разлици на тзв. горњи и доњи терен. Доњи терен (I тераса) заузима око 19.000 ha, ова земљишта су у типу ритске црнице и ритске смонице. Горњи терен (II и III тераса) заузима око 23.500 ha и ту су земљишта у типу ливадске црнице, чернозема и песковитог чернозема. На 4.478 ha (I тераса) је постављена хоризонтална цевна дренажа, ради одвођења сувишних вода, изграђена је каналска мрежа у дужини од 704 km. На подручју општине Ковин изграђени су системи за наводњавање на око 2.000 ha, али ови системи су трентно ван функције.

У оквиру пољопривреде, ратарство представља њену најважнију грану. Највише се гаје житарице, индустријско биље, разне повртарске културе и крмно биље. Значајан потенцијал представља и велика површина под пашњацима махом на ободу Делиблатске пешчаре и како су под заштитом државе, подесни су за испашу стоке. Како је на тим пашњацима забрањена употреба хемијских препарата отвара се могућност за развој органског сточарства без пуно улагања.

Подручје општине Ковин, због својих природних карактеристика земљишта, климе и водних ресурса, има велики потенцијал у пољопривредном сектору који није у потпуности искоришћен. Уз одговарајућу аграрну политику, већим залагањем стручњака, власника и корисника пољопривредног земљишта, пољопривреда може дати значајан допринос локалном економском развоју. Због своје повезаности и утицаја на остале секторе, пољопривреда је изузетно значајна за развој, с обзиром да запошљава, директно или индиректно, велики број људи, обезбеђује економску сигурност грађана, доприноси руралном развоју и еколошкој равнотежи.

Током транзиције, дошло је до лоше приватизације и распада друштвених пољопривредних предузећа која су била до тада носиоци пољопривредне производње. На њихово место су сада дошли фармери који су успели да у кризним годинама одрже висок ниво производње, праћењем иновација и применом правилне технологије производње. Како доходак од пољопривреде износи 45% бруто дохотка у општини, а заједно са прерађивачком индустријом чини преко 70%, улога фармера у развоју општине је од кључног значаја.

## ТРЕНДОВИ

Уочено је повећање просечних површина код индивидуалних пољопривредних произвођача, као и повећање броја регистрованих пољопривредних газдинстава. Проблем представља све већи број старачких домаћинстава у селима која су се бавила пољопривредом. Од 2002. године је повећана површина земљишта које се контролише (анализа 600 узорака земљишта годишње). Уочљиво је и повећање пољопривредних површина у заштићеном простору (пластеници). У последње време је уочен тренд смањења сточног фонда. Знатно је смањен број грла због несигурности тржишта, дуготрајне ниске цене производа, високе цене матичних стада и изгадње квалитетних објеката и механизације, што је предуслов за високу продуктивност у производњи меса и млека, а то све има последицу напуштања села.

## УТИЦАЈ ТРЕНДОВА

**Социјални аспект:** позитиван – укупњавање поседа има као последицу набавку модерније и квалитетније механизације која мање загађује животну средину. Повећање површина у заштићеном простору због своје специфичности захтева ангажовање младе радне снаге која остаје на селу, а повећањем површина које се контролишу примењује се избалансирани исхрана усева што подразумева смањење загађења усева, земљишта и подземних вода вештачким ђубривима.

Негативан – смањење сточног фонда доводи до смањења коришћења органских ђубрива, а то као последицу има повећану употребу вештачких ђубрива, смањење процента хумуса у земљишту, загађење околине, посебно подземних вода. Постоји опасност од нестанка аутохтоних врста домаћих животиња. Повећање броја старачких домаћинстава има негативан социјални аспект, одласком младих са села одумире културни живот, а школе остају без ученика.

**Економски аспект:** позитиван – коришћењем савремених пољопривредних машина повећава се економичност и продуктивност, повећањем површина у заштићеном простору повећава се и добит по јединици површине, повећање површина земљишта које се контролише доводи до рационалне примене вештачких ђубрива, повећања приноса и добити. Повећање броја старачких домаћинстава има негативан аспект – продуктивност смањена, отежано увођење нових технологија.

Негативан – смањена је потреба за радном снагом, прерађивачка индустрија није упослена пуним капацитетом.

## СТАНДАРДИ И ВИЗИЈА

**Претња по вредност:** смањење употребе стајског ђубрива негативно утиче на квалитет земљишта; застарела механизација – повећање емисије издувних гасова; лош квалитет обраде земљишта; прекомерна и нестручна употреба хемијских средстава и неконтролисано руковање амбалажним отпадом. Ниска цена производа на тржишту; недовољна примена савремених мера због високе цене увођења нових технологија; миграција становника из села у градове.

**Минимални стандарди:** употреба стајског ђубрива бар сваке пете године; замена застареле механизације; агрохемијска анализа земљишта сваке пете године; обука пољопривредних произвођача за безбедну примену пестицида; обавезна стручна контрола примене пестицида и вештачких ђубрива; примена вештачких ђубрива према упутству; обавезно враћање празне амбалаже произвођачу.

## ПРОБЛЕМИ

**Дефиниција проблема:** неконтролисана примена пестицида и вештачких ђубрива; непостојање пољопривредне службе; недовољна примена органских ђубрива; нестабилне цене пољопривредних производа и репроматеријала; застарела механизација; старосна структура корисника земљишта; појава водолежи; мали проценат обрадивих површина који се наводњава; смањење сточног фонда.

**Локација:** пољопривредно земљиште у општини Ковин, сеоске средине.

**Погођени актери:** Корисници пољопривредних производа, власници и корисници пољопривредног земљишта, фармери.

**Одговорни актери:** пољопривредни произвођачи, инспекција, водопривредна предузећа, општинска управа, Министарство пољопривреде.

**Хитност:** хитно.

**Основни трендови:** повећање садржаја тешких метала у земљишту, загађење подземних вода, честе појаве водолежи на првој тераси у пролеће, наводњавање се врши махом на површинама под поврћем, постоје системи за



наводњавање на око 2.000 ha који нису у функцији, нестабилност тржишта, производња здравствено небезбедне хране, несигурност фармера у економске ефекте производње као и немогућност дугорочног планирања и специјализација производње.

**Тренутне последице и очекивани ризици:** на здравље људи, нарушавање биолошке равнотеже екосистема, онемогућена сетва јарих усева у оптималном року, уништавање усева стрних жита и уљане репице доводи до погоршања физичких особина земље, редукције микрофлоре и повећања трошкова обраде, приноси зависе од климатских услова у вегетационом периоду – мања производња хране, скупља храна, одумирање села.

### АНАЛИЗА УЗРОКА ПРОБЛЕМА

**Препознати проблем:** неконтролисана примена пестицида и вештачких ђубрива; непостојање пољопривредне службе; недовољна примена органских ђубрива; нестабилне цене пољопривредних производа и репроматеријала; застарела механизација; старосна структура корисника земљишта; појава водолежи; мали проценат земљишта која се наводњава; смањење сточног фонда.

**Друштвени фактори:** недовољна упућеност произвођача о штетности неконтролисане примене хемијских средстава, недостатак еколошке свести и солидарности са природом, недовољна свест пољопривредника да удруживањем могу да побољшају свој положај.

**Економски фактори:** храна произведена без стручне контроле не може се пласирати на уређена тржишта у иностранству, а све теже и на контролисаном домаћем тржишту; због слабљења економске моћи пољопривредних газдинстава и нестабилности у производњи, нема могућности дугорочног планирања и избегавају се веће инвестиције.

**Институционални фактори:** непостојање одговарајуће законске регулативе и недовољна примена постојећих закона, неусклађеност домаћих закона са међународним нормама о начину примене хемијских средстава, неповољни кредити, нерегулисано тржиште пољопривредних производа, немогућност дугорочног планирања, недоследна аграрна политика Министарства пољопривреде.

**Фактори животне средине:** угрожавање биодиверзитета, нарушавање природне равнотеже, загађење подземних вода, производња здравствено небезбедне хране, нарушавање физичких особина земљишта, уништавање усева и микрофлоре.

**Решење:** израда стратегије развоја пољопривреде и њена примена.

### ДЕФИНИСАЊЕ ПОТЕНЦИЈАЛА И МОГУЋНОСТИ

**Потенцијали:** велика површина квалитетног обрадивог земљишта, стручни кадар, каналска мрежа, системи за наводњавање, повољна клима. Постојање фарми и младих људи који тим послом знају да се баве.

**Могућности:** органска производња, повртарство, воћарство, производња у затвореном простору – пластеници и стакленици, производња лековитог, индустријског, крмног биља, интензивирање производње на парцелама са системима за наводњавање – могућност две жетве годишње, изградња прерадних капацитета и нова радна места, производња биодизела, већа производња меса, прерађевина, млека и вуне. Већи број кланица и погона за прераду сточне хране.

### ПРИОРИТЕТИ

Контрола примене, као и примена пестицида и минералних ђубрива уз консултације и препоруке стручних лица довело би до побољшања квалитета земљишта, очување биодиверзитета, смањење загађења подземних вода, а такође и до производње здравствено безбедне хране. Редовно одржавање каналске мреже ради регулисања нивоа подземних вода на ритском земљишту. Када су влажна пролећа онемогућена је правремена обрада и сетва, а ова појава доводи и до погоршања физичких особина земљишта. Повећање површина под системима за наводњавање због стабилније производње, повећање добити, могућност сетве два усева у току године. Измена у структури сетве у корист интензивнијих производњи (органска производња, повртарство, цвећарство, лековито биље, семенска производња, индустријско биље) као и подизање прерадних капацитета, са циљем повећања добити по јединици површине, финализације производње и запошљавања сеоског становништва. Подршка развоју сточарства ради обезбеђења већих количина органских ђубрива за побољшање квалитета земљишта, повећање зарада на селу. Специфичности поднебља и очуване традиције у сеоским срединама омогућава развој сеоског туризма.

## КУЛТУРНЕ И ЉУДСКЕ ВРЕДНОСТИ

### МЛАДИ

**Опис вредности** – Покретачку снагу и будућност општине Ковин чине пре свега млади људи. У укупном броју од 36.802 становника (2002), број младих до 19 година старости је 8.958 (24,30%), док број становника општине старости између 19 и 30 година 4.612 (12,53%). Млади општине Ковин активно учествују у друштвеном, социјалном и економском животу општине. На пример, у сарадњи са Црвеним крстом спроводе превентивно-едукативне активности, разне видове обука и забавно-рекреативне активности. Посебно треба истаћи камп на „Чардаку“ у Делиблатској пешчари, на ком су гости побратимска организација Црвеног крста из Македоније, као и друге организације из земље.

Млади свој потенцијал исказују кроз спорт, тако да се општина Ковин може поности покрајинским, државним, медитеранским, балканским и европским првацима. У културном животу млади не заостају за својим вршњацима из спорта, па тако имамо успешне младе глумце, музичаре, фотографе, који су освајали разне награде за приказано умеће. Млади људи у општини желе, хоће и могу да ураде нешто добро за своју локалну заједницу. Треба им пружити шансу да имају права и обавезе, да се укључе у рад општинских органа, да се избегну флоскуле „старијих“ типа „има времена, млади сте“ док дође „наше време“ нећемо бити више млади.

### ТРЕНДОВИ

Између два пописа (1991 и 2002) приметан је пад броја становника како у Републици Србији, тако и у општини Ковин. У општини је 1991. године било 36.924 становника, док је 2002. било 36.802 становника. У самом Ковину повећан је број становника за 581 (1991 – 13.669, а 2002 – 14.250). Овакви подаци говоре у прилог тенденцији напуштања руралног подручја и миграцији у већа места. По првим резултатима пописа из 2011. године, укупан број становника у општини Ковин износи 33.725, а у самом Ковину 13.499. Сва насељена места прате овај тренд. Подаци о старосној структури још нису доступни, па такву анализу тренутно није могуће спровести.

### УТИЦАЈ ТРЕНДОВА

Негативан утицај смањивања броја становника општине одражава се како на социјални аспект у виду смањивања популације, тако и на економски потенцијал због смањивања радно способног становништва. Приметно је опадање броја школске деце.

### СТАНДАРДИ И ВИЗИЈА

**Претња по вредност:** лош социјални статус, незапосленост и наставак тренда смањења броја младих због пада natalитета и исељавања у веће центре.

**Минимални стандарди:** стварање услова за отварање нових радних места, очување постојећег односа младих и старих, уколико није могуће успоставити другачији однос.

### ПРОБЛЕМИ

**Дефиниција проблема:** пад natalитета, миграција у веће и економски развијеније центре, незапосленост, непостојање простора за креативне активности и едукацију младих.

**Локација:** територија општине Ковин.

**Погођени актери:** сви становници локалне заједнице.

**Одговорни актери:** Република Србија, АП Војводина, локална самоуправа.

**Хитност:** веома хитно, неопходан је плански вишегодишњи рад.

**Основни трендови:** све мањи број младих у општини због пада natalитета и миграције у веће и развијеније центре.

**Тренутне последице и очекивани ризици:** становништво је све старије, млади не виде перспективу останка у свом месту, недовољно указивање поверења младима.



**АНАЛИЗА УЗРОКА ПРОБЛЕМА**

**Препознати проблем:** пад natalитета, миграција у веће и економски развијеније центре, незапосленост, непостојање простора за креативне активности и едукацију младих.

**Друштвени фактори:** недовољно указивање поверења младима, неусклађеност школованог кадра са потребама привреде, честе су потребе за преквалификацијом, неадекватна кадровска структура.

**Економски фактори:** неразвијена привреда, мали број радних места, недостатак новца за заснивање породице, веома мало локалних стимулативних мера за samozapoшљавање.

**Институционални фактори:** непостојање стратешког приступа решавању проблема запошљавања младих, неприлагођен образовни систем савременим потребама, недовољна примена стратегије за младе.

**Фактори животне средине:** низак стандард се негативно одражава на животну средину, мали број младих се укључује у волонтерске еколошке пројекте.

**Решење:** усклађивање образовног система са потребама, давање подстицајних мера инвеститорима за запошљавање младих, оснивање Дома омладине.

**ДЕФИНИСАЊЕ ПОТЕНЦИЈАЛА И МОГУЋНОСТИ**

**Потенцијали:** млади, талентовани, образовани, иновативни људи, жеља за радом, друштвеном афирмацијом, напредовањем и усавршавањем.

**Могућности:** оснивање канцеларије за младе и Дома омладине, иницијатива, учешће и реализација у различитим пројектима, преузимање више права и одговорности, програми за културну и спортску размену са иностранством, учешће у еколошким пројектима, млада и образована радна снага.

**ПРИОРИТЕТИ**

Млади су покретачка снага локалне заједнице и иницијатори позитивних промена у друштву. Као услов за бољи рад и бржи просперитет, неопходно је основати канцеларију за младе, која ће бити самоодржива кроз реализацију пројеката. Радом ове канцеларије обезбедило би се шире учешће младих кроз едукацију и касније, писање пројеката. У сарадњи са локалном самоуправом, покрајинским и републичким органима, могуће је обезбедити простор за Дом омладине. Овакав простор би омогућио широј популацији младих место за креативан развој и изражавање. Кроз сарадњу са канцеларијом за младе, део едукативних програма који захтева специјално опремљен простор, могао би се организовати у Дому омладине. Организовањем концерата, позоришних представа, изложби, трибина, округлих столова, обезбедила би се самоодрживост дома. Оснивањем канцеларије за младе и Дома омладине указало би се поверење младима и омогућило би им се активније учешће у друштвеном животу. Да би се избегао даљи одлазак у веће центре, неопходно је да локална самоуправа донесе акциони план и суфинансира запошљавање младих, образованих људи.

**ВИШЕНАЦИОНАЛНОСТ**

**Опис вредности** – На територији општине живи више од 20 нација (по попису 2002): Срби 28.242 (76,75%), Мађари 3.327 (9,04%), Румуни 1.357 (3,69%), Роми 1.141 (3,10%), Југословени 362 (0,98%), Црногорци 173 (0,47%), Чеси 157 (0,42%), Македонци 141 (0,38%), Хрвати 138 (0,37%), Бутари 110 (0,30%), Муслимани 87 (0,24%), осталих 4,26 % чине Словаци, Словенци, Немци, Власи, Руси, Украјинци, Русини, Буњевци, Бошњаци, Албанци и неодређени. Овако велики број нација, који живи у добрим односима, као и велики број међуетничких бракова, даје локалној заједници могућност сарадње са матичним земљама етничких група, као и подстрек за изградњу још бољих међуетничких односа. Постоји велики број верских објеката – 13 српских, 3 мађарске и 3 румунске цркве, што потврђује чињеницу да се обичаји и наслеђа свих етничких група поштују и одржавају. Традиција је да се грађани свих етничких групација окупљају једни код других о световним и црквеним празницима. Посебно треба истаћи да у Ковину постоји заједничко гробље свих учесника Првог светског рата, јединствено у Србији.

У општини Ковин постоји и ради неколико удружења националних мањина која одржавају контакте са државама матицама, негују своју традицију и чувају етничка обележја. Додатна спона је и Савет националних мањина општине Ковин, у којем је заступљена већина националних мањина. На једном месту се може упознати живот традиција и обичаји многих народа, научити да је могућ квалитетан суживот великог броја различитих заједница. Испољена тенденција смањивања броја становника, подједанко утиче како на већинску тако и на мањинску нацију.

**ТРЕНДОВИ**

Приметно је активније учешће националних мањина у свим областима јавног живота општине, што кроз пројекте АП Војводине што кроз општинска удружења националних мањина. Смањење броја становника у општини Ковин се односи подједнако на све нације које у њој живе, па је национална структура очувана.

**УТИЦАЈ ТРЕНДОВА**

Активно учешће, као и повећано интересовање националних мањина за социјални и економски живот општине даје позитиван подстицај свим актерима у општини, било да је реч о социјалном аспекту, кроз боље разумевање за проблеме, упознавање културе и обичаја мањинских народа, или економском, у виду стабилне заједнице која се не бави међусобним разликама, већ се бави заједничким напредовањем, запошљавањем националних мањина кроз пројекте које финансира општина, АП Војводина, Република Србија и/или земље матице.

**СТАНДАРДИ И ВИЗИЈА**

**Претња по вредност:** недовољна међусобна комуникација управљачких структура унутар исте националности. Недовољно заједничких манифестација различитих националности.

**Минимални стандарди:** очување добрих међунационалних односа као и побољшање сарадње Савета националних мањина општине Ковин и удружења грађана припадника националних мањина.

**ПРОБЛЕМИ**

**Дефиниција проблема:** непостојање заједничких манифестација, недовољна сарадња са земљама матицама.

**Локација:** територија општине Ковин.

**Погођени актери:** сви становници општине.

**Одговорни актери:** Република Србија, АП Војводина, локална самоуправа, НВО.

**Хитност:** релативно хитно.

**Основни трендови:** пад броја становника се односи и на националне мањине.

**Тренутне последице и очекивани ризици:** могућност затварања школа на језицима мањина због све мањег броја деце. Непознавање и све мања заинтересованост за традиционалне вредности мањина.

**АНАЛИЗА УЗРОКА ПРОБЛЕМА**

**Препознати проблем:** непостојање заједничких манифестација, недовољна сарадња са земљама матицама.

**Друштвени фактори:** недовољна сарадња између етничких група и недостатак заједничких иступања.

**Економски фактори:** недовољна заинтересованост и информисаност о могућим изворима финансирања за заједничке пројекте.

**Институционални фактори:** недавно је основан савет за националне мањине при општини, очекује се побољшање стања.

**Фактори животне околине:** мали је број еколошких пројеката који укључују различите националне мањине.

**Решење:** инцирање и спровођење пројеката, акција и едукација које би подигле активности на значајнији ниво.

**ДЕФИНИСАЊЕ ПОТЕНЦИЈАЛА И МОГУЋНОСТИ**

**Потенцијали:** велики број нација, мешовити бракови, добри међунационални односи, висок ниво толеранције.

**Могућности:** повезивање са земљама матицама, израда и реализација заједничких програма и пројеката, знање језика и обичаја, међуетничке везе.

**ПРИОРИТЕТИ**

Добри међуетнички односи могу се подићи на виши ниво кроз заједничко деловање свих актера (НВО, савети националних мањина, савет националних мањина општине Ковин, локална самоуправа). Повезивањем са земљама матицама кроз заједничке пројекте, обезбедила би се средства за квалитетнији и бржи културни и економски развој. Очување културних особености и традиције је полазна основа за заједничке манифестације где би свака нација била специфична и препознатљива.

## МУЛТИКУЛТУРАЛНОСТ

**Опис вредности** – Национална и етничка структура становништва у општини пружа слику мултинационалне и мултиетничне средине, тако да се слободно може рећи да су ове две особине можда и највеће културно благо и да најбоље описују општину Ковин. Општина има богату културну традицију и задовољавајућу културну понуду. Треба издвојити неке манифестације које се традиционално одржавају: Ковинско културно лето, Госпојински дани у Баваништу са Данима Ђирилице, Плочичка фијакеријада, Дани Румуна, Ковинска фијакеријада, Скореновачке вечери, Дани мађарске кухиње, Стари Лала, Банатски фруштук, Пролеће Св.Сави, ДДН фест. Припадници националних мањина имају могућност образовања на свом језику. Наступи културно-уметничких друштава имају програме који гаје традицију српског народа и националних мањина, а преко којих се међусобно упознају култура и обичаји свих националности општине. Вредни људи општине Ковин оставили су својим потомцима бројне и лепе верске објекте сачуване до данашњих дана. Српски православни манастир у Баваништу основан је 1857. године и посвећен је Малој госпојини. Људи са свих страна долазе у манастир да присуствују служби и узимају водицу за коју се верује да има исцелитељску моћ. Српска православна црква у Делиблату саграђена је 1776. године и посвећена преносу моштију Светог Николаја. Иконостас је под заштитом државе. Црква Румунске православне цркве (РПЦ) у Делиблату из 1925. године посвећена је Светој Тројици. По својој архитектури се разликује од других цркава и представља једну од најлепших објеката РПЦ у Јужном Банату, на чијим фрескама су међу осталим представљени румунски и српски патријарх Јустин и Герман и велике румунске војводе. Католичка црква у Скореновцу посвећена је Светом Стевану (Иштван) Краљу и освештана је 1892. године. Оргуље су уникат радионице „Хаубман“ и направљене су 1894. године.

### ТРЕНДОВИ

Општина Ковин придаје велику важност мултикултуралности, тако да се сваке године одржавају манифестације као што су сада већ традиционалне Дани Мађарске кухиње“, „Скореновачке вечери“ „Банатски фруштук“ „Дани Румуна“, „Дани Рома“, која промовишу културну баштину и обичаје мањинског народа у општини. У перспективи су и неке нове манифестације.

### УТИЦАЈ ТРЕНДОВА

У општини Ковин постоји неколико манифестација које као циљ имају приближавање традиције, културе и обичаја националних мањина, што позитивно утиче на економски аспект, кроз продају сувенира и производа традиционалне кухиње. Социјални аспект ових манифестација је позитиван, јер промовише толеранцију и надограђују добре односе житеља општине.

### СТАНДАРДИ И ВИЗИЈА

**Претња по вредност:** недовољно средстава за организовање већег броја манифестација националних мањина.

**Минимални стандарди:** очување језика, културе и обичаја мањина, уз њихово активније укључивање у све сфере друштвеног живота. Подршка промоцији култура националних мањина.

### ПРОБЛЕМИ

**Дефиниција проблема:** недовољан број заједничких манифестација и акција за учвршћивање међунационалних односа, недостатак новца за заједничке активности.

**Локација:** територија општине Ковин.

**Погођени актери:** сви становници општине.

**Одговорни актери:** руководиоци структуре мањинских заједница, Савет националних мањина општине Ковин, локална самоуправа.

**Хитност:** хитно.

**Основни трендови:** свака етничка група самостално организује своје манифестације које посећују грађани општине свих националних припадности.

**Тренутне последице и очекивани ризици:** слаба комуникација и све већа изолација етничких група.

## АНАЛИЗА УЗРОКА ПРОБЛЕМА

**Препознати проблем:** недовољан број заједничких манифестација и акција за учвршћивање међунационалних односа, недостатак новца за заједничке активности.

**Друштвени фактори:** недовољна заинтересованост актера због традиционално добрих односа.

**Економски фактори:** недовољно препознавање могућности које пружају фондови.

**Институционални фактори:** неповезаност актера: НВО – Савети националних мањина – Савет националних мањина општине Ковин и недовољна координација у раду.

**Фактори животне околине:** недовољно развијена еколошка свест, нема заједничких пројеката.

**Решење:** инцирање заједничких акција и манифестација свих националних мањина на територији општине. Едуковање носилаца активности при националним мањинама (руководећи кадар) за писање пројеката и могућности финансирања међунационалних пројеката.

## ДЕФИНИСАЊЕ ПОТЕНЦИЈАЛА И МОГУЋНОСТИ

**Потенцијали:** велики број нација који живи на истом месту, свака са својим језиком, културом, обичајима.

**Могућности:** заједнички културни наступи свих етничких група – Етно фест, узајамно упознавање наслеђа и обичаја националних мањина.

## ПРИОРИТЕТИ

Постојеће стање може да се побољша и унапреди активним укључивањем и бољом комуникацијом заинтересованих страна. Уз координацију и повезивање локалне самоуправе и земаља матица могуће је реализовати веће, прекограничне и регионалне пројекте који би учврстили сарадњу међу актерима и довели до презентације различитих културних активности, базираних на различитим обичајима. Постојећи технички капацитети локалне самоуправе су довољни за реализацију пројеката националних мањина. Средства за различите програме се могу обезбедити кроз едукацију становништва за писање пројеката.

## СПОРТ

**Опис вредности** – У општини Ковин су тренутно активна 34 клуба, 3 гранска савеза и једно спортско друштво (још 6 клубова има неактиван статус), као и Удружење грађана „Спортски савез општине Ковин“. Спортски савез спроводи са солидним успехом Стратегију за развој спорта. Спортска инфраструктура је на задовољавајућем нивоу, али постоје велике могућности за развој постојеће и изградњу нове спортске инфраструктуре, а то се пре свега односи на изградњу затвореног базена. Понос ковинске општине су сви спортски колективи, посебно карате клуб „Раднички“, чији су чланови освајачи покрајинских, републичких, балканских, медитеранских, европских и светских медаља. Ковинске кошаркашице освојиле су Куп СР Југославије 2001, ту је и МКК „Раднички“, који се такмичи у I Српској лиги група Север, ОК „Баваниште“, члан II лиге, као и ФК „Колонија“, члан I Војвођанске лиге. ФК „Раднички“ из Ковина је један од најстаријих фудбалских клубова у земљи, основан је 1904. године.

Школски спорт, такође, има завидан успех. Ученици су освајали медаље на свим нивоима, посебно су у томе били успешни кошаркаши, одбојкаши, кошаркашице и стонотенисерке. Треба истаћи да се у репрезентацији Србије у бадминтону, која је освојила друго место на Балканском првенству 2011. године налази и један ученик ковинске основне школе. Редовно је учешће ковинских ученика на такмичењу „Куп толеранције“. Значајно место има и УСР „Дунав“, не само за развој спортског риболова, већ и кроз друштвену одговорност кроз такмичење основаца „Удицом против дроге“. Посебан акценат ставља се на развој школског спорта и развој инфраструктуре. У зачетку је и развој спортова на води.

## ТРЕНДОВИ

Спортски савез општине Ковин, кроз сопствена средства и пројекте на покрајинском и националном нивоу, одржава и унапређује спортску инфраструктуру, тако да читава општина има задовољавајуће услове за бављење рекреативним спортом.

**УТИЦАЈ ТРЕНДОВА**

Пораст броја терена за мале спортове и рекреацију. Позитиван социјални аспект представља дружење људи, изградња тимова, толеранција. Бављење спортом доприноси здравијем животу и побољшавању радних способности, а самим тим и позитивном економском аспекту.

**СТАНДАРДИ И ВИЗИЈА**

**Претња по вредност:** масовно коришћење модерних технологија доводи до све мањег бављења физичким активностима. Уништавање спортских реквизита на отвореним спортским теренима.

**Минимални стандарди:** враћање рекреативаца на спортске терене, очување постојећих спортских терена.

**ПРОБЛЕМИ**

**Дефиниција проблема:** недовољан број спортских објеката, непостојање затвореног базена, фаворизовање популарних спортова.

**Локација:** територија општине Ковин.

**Погођени актери:** сви становници општине, пре свега млађа популација (у развоју).

**Одговорни актери:** ресорна министарства и секретаријати, локална самоуправа, Спортски савез општине Ковин.

**Хитност:** не превише хитно осим изградње затвореног базена.

**Основни трендови:** повећање броја спортских терена и боља опремљеност.

**Тренутне последице и очекивани ризици:** мали број становника, посебно најмлађег узраста се бави спортом, што доводи до лошије здравствене ситуације.

**АНАЛИЗА УЗРОКА ПРОБЛЕМА**

**Препознати проблем:** недовољан број спортских објеката, непостојање затвореног базена, фаворизовање популарних спортова.

**Друштвени фактори:** недовољно бриге о потребама становника, недоступност постојећих објеката, незаинтересованост друштва и недовољна промоција мање популарних спортова.

**Економски фактори:** недостатак средстава и пројеката да би се побољшало стање, мање популарни и атрактивни спортови нису исплативи.

**Институционални фактори:** непостојање општинског тела за развој спортске инфраструктуре, недовољна примена стратегије развоја спорта.

**Фактори животне средине:** Обољења изазвана недовољним бављењем физичким активностима.

**Решење:** оснивање општинског тела које би се бавило развојем спортске инфраструктуре и популаризацијом мање атрактивних спортова.

**ДЕФИНИСАЊЕ ПОТЕНЦИЈАЛА И МОГУЋНОСТИ**

**Потенцијали:** развијен такмичарски дух, изражена рекреативна свест, постојање објеката за рекреацију, могућност бављења аматерским и професионалним спортом.

**Могућности:** изградња базена и хале спортова, организовање спортских турнира и такмичења, побољшање спортске инфраструктуре, повећање броја реквизита, организовање припрема већих клубова за колективне и спортове на води.

**ПРИОРИТЕТИ**

Сарадњом локалне самоуправе са надлежним ресорним спортским савезима, секретаријатима и министарствима, могуће је изградити затворени базен. У њему би се организовале школа пливања, спортови на води, такмичења и друге манифестације. Ово је нарочито значајно зато што је у општини Ковин велики број непливача (без обзира на обиље воде не постоји организовано купалиште са спасиоцима и инструкторима), нарочито међу децом и омладином. Пливањем би се побољшао психофизички развој и здравствено стање. У насељеним местима у општини потребно је обновити постојеће и изградити нове објекте. Економска одрживост би се обезбедила одржавањем утакмица и турнира у малим спортовима. Бављењем рекреативним спортом већег броја становника побољшало би се њихово здравствено стање што би се позитивно одразило и на економском нивоу.

**ДОМОВИ КУЛТУРЕ**

**Опис вредности** – Места окупљања креативних људи су Домови културе. Осим ковинског, сеоски домови нису у задовољавајућем стању. О њима се старају углавном локални КУД-ови (осим Центра за културу Ковин), који са доста успеха наступају како по земљи тако и у иностранству. Центар за културу Ковин је средиште културних догађања и понуде у граду. Отворен је за све, сарађује са свима и активно учествује у културном животу општине. У организацији Центра је традиционални дечји фестивал „Клинци певају хитове“ и „Октобарски ликовни салон“, а у сарадњи са Савезом аматера Србије и Заводом за културу Војводине, организатор је и домаћин такмичења и смо-три рецитатора, дечјег музичког стваралаштва, КУД-ова, дечјих драмских секција и група, аматерских позоришта, Зонске смотре рецитатора, дечјих драмских секција и група, драмског стваралаштва аматера јужног Баната, Смо-тра ликовног стваралаштва аматера Србије.

Поред постојих домовна културе, младим људима општине Ковин неопходан је и простор који би вршио функцију Дома омладине. Место на коме би се неговали аспекти културе и уметности који нису у складу са трендовима постојећих простора, а имају велику популарност код младих. На пример аматерско бављење ликовном и филмском уметношћу, алтернативним плесом и музиком као и едукацијом. Младе уметничке групе и појединци тако би добили и просторије за вежбање и размену искустава које практично не постоје у граду. Група младих је недавно концертним наступом покренула иницијативу за претварање некадашњег Дома ЈНА у просторије Дома омладине. Простор Дома ЈНА је већ годинама неупотребљен и видно пропада. Зграда изгледа јако запуштено и самим тим што се налази у центру града поред нефункционалности чини и ружан приказ.

**ТРЕНДОВИ**

У односу на 1990-те године, приметан је пад броја и квалитета активности у свим насељеним местима осим Центра за културу. Поред значајног смањења културне понуде, приметно је и пропадање објеката и недостатак средстава за уређење.

**УТИЦАЈ ТРЕНДОВА**

**Социјални аспект:** негативан, ређе окупљање у мањим местима, мање заједничких активности.

**Економски аспект:** негативан, због непостојања активности нема продаје улазница објекти пропадају.

**СТАНДАРДИ И ВИЗИЈА**

**Претња по вредност:** недовољна заинтересованост локалног становништва за активно учешће у културном животу као и недостатак средстава за функционално одржавање домовна култура или простора који врше ту функцију у селима.

**Минимални стандарди:** ревитализација и функционисање Домова културе у селима.

**ПРОБЛЕМИ**

**Дефиниција проблема:** лоше стање објеката и недовољан број културних активности ван Ковина.

**Локација:** насељена места у општини Ковин.

**Погођени актери:** становници свих мањих насељених места у општини.

**Одговорни актери:** Република, Покрајина, локална самоуправа.

**Хитност:** Хитно.

**Основни трендови:** Домови у мањим местима пропадају и веома мало раде.

**Тренутне последице и очекивани ризици:** осим ковинског, Домови културе у насељеним местима не раде и њихови житељи немају довољно културних садржаја.

**АНАЛИЗА УЗРОКА ПРОБЛЕМА**

**Препознати проблем:** лоше стање објеката и недовољан број културних активности ван Ковина.

**Друштвени фактори:** недовољна заинтересованост и укључивање у рад локалног становништва.

**Економски фактори:** недостатак новца, нерентабилност, недовољна едукованост за писање пројеката.

**Институционални фактори:** ограничен број радних места, мали буџет општине.

**Фактори животне средине:** потенцијална места за едукацију и писање еколошких пројеката.

**Решење:** писањем пројеката могу да се обезбеде средства за домове културе.



**ДЕФИНИСАЊЕ ПОТЕНЦИЈАЛА И МОГУЋНОСТИ**

**Потенцијали:** постојање објеката у свим насељеним местима у општини, квалификовани радници.

**Могућности:** уређење објеката, авангарднији приступ уметности, нове културне манифестације, оснивање професионалног позоришта у Ковину.

**ПРИОРИТЕТИ**

Културни центар Ковин, са традицијом дужом од 50 година, је најзначајније место за различита културна догађања у општини. У насељима Баваниште, Мраморак, Гај и Скореновац су Домови културе чији су оснивачи месне заједнице, док у осталим насељима постоје само објекти у којима се углавном налазе биоскопске сале. У Делиблату у Задружном дому се налазе просторије КУД „Паја Маргановић”, активног преко 80 година, а у Плочици Дом омладине. У Дубовцу, у оквиру Месне канцеларије се налазе библиотека и биоскоп. Сарадњом локалне самоуправе и надлежних секретаријата и министарстава, могуће је опремити постојеће просторе за различите културне садржаје и окупљања. На овај начин културни садржаји би били доступни много већем броју становника, чиме би се побољшао квалитет живота у општини.











ағеңда













## ВИЗИЈА – АНКЕТА

Да би се добила реална слика како грађани виде своју заједницу данас и у будућности, шта им је најважније и шта очекују, урађена је анкета. Радне групе су се определиле за отворену анкету, где су испитаници одговарали на питања по свом мишљењу, а не по систему заокруживања. Ова метода је тежа за анализу јер се рачунало на велику разноврсност одговора. Анкетни листић је садржао 8 питања. Прва три су била о старости, полу и стручној спреми испитаника. Следећа три питања су била изјашњавање о најзначајнијим природним, људским и културним вредностима у општини Ковин. Последња два питања су била везана за будућност општине: шта би променили, а шта оставили да би се општина променила на боље и како замишљају општину Ковин за 30 година. Приликом анализе уочена је велика разноврсност одговора, али и међусобна сличност, тако да су одговори груписани.

У анкети је учествовало 314 испитаника и то 151 мушкарац и 163 жене, из свих насељених места општине. Испитаници су били подељени на 18 група, основна на мушкарце и жене, а свака од њих је имала старосну (15 – 30, 30 – 50 и преко 50 година) и образовну поделу (основна, средња и виша и висока школа). Испитаници су циљано бирани тако да се што равномерније обухвате све групе. Већина испитаника се изјаснила за више од једне вредности, посебно када су у питању природне вредности. За 69,53% испитаних мушкараца и 38,03% жена Делиблатска пешчара је најзначајнија природна вредност. Друга вредности је за оба пола Дунав са приобаљем и басеном воде и то за 55,62% мушкараца и 33,74% жена. Следе: језера са 23,84% мушкараца и 18,40% жена и пољопривредно земљиште са 15,23% мушкараца и 13,49% жена. Последња вредност која је уврштена у табелу (процент је двоцифрен) је чист ваздух и енергија ветра, с тим што се ни један мушкарац није изјаснио за ову вредност, а код жена је тај проценат 11,65.

Када су у питању културне вредности 30,46% мушкараца (прво место) и 20,85% (треће и четврто) жена се изјаснило за манифестације. Институције културе су за оба пола на другом месту и то за 24,50% мушкараца и 24,53% жена. За споменике културе, верске објекте и Стари град 15,89% мушкараца (четврто место) и 28,22% жена (прво место). За мултикултуралност и вишејезичност, изјаснило се 18,54% мушкараца (треће место) и 20,85% жена (треће и четврто место).

Што се тиче људских вредности, позитивне карактерне особине су за оба пола значајно испред осталих и то за мушкарце 37,08%, а за жене 31,90%. Толеранција (политика незамерања, „лалински“ менталитет) је за мушкарце на другом, са 17,88%, а за жене на (зачуђујућем) петом месту са 14,11%. Традиција, култура и мултиетичност су за мушкарце на четвртом месту са 12,58%, а за жене на трећем са 17,79%, образовани млади људи и породица су за мушкарце на трећем месту са 13,90%, а за жене на четвртом месту са 15,95%, рад и образовање су за мушкарце на петом месту са 8,60%, а за жене на другом месту са 19,63%.

Недостатак визије је исказало укупно 9,55% испитаника (9,93% мушкараца и 9,20% жена), а нереалну визију 10,50% испитаника (14,56% мушкараца и 6,74% жена). Што се тиче привредно-еколошке визије, 26,75% испитаника има оптимистички став (24,50% мушкараца и 28,83% жена), а 16,87% песимистичан (17,88% мушкараца и 15,95% жена). Оптимистичан став према могућностима будућег развоја има укупно 26,43% испитаника, и то 27,15% мушкараца и 25,76% жена, а песимистичан укупно 16,56% испитаника и то 17,21% мушкараца и 15,95% жена.

Велики број испитаника није дао одговор на једно до два питања, и то код мушкараца 28,47%, а код жена 17,17% (рангирање: најмање одговора – културне вредности, следеће је како видите општину за 30 година, људске вредности, шта бисте променили а шта оставили и један испитаник није одговорио на питање о природним вредностима).

		Жене								
		Основна школа			Средња стручна спрема			Виша и висока спрема		
		15-30	30-50	50+	15-30	30-50	50+	15-30	30-50	50+
Недостатак визије		2	0	1	2	3	3	1	1	2
Нереална визија		4	2	2	1	3	3	2	1	1
Привредно еколошка визија	Оптимистична	2	0	1	6	12	9	2	3	2
	Песимистична	2	3	1	4	10	3	1	2	1
Развој	Оптимистична	1	2	1	6	14	9	1	3	2
	Песимистична	1	0	1	7	9	3	1	2	2
Укупно:		12	7	7	26	51	30	8	12	10



## АКЦИОНИ ПЛАН

У овом поглављу је наведен списак активности које треба урадити да би се садашњи проблеми превазишли и решени, са временским оквиром када би требало да се одређене активности ураде. Такође, дат је списак одговорних страна или субјеката који су по природи посла или делокруга рада надлежни да те активности спроведу. После усвајања Зелене агенде, неопходно је да надлежни уврсте предложене активности у своје годишње и средњорочне планове и програме.

		Жене								
		Основна школа			Средња стручна спрема			Виша и висока спрема		
		15-30	30-50	50+	15-30	30-50	50+	15-30	30-50	50+
Недостатак визије		3	2	0	5	2	1	1	1	0
Нереална визија		0	3	2	1	1	1	1	1	1
Привредно еколошка визија	Оптимистична	1	3	2	7	9	5	4	9	7
	Песимистична	3	1	1	7	8	1	2	2	1
Развој	Оптимистична	2	4	2	6	5	5	3	10	5
	Песимистична	1	2	1	9	6	2	2	2	1
Укупно:		10	15	8	35	31	15	13	25	15

### Анкета - анализа вредности (мушкарци)

Вредност	ОШ	15-30 год	30-50 год	Изнад 50 год	ССС	15-30 год	30-50 год	Изнад 50 год	ВСС	15-30 год	30-50 год	Изнад 50 год	Укупно
Најзначајније природне вредности у општини Ковин													
Делиблатска пешчара	20	1	11	9	50	15	24	11	35	6	19	10	105
Дунав, басен воде	14	4	7	4	37	22	9	6	23	7	12	4	84
Језера	2	2	2	0	30	7	16	7	4	0	2	2	36
Пољопривредно земљиште	3	0	1	2	15	3	3	9	5	0	3	2	23
Укупно:	43	7	21	15	132	47	52	33	77	7	36	18	252
Најзначајније културне вредности у општини Ковин													
Културне манифестације	12	5	4	3	23	6	12	5	13	4	6	3	46
Институције културе	7	2	3	2	16	4	9	3	12	4	5	3	37
Цркве, споменици културе, Стари град	6	2	3	1	12	3	5	4	12	3	5	4	24
Мултикултуралност, вишејезичност	2	1	0	1	13	3	5	5	4	2	0	2	28
Укупно:	27	10	10	7	64	16	31	17	41	13	16	12	132

### Најзначајније људске вредности у општини Ковин

Толеранција	3	0	1	2	15	3	6	6	11	2	3	6	27
Млади људи и породица	5	1	2	2	9	3	4	2	7	2	1	4	21
Традиција, култура, мултиетичност	6	2	3	1	7	2	3	2	6	1	2	3	19
Рад и образовање	2	1	0	1	6	1	3	2	5	1	2	2	13
Позитивне људске особине	3	2	1	0	25	7	9	9	28	8	11	9	56
Укупно:	19	6	7	6	62	16	25	21	57	14	19	24	138

### Анкета - анализа вредности (жене)

Вредност	ОШ	15-30 год	30-50 год	Изнад 50 год	ССС	15-30 год	30-50 год	Изнад 50 год	ВСС	15-30 год	30-50 год	Изнад 50 год	Укупно
Најзначајније природне вредности у општини Ковин													
Делиблатска пешчара	4	1	0	3	42	15	11	16	16	4	7	5	62
Дунав, басен воде	6	3	2	1	31	11	12	8	18	2	8	8	55
Језера	7	4	1	2	20	10	6	4	3	0	1	2	30
Пољопривредно земљиште	11	3	4	4	4	2	1	1	9	2	3	4	22
Чист ваздух, ветар	4	1	3	0	6	1	3	2	9	2	4	3	19
Укупно:	32	12	10	10	103	39	33	31	55	10	23	22	190
Најзначајније културне вредности у општини Ковин													
Културне манифестације	7	2	3	2	18	8	7	3	9	0	6	3	34
Институције културе	7	2	3	2	24	6	10	8	9	2	4	3	40
Цркве, споменици културе, Стари град	9	4	1	4	16	7	4	5	21	5	7	9	46
Мултикултуралност, вишејезичност	8	2	3	3	20	5	8	7	6	2	1	3	34
Укупно:	31	10	10	11	78	26	29	23	45	9	18	18	154

### Најзначајније људске вредности у општини Ковин

Толеранција	4	0	2	2	9	3	1	5	10	2	3	5	23
Млади људи и породица	6	2	1	3	10	4	4	2	10	3	3	4	26
Традиција, култура, мултиетичност	5	1	2	2	16	5	6	5	8	1	5	2	29
Рад и образовање	5	1	3	1	15	4	6	5	12	6	2	4	32
Позитивне људске особине	9	5	2	2	32	12	9	11	11	1	6	4	52
Укупно:	29	9	10	10	82	28	26	28	51	13	19	19	162

Вредност	Идентификовани проблем	Активност	Индикатори	Одговорне стране	Временско раздобље				
					2012	2013	2014	2015	2016
ДУНАВ И ПРИОБЉЕ	испуштање непречишћених отпадних вода у небрањени појас Дунава и Лагуне, отпадних вода Фабрике алкохола, веома непријатним мирисима одбијају инвеститоре и смањују туристичке потенцијале	Израда пројекта за градски пречистач отпадних вода као и за Дубовац и обезбеђење финансијских средстава за њихову изградњу. Усвајање нове општинске одлуке о отпадним водама. Редовна контрола квалитета површинских вода.	Завршени пројекти, изграђени градски и насељски пречистачи отпадних вода. Изграђени предретмани код свих загађивача у складу са општинском одлуком.	Локална самоуправа, АП Војводина, Република, индустријска постројења, комунално предузеће.	x	x	x	x	x
	Замуљивање Дунавца	Санацијом оштећеног напера спречило би се даље замуљивање. Договор одговорних страна о решењу проблема.	Извештај са састанка одговорних страна. Изграђен напер.	Воде Војводине, Плов пут, Бердал, Локална самоуправа.	x	x			
	Непостојање научних марине и писте за риболов	Састанак са управљачем. Доношење одлуке о опредељењу простора. Израда пројекта. Налажење инвеститора.	Израђен пројекат, донета одлука, поређење садашњег и будућег стања.	Локална самоуправа, Воде Војводине.	x	x	x	x	x
	Смањење броја и бројности врста биљака и животиња	Формирање чуварске службе. Сарадња са околним општинама. Порибљавање аутохтоним врстама. Интензивирање рада еколошке инспекције.	Број јединки угрожених врста, извештаји инспекцијске службе.	Локална самоуправа, инспекцијске службе, чувари, управљачи.	x	x	x	x	x
	Дивље депоније	Стимулација и едукација за сакупљање амбалажног отпада. Повремено чишћење. Чешћи инспекцијски надзор	Годишњи извештаји о раду ЈП Ковински комуналац, извештаји инспекције.	Локална самоуправа, инспекција, комунално предузеће, откупљивачи отпада, НВО	x	x	x		
	Непостојање редовне контроле и праћења квалитета површинских вода	Увођење мониторинга квалитета површинских вода у општини Ковин	Општински план мониторинга, уговори са извођачима	Локална самоуправа, управљачи	x	x	x	x	x

БАСЕН ПИЈАЊЕ ВОДЕ	Смањење капацитета изворишта и могућност загађења подземних вода	Провера капацитета изворишта и квалитета воде. Примена прописа о кауцијама за амбалажу од пестицида, повећање употребе органског ђубрива.	Резултати провере.	Република Србија, АП Војводина, Воде Војводине.	x	x	x	x	x
	Сукоб интереса	Састанак заинтересованих страна ради превазилажења проблема и налажења оптималног решења.	Извештај са састанка.	Рудник угља Ковин, пољопривредни произвођачи, Воде Војводине, локална самоуправа, надлежна министарства.	x				
	Недовољна обавештеност локалног становништва о постојању басена	Медијска кампања, организовање трибина, радио емисија.	Анкете пре и после кампање и упоређивање података.	Локална самоуправа, медији, НВО.	x	x	x	x	x
	Недовољна опредељеност виших нивоа власти за очување обновљивог природног ресурса	Медијска кампања. Петиција НВО за очување квалитета и капацитета басена воде.	Писмени извештај надлежних министарстава.	Надлежна министарств АП Војводина.	x				

Вредност	Идентификовани проблем	Активност	Индикатори	Одговорне стране	Временско раздобље				
					2012	2013	2014	2015	2016
ЈЕЗЕРО ШЉУНКАРА	Власнички односи (физичка лица су власници неких парцела на којима је језеро и обала већ 30 година)	Састанак заинтересованих страна. Откуп спорних парцела.	Извод из катастра непокретности.	Локална самоуправа, власници парцела.	x	x	x		
	Давање у закуп на кратак временски период	Доношење одлуке о закупу на дужи период или проналажење стратешког партнера за уређење када се реше власнички односи.	Општинска одлука о давању у закуп на дужи временски период или проналажења стратешког партнера.	Локална самоуправа.	x				
	Недовољно уређено купалиште	Редовно чишћење. Обновљење мобилијара. Уређење игралишта. Организовање спасилачке службе.	Извештај локалне самоуправе пре и после уређења.	Локална самоуправа, купац.	x	x	x		

ГЕОСТРАТЕШКИ ПОЛОЖАЈ	Лоше стање путева	Иницијатива ка надлежним министарствима.	Извештај Савета за саобраћај о дужини и квалитету путева.	Надлежна министарства локална самоуправа.	x	x	x	x	x
	Непостојање обилазнице око Баваништа	Наставак активности ка изградњи обилазнице.	Изградња обилазнице.	Надлежна министарства локална самоуправа.	x	x	x		
	Мала понуда садржаја поред регионалних путева	Састанак заинтересованих страна. Дефинисање зона око путева за услугне делатности.	Уређени паркинзи са разним садржајима.	Војводина пут, локална самоуправа, власници парцела.	x	x			
	Непостојање луке	Проналажење стратешког партнера.	Израђен пројект.	Воде Војводине, Плов пут, локална самоуправа.	x	x	x	x	x

ЛОВ, РИБОЛОВ	Криволов	Појачана контрола управљача. Већи број чувара. Едукација ловаца.	Број животиња.	Управљачи, ловачка удружења.	x	x	x	x	x
	Употреба недозвољених средстава у риболову	Формирање волонтерске чуварске службе на локалном нивоу. Контрола, пријава и строго кажњавање приликом употребе недозвољених средстава.	Број пријава и број кажњених лица	Управљачи, риболовачка удружења, инспекција, судови	x	x	x	x	x
	Неконтролисано изловљавање рибе	Организовање рибочуварске службе. Редовна контрола, пријава и кажњавање. Порињавање домаћим врстама.	Број чувара, број пријава и кажњених лица. Количина одузетих недозвољених средстава. Врста и количина пуштене млађи.	Управљачи, риболовачка удружења.	x	x	x	x	x

ТУРИЗАМ	Недовољно искоришћен потенцијал	Сарадња са управљачима заштићених подручја. Промоција природних вредности. Израда стратегије развоја туризма.	Повећана туристичка понуда и број туриста. постојање стратегије, број промотивних активности	Локална самоуправа, Туристичка организација, управљачи, еколошке НВО.	x	x			
	Недовољна заинтересованост и економска немогућност за бављење туризмом	Едукација заинтересованог становништва. Израда пројеката и конкурисање код фондова.	Број туриста и туристичких радника.	Локална самоуправа, Туристичка организација Ковина, НВО.	x	x	x		

ДЕЛИБЛАТСКА ПЕШЧАРА	Недовољно искоришћен потенцијал	Сарадња са ШГ Банат Панчево. Израда програма рада ТО Ковин уз сарадњу са управљачем.	План рада ТО Ковин.	ШГ Банат Панчево, локална самоуправа, ТО Ковин.	x	x	x	x	x
	Пожари, бесправна сеча стабала	Повећање броја чувара и шумара. Израдња видиковаца. Садрња дрвећа. Едукација посетилаца и власника викендица.	Извештаји управљача.	ШГ Банат Панчево, несавесни посетиоци и власници викендица.	x	x	x	x	x
	Смањење броја и бројности ретких и заштићених врста, бране лековитог и украсног биља, криволов	Ефикаснији рад чуварских служби. Сарадња са ловачким друштвима. Едукација становништва.	Извештаји управљача, број едукативних активности	ШГ Банат Панчево, власници викендица.	x	x	x	x	x
	Индустријски објекти у непосредној близини резервата	Израда плана заштите резервата. Праћење утицаја индустријских објеката.	План, извештај о контроли	Министарство животне средине.	x	x			

Вредност	Идентификовани проблем	Активност	Индикатори	Одговорне стране	Временско раздобље				
					2012	2013	2014	2015	2016
КРАЂЕВАЦ	Могућност загађења језера због недостатка канализације	Израда пројекта канализације са пречистачем; Израдња канализације.	Пројектна документација.	Локална самоуправа, ЈП Комуналац МЗДелиблато	x	x	x	x	x
	Криволов, рибокрађа	Ангажовање већег броја чувара. Едукација локалног становништва	Извештаји управљача, број едукативних активности	УСР Делиблатско језеро.	x	x	x	x	x

ПРЕДЕЛИ ЗА ЗАШТИТУ	Недовољна информисаност локалног становништва о препознатим пределима за заштиту	Активности на упознавању становништва са природним вредностима. Иницијатива СО Ковин за заштиту природних добара.	Почетак процедуре заштите, успостављање претходне заштите.	Локална самоуправа, Влада РС, АП Војводина, Завод за заштиту природе	x	x			
	Право коришћења, запушеност (Црна бара)	Активности на враћању језера граду и одржавању акваторије. Почетак процедуре израде студије и одлуке о заштити и спровођењу претходног режима заштите до проглашења заштите.	Извештај са састанка заинтересованих страна, Почетак процедуре заштите, успостављање претходне заштите.	Локална самоуправа, Влада РС, АП Војводина, Завод за заштиту природе	x	x			

## ПОЉОПРИВРЕДНО ЗЕМЉИШТЕ И ФАРМЕРИ

Вредност	Идентификовани проблем	Активност	Индикатори	Одговорне стране	Временско раздобље				
					2012	2013	2014	2015	2016
ПОЉОПРИВРЕДНО ЗЕМЉИШТЕ И ФАРМЕРИ	Неконтролисана примена пестицида и вештачких ђубрива	Стриктна примена закона из ових области	Извештај о контроли пољопривредних производа на остатке пестицида и тешких метала.	Инспекције, пољопривредни произвођачи	x	x	x	x	x
		Доношење закона који ће прецизније регулисати набавку, примену и контролу пестицида и вештачких ђубрива	Извештај о контроли пољопривредних производа на остатке пестицида и тешких метала	Министарство пољопривреде	x	x			
		Формирање пољопривредних служби	Систематизација општинске управе	Општинска управа	x				
	Недовољна примена органских ђубрива	Повећање сточног фонда	Бројно стање стоке	Република, АП, локална самоуправа	x	x	x	x	x
	Нестабилне цене пољопривредних производа и репроматеријала	Удруживање пољопривредних произвођача	Број задруга, кретање цена пољопривредних производа и репроматеријала	Пољопривредни произвођачи	x	x	x	x	x
		Државне интервенције код поремећаја тржишта	Кретање цена пољопривредних производа и репроматеријала	Министарство пољопривреде	x	x	x	x	x
	Застарела механизација	Формирање машинских прстенова	Регистар АПР-а	Пољопривредни произвођачи	x	x	x	x	x
		Удруживање произвођача у пружању услуга	Број удружења и задруга	Пољопривредни произвођачи	x	x	x	x	x
	Старосна структура корисника земљишта	Побољшање социјалних, културних и економских услова на селу	Попис становништва	Република, АП Војводина и локална самоуправа	x	x	x	x	x
	Појава водолежи	Редовно одржавање каналске мреже	Површине које имају штету од сувих вода	Водопривредна предузећа	x	x	x	x	x
Чишћење дренаже		Површине које имају штету од сувих вода	Водопривредна предузећа	x	x	x	x	x	
Мали проценат земљишта које се наводњава	Повећање површина под системима за наводњавање	Површина под заливним системима	Република, АП и пољопривр. произвођачи	x	x	x	x	x	
	Стављање у функцију постојећих система за наводњавање	Површина под заливним системима у функцији	Власници постојећих система за наводњавање	x	x				
Смањење сточног фонда	Повољни кредити, стварање услова за развој прерађивачке индустрије	Број фарми, број грла	Министарство пољопривреде	x	x	x			



## КУЛТУРНЕ И ЉУДСКЕ ВРЕДНОСТИ

Вредност	Идентификовани проблем	Активност	Индикатори	Одговорне стране	Временско раздобље				
					2012	2013	2014	2015	2016
МЛАДИ	Пад natalитета, миграција у веће центре, незапосленост.	Стварање позитивне климе за инвестиције, политика умерених локалних такси, уређење индустријске зоне, подстицајне мере за запошљавање младих, новчане надокнаде за младе парове са децом.	Број незапослених младих, природни прираштај, број ученика у школама.	Локална самоуправа, АП Војводина, Република Србија.	x	x	x	x	x
	Непостојање простора за креативне активности и едукацију младих	Оснивање Канцеларије за младе и Дома омладине	Канцеларија за младе, Дом омладине, број семинара и едукативних активности	Локална самоуправа, НВО, АП Војводина	x				
ВИШЕНАЦИОНАЛНОСТ	Недовољна сарадња са земљама матицама, непостојање заједничких манифестација	Организовање заједничких састанака, организовање манифестација ради међусобног упознавања са обичајима свих етничких група.	Извештај са састанка. Календар нових манифестација.	Удружења националних мањина, Савет за националне мањине општине Ковин.	x	x			
МУЛТИКУЛТУРАЛНОСТ	Недостатак заједничких активности, недостатак новца за заједничке активности	Одржавање семинара и едукација за писање пројеката, тражење нових могућности финансирања	Број семинара, трибина и едукативних активности	Удружења националних мањина, Савет за националне мањине општине Ковин	x				
СПОРТ	Непостојање затвореног базена	Одлука о изградњи, израда пројекта, налажење локације и средстава за изградњу	Пројектна документација и изградња затвореног базена	Локална самоуправа	x	x	x	x	x
	Фаворизовање популарних спортова	Медијска промоција и јавна демонстрација малих спортова, оснивање секција при школама, довођење успешних спортиста	Број младих који се баве мање популарним спортовима, број секција за мале спортове	Спортски савез општине Ковин	x	x	x	x	x
ДОМОВИ КУЛТУРЕ	Лоше стање Домова културе	Израда пројеката за реконструкцију и налажење нових могућности финансирања	Уређени Домови културе	Локална самоуправа, месне заједнице	x	x	x	x	
	Недовољан број културних активности у другим насељима општине, осим Ковина	Промоција и активирање Домова културе у селима	Број културних активности у селима	Локална самоуправа, НВО	x	x	x	x	x

## ПЛАЊ МОНИТОРИНГА И ЕВАЛУАЦИЈЕ

Најважнији циљеви после усвајања стратешког документа јесу обезбеђивање мониторинга, евалуације и одрживост процеса. Уколико се ови циљеви не успоставе, процес ће доживети неуспех, јер и најбоље написана стратегија не вреди уколико је људи који су надлежни за спровођење појединих одредби не користе као алат за остварење циљева, нити уколико јавност није даље заинтересована за остварење тих циљева. Грађани општине Ковин имају право да учествују у мониторингу реализације акционих планова и прокламованих циљева. Међутим, мониторинг не треба схватати као надзор или контролу, већ као партнерски процес учења како се успешније решавају важна питања у заједници.

У оквиру плана мониторинга и евалуације предлагемо оснивање форума Зелене агенде за општину Ковин, као неформалног тела који ће чинити заинтересоване стране и јавност, пре свега НВО које су водиле процес, представници локалних самоуправа, институција, установа, појединаца и друге заинтересоване стране. Ово тело ће заседа-ти најмање два пута годишње (у марту и септембру) и анализирати резултате процеса – да ли се по питању сваког појединачног дела акционог плана догодио напредак, ако јесте, колики је, да ли је и колико у функцији постизања коначног циља, ако није, зашто се ништа није догодило и какве су даље активности, какви су нивои ризика од неостварања задатог циља. За анализу резултата, форум ће користити инструменте: анализа годишњих планова, пројектних извештаја, истраживања, теренске посете. Форум ће имати правилник о раду, а резултат рада на седницама биће документи – мишљења, препоруке и саопштења за јавност. Мишљења су описни извештаји о напретку процеса, а препоруке садрже предложене корективне мере како би се одређени ризици отклонили, циљеви боље остварили или како би се покренуле активности тамо где су изостале. Мишљења и препоруке се шаљу надлежнима за одређену активност и заинтересованој јавности. Саопштења за јавност су кратке писане форме којима се јавност обавештава о резултатима анализе на састанцима форума и стању процеса. У одређеним случајевима, форум ће моћи да се обрати Савету националне платформе Зелене агенде у Србији, у оквиру циљева и надлежности које има.

Зелена агенда је процес који има потенцијал да донесе значајну добробит заједници у којој се спроводи. Да процес не би престао да постоји, потребно је обезбедити и економске инструменте одрживости. Зато је у оквиру постојећих локалних буџета или локалних буџетских Фондова за заштиту животне средине, потребно да се сваке године планирају одређена средства за пројекте са листе акционог плана Зелене агенде, која би била намењена локалним НВО, као суфинансирајући део за даље конкурисање код других донатора. На тај начин би локалне самоуправе подстакле НВО на активни приступ и партнерски однос у решавању заједничких питања заштите животне средине и дале би велику подршку напорима НВО и пројектима које имају на конкурсима код других донатора.

Радне групе предлажу следеће: Локална самоуправа треба да обезбеди услове да установе које је основала општина Ковин, а означене су као одговорне стране, уврсте одредбе из акционог плана Зелене агенде у своје годишње и средњорочне планове. Приликом доделе средстава локалним НВО, локална самоуправа треба да у циљеве конкурса уврсти одредбе овог документа и подржи пројекте чији су циљеви јасно повезани са акционим планом Зелене агенде.

На основу члана 32. став 1. тачка 4. Закона о локалној самоуправи („Сл.гласник РС2, бр. 129/2007) и члана 39. став 1. тачка 5. Статута општине Ковин („Сл.лист општине Ковин“, бр. 16/2009 и 22/2009)  
**СКУПШТИНА ОПШТИНЕ КОВИН** на седници одржаној дана 22.12.2011. године, доноси

## ОДЛУКУ

## I

**УСВАЈА СЕ** Стратешки документ Зелена агенда у тексту који је саставни део ове Одлуке.

## II

Ова Одлука објавиће се у „Службеном листу општине Ковин“.

**СКУПШТИНА ОПШТИНЕ КОВИН**  
 Број: 016-34/2011-I од 22. децембра 2011. године



ПРЕДСЕДНИК

Славко Брајковић, професор

## ЗЕЛЕНА АГЕНДА У

## ОПШТИНИ НОВИ КНЕЖЕВАЦ

Процес израде Зелене агенде у Новом Кнежевцу почео је 11. новембра 2010. године, када је одржан први састанак заинтересованих страна, на којем је присуствовало 33 представника цивилних организација, јавних установа и предузећа. На том састанку одређене су и груписане најважније вредности у локалној заједници и формиране су две радне групе: **Природне вредности и Културно-историјске и људске вредности.**

Од децембра 2010. до јуна 2011. године, представници радних група састајали су се два пута месечно и анализирали све вредности и проблеме у заједници. Током лета и јесени 2011, одржано је неколико састанака у фази обраде и синтезе података, организовања анкете и писања документа. Јавна расправа одржана је 1. децембра 2011. године, у сали Народне библиотеке „Бранислав Нушић“ у Новом Кнежевцу, присуствовало је више од тридесет грађана и представника заинтересованих страна, а добијени предлози су уврштени у коначну верзију документа.

У току пројекта одржано је неколико тренинга за јачање локалних капацитета, урађен је партиципативни видео под називом „Сјај добре воље“ и произведена тридесетоминутна ТВ емисија о Зеленој агенди у Новом Кнежевцу.

Током фазе писања документа, дошли смо на идеју да делимично одступимо од досадашње праксе писања и обраде свих вредности по корацима, како је рађено у свим Зеленим агендама у Србији, и да се уместо тога, сви кораци за поједине вредности анализирају један за другим, тако да добијемо све кораке појединачне вредности на једном месту. Тако се добија на прегледности документа за читаоце.

Носилац активности у општини Нови Кнежевац и координатор процеса било је удружење грађана Еко центар „Тиса“ из Новог Кнежевца. Посебан квалитет процесу дала је локална самоуправа, која је чврсто стала иза овог пројекта и подржала га у сваком смислу. Учесници који су својим радом дали велики допринос изради Зелене агенде за нашу заједницу су: Александра Малбашки, Мануела Камиковски, Снежана Станимиров – Грчки, Душанка Томић, Сандра Нецков, Магдалена Ковач, Атила Агоштон, Иванка Алвадин, Душан Гајин, Мирјана Ранков, Народна библиотека „Бранислав Нушић“, Музичка школа, ВДП „Горњи Банаг“, ЈП „Дирекција за изградњу града“, Месна заједница Нови Кнежевац, ЈКП „7. Октобар“, Општинска управа, Удружење спорстких риболоваца „Тиса“, Ловачко удружење „Срндаћ“ Нови Кнежевац, КАФ „Грофови“, ФК „Јединство“ Српски Крстур, Удружење оболелих од мултипле склерозе Северно-банатског округ, Актив жена Банатско Аранђелово, Добровољно ватрогасно друштво Нови Кнежевац.

## НОВИ КНЕЖЕВАЦ - У ЗАГРЉАЈУ РЕКЕ

Општина Нови Кнежевац захвата крајњи североисточни део Републике Србије и Аутономне Покрајине Војводине и најсевернији део Баната. Површина општине је 305 квадратних километара. Северну границу у дужини од 21,2 километра, чини део државне границе према Мађарској, дужином од 23,4 км се према југу граничи са општином Чока, према истоку, дужином од 14,9 км, излази на државну границу према Румунији, а западна граница је природна и њу чини део тока реке Тисе у дужини од 28,3 са општином Кањижа. Број становника у 9 насељених места општине Нови Кнежевац је 12.975 (попис 2002). Подручје новокнежевачке општине, са просечном надморском висином од око 80 метара, захвата највећу депресију Панонске низије. Лесни плато је зато острвастог карактера, испресецан алувијалним равнима дуж сливова са заосталим барама, ритовима и рукавцима њихових меандара. Као облик рељефа, ту су и мања лесно-пешчана еолска узвишења у виду греда и хумки. Такав рељеф је пресудно утицао за избор места за становање.

Историјски период овог краја, због свог географског положаја, има такође своју пуноћу, увек отворен и на путу народима – Сарматима, Гепидима, Хунима, Аварима, Словенима, Бугарима, Мађарима, Монголима, Турцима и скоро увек на орбиталној периферији царства – Рима, Византије, Франачке, Моравске, Бугарске, Рашке, Турске. Судбоносне 567. године, са Кавказа продире номадски народ Авари. Седиште њихове државе је овде, где опстају скоро три века.

Много је њихових некропола, а најзначајнији је налаз коњаничког златног гроба поред Тепихаре. Из времена Угарске државе потиче прво писано помињање Новог Кнежевца као Цнеса, Кенеса, Кенесна односно Кнежа, реч словенске етимологије која значи кнежево место, а много раније је та реч означавала владара. Из ових раних векова младе угарске државе (XI – XII век) сачуван је велики манастирски комплекс светог Ђорђа у Мајдану, са три цркве и некрополом. Настанак овог комплекса се може повезати са каснијом Легендом о светом Герхарду, где се описује да је манастир основан и насељен грчким монасима, односно борбом Мађара и Бугара за превласт над Банатом. У XIII и XIV веку је Нови Кнежевац, односно Рев Кањижа како се тада звао, био у поседу угарских краљева и 1329. године је добио статус варошице са правом одржавања годишњих и недељних вашара. Како се може читати из папских десетака, место је највише прихода остваривало наплаћивањем такси на препродају соли која је стизала на пристаниште и путарине.

За време Османске империје је Кањижа, моћан и важан привредни центар, који држави доноси троструко веће приходе од тада војно-административног седишта санцака, Чанада. Само у Кањижи се производило 277 тона пшенице и 115 тона мешаног жита. Осим овога, производила се конопља, купус, лан и друге повртарске културе од којих је најчувенија била производња диња и лубеница. У великим ратним окршајима за превласт над Банатом крајем XVII века између Аустријанаца и Турака, Нови Кнежевац се звао Мала Кањижа и имао је значајну улогу. Према одредбама Карловачког мира Мала Кањижа је 1701. године предата Турцима и од тада је њен назив Турска Кањижа.

У Бечу је на лицитацији 1. августа 1781. године, спалилук Турску Кањижу са 15.304 катастарска јутра, купио за 90.000 форинти богати трговац из Новог Сада Марко Ђурковић. Куповином поседа добио је и племићку титулу – де Сервијски, и уживао сва феудална права и постао господар од Турске Кањиже. Марко Ђурковић је започео 1792. године да гради свој једносратни дом са 22 собе и стилским карактеристикама позног барока, један од најлепших двораца тога времена у Војводини. Осим по многим добрим делима, остао је упамћен и као оснивач прве и у том времену највеће српске стипендијске задужбине за српску децу, 28. априла 1794. године. После његове смрти наследио га је син јединац, Ђорђе Ђурковић де Сервијски, који је стипендијску задужбину свога оца наставио и удвостручио. Од Турске Кањиже је направио значајан трговачки центар и издејствовао да она 2. августа 1832. године добије ранг варошице с привилегијом и правом на одржавање три годишња вашара и недељне пијаце средом. Трговао је и стоком по Србији и често био на двору кнеза Милоша Обреновића, с којим је био пријатељ. Био је пријатељ и са родитељима српског песника Јована Јовановића Змаја кога је крстио. Подигао је 1845. године понтонски мост на Тиси, започео градњу католичке цркве у Турској Кањижи 1847. године, а наследници је завршили 1858. после његове смрти. Ђорђе де Сервијски никада се није женио и упркос томе што је имао многобројну родбину, цео свој иметак оставио је нећаки Катарини и њеној деци. Удајом и женидбом Катаринине деце у Турску Кањижу су дошли племићи и овде изградиле своје дворце, па је тако место постало највеће племићко гнездо у Банату.

После смрти Ђорђа де Сервијског, земља је подељена. Дворац је наследио једини Катаринин син Емил Шулпе, који се оженио бароницом Матилдом Њари. Били су добротвори и много пута помагали мештане да преброде гладне

године. Њихов син Ђорђе Шулпе, рођен 1867. године, сигурно је био највећи хуманиста и великан прошлости кога је изнедрила ова средина. Борио се против туберкулозе, тада неизлечиве болести сиромашних радника и одржао око 600 излагања на ту тему. Био је почасни доктор и члан већине европских академија наука, добитник мноштва одликовања у свету, саветник цара Франца Јозефа I и витез реда Светог Јована. Катаринина ћерка Фридерика удала се 20. маја 1855. године за Федора Фајлича, немачког племића који је по војном распореду стигао у Турску Кањижу. Те исте године саградили су свој дворац на обали Тисе (данас хотел „Парк“). Најстарија Катаринина ћерка Вилхелмина се удала за пуковника аустријске војске Андора Талијана. Дворац на обали Тисе (бивша Тепихара) су саградили 1855. године. На земљишном поседу су изградиле велики салаш, односно Талијан мајур. Имали су више деце, но најзначајнији су били Бела и Емил Талијан. Бела је био министар пољопривреде у влади Мађарске и за заслуге добио 13. децембра 1911. године титулу барона, а Емил срески начелник. Белина супруга је била Марија Бајић од Варадије, познатија као праунука кнеза Милоша Обреновића. Урадили су изузетно много за своје место. Поставили су понтонски мост (1885), изградиле болницу (1895), подигли железничку станицу (1896) и општинску зграду у Обилићеву, изградиле срески суд (1903, данашња зграда општине), отворили фабрику свиле (1908), подигли забавишта, дом за незбринуте и старе. У њихово време је основана централна штедионица, водна задруга, уређен је кеј уз Тису, калдрмисана главна улица, уведена ацетиленска расвета и започета електрификација места. На Великом салашу су имали расадник назван „Маријина воћна плантажа“ по жени Беле Талијана, а њихове саднице и воће су добијали златне медаље на европским сајмовима. За данашњи парк и зелене уличне дрвореде Нови Кнежевац треба да захвали Емилу Талијану, чувеном ловцу и светском путнику, који је са путовања доносио различито ретко и егзотично биље и први започео озелењавање Турске Кањиже. Катаринина ћерка Албертина је била удата за мајора Ота Бауера и имала кћер Георгину. Георгина се удала за доктора правних наука и високог племића грофа Артура Малдегема. Након смрти сина Артура млађег, грофица Георгина је одлучила да се врати у стари завичај, где је имала наслеђених 1880 катастарских јутара земље и да овде подигне летњиковца. Зграда је подигнута 1910. године у типу пољских двораца са стилским карактеристикама еклектике (данас зграда библиотеке). После Другог светског рата им је имање одузето, а последњи гроф Карл Малдегем је наставио да живи у Новом Кнежевцу све до 1960. године, када је отишао код родбине у Немачку и тамо умро.

## Мапа вредности

### РАДНА ГРУПА – ПРИРОДНЕ ВРЕДНОСТИ

Река Тиса  
Канали  
Парк  
Зелене површине  
Обрадиво земљиште  
Природна станишта  
Лов

### РАДНА ГРУПА – КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКЕ И ЉУДСКЕ ВРЕДНОСТИ

Дворци и цркве  
Археолошка налазишта  
Културно-забавне манифестације  
Мултикултуралност  
Географски положај (близина границе са Мађарском и Румунијом)  
Спортска традиција  
Млади



## Опис вредности

**Река Тиса** – Тиса извире у западној подгорини шумовитих Карпата у Украјини. Формирају је Бела и Црна Тиса које се спајају код Новоселице. Од места спајања, главни ток заузима западни правац и тако улази на територију Мађарске. Код Вашарнемења прима водом богатији Самош, леву притоку и под његовим утицајем повија према северу. Овај правац задржава све до Чапа одакле нагло скреће према југозападу. Код Токаја Тиса прима велику десну притоку Бодрог и најпре повија према западу, а затим према југу, да би низводно од Тисаујвароша лагано заузела југозападни правац. Овај правац задржава све до Солнока, где прима три велике десне притоке – Шајо, Егер и Зађву, скреће према југу и тај правац следи, уз мања одступања, све до ушћа у Дунав. Тиса у Мађарској прима још две велике реке: Кереш код Чонграда и Мориш код Сегедина. Низводно од Сегедина улази у нашу земљу кроз коју тече у дужини од 164 километра, великим меандрима све до ушћа. У делу тока кроз Србију, са десне стране јој притичу Кереш, Чик, Велики канал и Јегричка, а са леве Златица, Галацка и Бегеј. Око 20 километара пре ушћа, Тиса у виду великог лука обилази Тителски брег и наспрам Старог Сланкамена утиче у Дунав.

Пре просецања великог броја меандара Тиса је од ушћа до Новоселице била дуга 1429 км, а након изведених хидротехничких радова њена дужина је знатно смањена и износи 977 км. Катастрофална поплава из 1830. године пресудно је утицала на решење овог проблема. Да би се повећала брзина протицања и омогућило брже отицање великих вода из горњег у доњи ток и тако спречило велико плављење, испресецано је 112 меандара и тако је ток скраћен за 452 км. Сматра се равничарском реком, јер највећим делом протиче кроз ниске пределе Панонског басена. Просечна дубина је око 4 метра, а ширина корита око 200 метара. Највећу количину воде носи током пролећа са главним максимумом у априлу, а најмању током друге половине лета и прве половине јесени са најнижим водостајем средином септембра и почетком октобра. Оно што ову реку чини посебном је присуство природне реткости – тиског цвета (*Palingenia longicauda* – дугорепа палингенија). Тиски цвет је инсект из реда *Ephemeroptera*, који свој животни циклус започиње на глиновитом дну реке. Ту као ларва живи три године и сакупља енергију за преображај у одрастао облик, како би продужио врсту у догађају који се назива „цветање“ Тисе. Сваке године средином јуна у сумрак, тиски цвет свој животни циклус завршава прелепим свадбеним плесом на површини воде, када се могу видети ројеви са хиљадама јединки.

**Канали** – За пријем атмосферских вода, због недовољног одржавања и затварања пропуста нису у могућности да обављају одводну функцију и претворени су у упојне канале. У Новом Кнежевцу тренутно имамо само 10% одводних канала. На подручју општине, каналска мрежа за наводњавање и одводњавање има дужину од 400 км са две црпне станице.

**Парк** – На левој обали Тисе, простире се новокнежевачки парк. Заједно са дворцима племићких породица, чини непоновљиву целину склада, природе и градитељске баштине. Парк у Новом Кнежевцу први пут је стављен под заштиту државе као природни споменик вртне архитектуре Решењем СО Нови Кнежевац 15. септембра 1975. године, а након извршене ревизије 1990. године, проглашен је за споменик пејзажне архитектуре под именом Парк у Новом Кнежевцу. Простире се на површини од готово 10 хектара. Најзаслужнији за изглед парка је се Емил Талијан (20. фебруар 1859 – 4. децембар 1911). Као велики авантуриста, светски путник, страсни ловац, доносио је из разних крајева света биљке које је сadio у парку и сам водио бригу о њима. И Катарина Миланковић – Паћански „де Висак“ живела је у дворцу Срвијски и радила на уређењу дворца, како ентеријера, тако и екстеријера. Ангажовала је врхунске баштоване који су се трудили да уреде парк по узору на бечке дворце. Данас је улица Краља Петра I Карађорђевића делимично затворена за саобраћај, служи као шеталиште и излази на северо-источни део парка. Западна страна парка лежи на обали Тисе одакле се пружа прелеп видик на реку. Дужином насељеног дела Новог Кнежевца изграђен је кеј уз реку Тису који има и функцију шеталишта. Овим је заокружен један зелени комплекс у којем мештани и туристи радо уживају.

## агенда

Полазећи од чињенице да је Стари парк у Новом Кнежевцу настао у функцији раније изграђених објеката, његов настанак се одвијао заједно са изградњом дворца Марка Срвијског (1793 – 1804). Изградњом дворца породице Талијан и Фајлич током XIX века и Малдегем почетком XX века, парк се шири и досеже данашње димензије. Парк је формиран на благо заталасаном терену са релативно малим висинским разликама. Одликује се великом разноврсношћу дендрофлоре. У паку су заступљене како аутохтоне, тако и алохтоне врсте, у виду дрвореда, појединачних стабала и група стабала. Анализом дендрофлоре парка током 2008. године забележено је 1.137 примерака дрвенастог биља. У парку преовладавају лишћари, којих има 46 генотипова са 899 јединки, четинара има 10 генотипова са 238 јединки. Жбунасте форме у парку скоро и да не постоје ако се изуму тиса и шимшир, који су одавно прерасли димензије жбунастих форми. Вредност Старог парка у Новом Кнежевцу огледа се у његовој аутентичности, пејзажној атрактивности, старости и очуваности. Такође има велику еколошку, естетску, културно – историјску, васпитно – образовну, као и научно – истраживачку функцију. Парк представља непроцењиву вредност, по величини може се мерити са парковима у великим градовима. Велики потенцијал парка се огледа и у могућем правцу развоја туризма. Код нас се ретко срећу паркови чија једна страна дужине око пола километара лежи на обали реке, а да се парк по свом положају у односу на насељено место налази у самом центру, у урбаној зони насеља. Такође је реткост да се на једном месту налази толико вредних културно – историјских знаменитости уклопљени у зелену оазу.

**Зелене површине** – Највећа и најзначајнија зелена површина у Новом Кнежевцу је стари парк поред Тисе. Осим њега треба истаћи и јединственост двостраног дрвореда који се простире целом дужином улице Краља Петра I Карађорђевића. Велики значај има и парк који се налази у кругу болнице, као и неколико мањих зелених површина. Никако не треба изоставити ни значај паркова у осталим насељеним местима општине. Зелене површине имају своју естетску функцију, а доприносе и већем квалитету живота.

**Обрадиво земљиште** – Према начину коришћења највеће учешће имају ливаде и пашњаци, на ораницама се највише узгаја жито, затим индустријско биље (тек ¼ површине под житом), а знатно мање крмно биље. У општини Нови Кнежевац релативно су најмање заступљени виноградни који чине мање од 1% пољопривредне површине. Пошумљеност је 1,4%, што је испод минимума природне равнотеже, који износи 14%. Услед недовољне пошумљености, подручје општине је изложено разним дегенерационим процесима, у првом реду еолској ерозији, који условљавају смањивање продукционе способности земљишта. Ово је нарочито изражено за пољопривредне површине, као и повећање трошкова производње. Када се сточни фонд посматра у односу на пољопривредну (обрадиву, ораничну површину), општина Нови Кнежевац бележи веома слабе резултате у погледу узгајања говеда и свиња. Структура поседа је незадовољавајућа, због велике уситњености: 1 – 5 хектара 60%, 5 – 20 ха 35%, и преко 20 ха – 5% поседа.

**Природна станишта** – животна станишта представљају делове насељеног простора који се одликују специфичним комплексом еколошких фактора. Станиште је простор или место на ком се у природи може наћи неки организам или популација. Општина се одликује великом разноликошћу природних станишта и различитих екосистема. У нашем окружењу се налази рибњак, који је типични представник барско – мочварног екосистема и веома значајан због велике разноврсности орнитофауне. Окружени смо и великим површинама под слатинским пашњацима, који су са становишта екологије најзначајнији екосистеми јер се на њима могу видети и неке од природних реткости, као што су сива ветрушка, модроврана, текуница и чувена велика дропља. Тиса доминира овим крајем и богата је ихтиофауном, а такође је и дом природног феномена „тиског цвета“. Шумски екосистеми који се пружају у уском појасу дуж обале реке и фрагменти некада већих шума, веома су значајни као заштита за животиње током зимског периода и представљају погодна гнездилишта ретких и угрожених врста птица. Очувањем природних станишта сачуваћемо и заштити врсте које их настањују.

**Лов** – Површина ловишта „Велики ситет“ је 30.539 хектара. С обзиром на конфигурацију земљишта која условљава тип ловишта (преовлађују равне и благо валовите површине), највећи део ловишта се налази под пољопривредним културама, а мањи део под барама и трстицима. Узимајући у обзир и пољопривредне културе које се гаје у ловишту, прехрамбене могућности вегетације углавном задовољавају гајене врсте дивљачи. Ловиште

„Велики сигет“ омогућује добре услове за гајење дивљачи (срна, зец, фазан), а самим тим и за развој ловног туризма. Најзначајнија ловна манифестација у општини је „Хајка на кочоватску лисицу“, коју традиционално од 2000. године организују ловци из Банатског Аранђелова.

**Дворци и цркве** – На предлог Покрајинског завода за заштиту споменика културе из Новог Сада, дворец Шулке – Сервицки (зграда бившег суда) заштићен је 1952. године као културно добро од великог значаја. Дворец грофа Артура Малдегема (данашња зграда библиотеке), заштићен је 2001. године Уредбом Владе Републике Србије. Мало је насеља у Војводини у чијој прошлости сусрећемо толико племићких породица као у Новом Кнежевцу. У централном регистру споменика културе налазе се следећи споменици са територије наше општине: Српске Православне Цркве Св. Архангела Михаила и Св. Архангела Гаврила у Новом Кнежевцу и Обилићеву, Црква Св. Архангела Михаила и Гаврила у Банатском Аранђелову, Капела Сервијски у Новом Кнежевцу и Римокатоличка црква у Новом Кнежевцу.

**Археолошка налазишта** – На подручју општине постоје два важна археолошка локалитета – Сигет Анка у селу Рабе и остаци манастира Св. Ђорђа и средњовековне некрополе у селу Мајдан. Истраживања у Мајдану се врше последњих 9 година, док у селу Рабе још нису започета.

**Културно-забавне манифестације** – Културне манифестације у општини Нови Кнежевац одвијају се преко институција чији је оснивач општина, пре свега кроз активности Народне библиотеке „Бранислав Нушић“ и Основне музичке школе, уједно и преко Културно-уметничких друштава и удружења грађана. У циљу афирмисања вредности средине и креативне потребе људи за уметничким изразом, у Новом Кнежевцу постоје традиционалне манифестације како аматера тако и професионалаца, а везане за фолклорну, ликовну, поетско-сценску и музичку уметност и културу.

**Мултикултуралност** – Национална структура у општини Нови Кнежевац је добро очувана. Према анализама рађеним 2004. године, национална структура становништва је следећа: Срби чине 60%, Мађари 30%, Роми 4,7% и остали су заступљени са 5,3%. Од 2009. године у Српском Крстуру обележава се Дан Рома (8. април), а отворена је и канцеларија за ромска питања. У општини делује значајан број културно-уметничких друштава, која негују традицију различитих нација. КУД „Тисађенђе“ организује „Севернобанатске сусрете“ на којој гостују представници из Деске (Мађарска) и Жомбоља (Румунија).

**Географски положај (близина границе са Мађарском и Румунијом)** – Северну границу општинске територије, у дужини од 21,2 км, чини део државне границе према Мађарској. Према истоку, дужином од 14,9 км, излази на државну границу према Румунији. У неким ранијим временима, општина је била у групи „рубних подручја“, на административној периферији. Сада је потребно ту „рубност“ претворити из недостатка у предност, због великих могућности привредне и културне сарадње са градовима са друге стране границе.

**Спортска традиција** – Спортска традиција општине Нови Кнежевац је дуготрајна и успешна, прожета спортским активизмом и амбицијом стварања препознатљиве такмичарско-рекреативне климе за све узрасте становништва. Уопштено посматрајући, потребе локалне заједнице крећу се у правцу реализације општег интереса, изградње спортских терена и игралишта, како би се обезбедили и унапредили услови за развој школског спорта у његовим многоструким видовима. Тиме би се испоштовала елементарна спортска логика која налаже јачање интересовања за спорт и промоцију спортских и животних вредности кроз стварање услова за одржавање спортских такмичења школске деце и омладине, рекреативаца и активних спортиста. Реализацијом описане потребе, општина Нови Кнежевац ће се афирмисати као средина високог спортског капацитета.

**Млади** – Млади су особе између 15 и 30 година живота. У Новом Кнежевцу, удео младих у општој популацији је 20%. Млади су врло рањива друштвена група и сврстани су у ред маргинализованих група. Од младих се очекује да у блиској будућности поведу друштво напред, али је неопходно радити на обезбеђивању механизма за учешће младих, њихово оснаживање и укључивање у друштвене процесе. Системска, стална и организована подршка младима значи нашу квалитетнију будућност, даљи економски развој, повећање наталитета и стварање услова за бољи живот младих.

## Анализа докумената

Циљ овог корака је анализа постојећих закона, законских аката и званичних планова који се тичу заштите животне средине и одрживог развоја. Документи су различите форме регулативе који нам дају информације о степену уређења одређене области и раду појединих актера заједнице. То могу бити различити акти којима се дефинишу неки програми и спроводе неке политике – међународне конвенције, директиве ЕУ, национални закони и подзаконски акти, одлуке скупштине аутономних покрајина и локалних скупштина. У случају непостојања акта, или неспровођења, радна група већ у овој фази може уочити поједине проблеме и трендове у функционисању заједнице.

У општини Нови Кнежевац постоји релативно прихватљив ниво стратешког планирања, али се налази на проблеме са применом појединих докумената. Стратегија развоја општине Нови Кнежевац (2009), дефинисала је низ проблема и понудила могућа решења, али се недовољно примењује. У општини не постоји усвојена стратегија за младе. У новембру 2011. године је на седници Скупштине општине усвојен акциони план за особе са ивадитетом. Буџетски Фонд за заштиту животне средине, као локална институција која ће доносити и спроводити програме заштите животне средине, основан је 2010. године. На жалост локална регулатива из области заштите животне средине није на задовољавајућем нивоу – постоји одлука о проглашењу споменика пејзажне архитектуре (Парк у Новом Кнежевцу) из 1990. године која се не примењује. У међувремену, Завод за заштиту природе је спровео поступак ревизије заштите и усклађивања са новим законима. Као резултат ревизије, урађена је Студија за заштиту парка и 2008. године послата Скупштини општине Нови Кнежевац на усвајање, али још увек није усвојена, што има последицу одсуство мера активне заштите парка.

Годишњи програми рада ловачких и риболовачких удружења у потпуности се примењују на локалном нивоу, као и програми Културно-уметничких друштава. Програми рада образовних институција, као и институција културе у потпуности се примењују. У 2010. години започета је примена главног пројекта за подизање ветрозаштитних појасева на подручју Новог Кнежевца. Одлуке из 2007. године о одржавању чистоће и о условима држања домаћих животиња на подручју насеља Новог Кнежевца у потпуности се примењују. Одлука о уређењу и одржавању паркова, зелених и рекреационих површина из 2006. године се недовољно примењује, док је Одлука о прикупљању, одвођењу и пречишћавању отпадних вода у Новом Кнежевцу из 2010. године почела да се примењује.

Програми пословања јавних предузећа се у потпуности примењују. Одлука о утврђивању зграде културног центра у Новом Кнежевцу за споменик културе из 2001. године се примењује, исто као и Решење о утврђивању Дворца Шулке-Сервијски као културно добро од великог значаја из 1952. године. Информатор о раду органа општине Нови Кнежевац, који даје увид у информације од јавног значаја, у потпуности се примењује. Колико се примењују Бернска конвенција о очувању аутохтоних врста, као ни Уредба о заштити специјалног резервата природе „Пашњаци велике дропље“ из 1997. године, није нам познато. Од националних закона примењују се Закон о заштити животне средине, Закон о комуналним делатностима и закон о ветеринарству, док се Закон о управљању отпадом примењује делимично, а започета је примена Закона о дивљачи и ловству. Позитиван је пример примене Споразума о сарадњи између општине Жомбољ (Румунија) и општине Нови Кнежевац, као и Споразум о сарадњи општине Деска (Мађарска) и општине Нови Кнежевац, оба из 2005. године.

# Анализа вредности

## РЕКА ТИСА

### ТРЕНДОВИ

Највећи утицај на водоток Тисе има брана код Новог Бечеја, пуштена у рад 1977. године. Изградња бране значајно је успорила ток реке и зауставила узводно кретање миграторних врста риба. Плавно подручје око речног тока проширено је 1980-тих, и подигнут нови насип који се редовно одржава. Контролу квалитета воде врши Хидрометеоролошки завод једном месечно. Градско купалиште се не одржава редовно, а опремљеност спортско-техничким објектима је на ниском нивоу. Индустријске отпадне воде се испуштају у реку. У току је изградња градске канализације која ће спречити изливање у реку отпадних вода без претходног третмана. Становништво све више препознаје туристичке потенцијале реке Тисе, а пример је „Логани тиски спуст“, манифестација настала 2009. године.

### УТИЦАЈ ТРЕНДОВА

**Главни трендови:** изградња бране и новог насипа, контрола квалитета воде врши се једном месечно, пуштање отпадних вода у реку, недовољна уређеност обале.

**Социјални аспект:** позитиван – изградњом бране су спречене велике поплаве и безбедност становништва је подигнута на већи ниво. Позитиван – због безбедности и здравља становништва. Негативан – због безбедности и здравља становништва, повећава се могућност заразе. Негативан – због недостатка простора за реализацију манифестација спортско-забавног карактера.

**Економски аспект:** позитиван – спречавањем изливања реке онемогућено је настајање штета од поплава. Позитиван – постоје повољни услови за развој риболова. Негативан – немогућност коришћења природног ресурса у туристичке сврхе и за наводњавање. Негативан – привлачан и еколошки очуван крај са реком недовољно је искориштен у економске сврхе.

### СТАНДАРДИ И ВИЗИЈА

**Претња по вредност:** испуштање отпадних вода у реку без пречишћавања, недовољно искориштен туристички потенцијал овог дела северног Потисја.

**Минимални стандарди:** неопходно је завршити канализациону мрежу на територији општине, у летњим месецима је потребно чешће вршити контролу квалитета воде, потребно је редовно и континуирано одржавање дела обале који је у функцији купалишта.

### ПРОБЛЕМИ

**Дефиниција проблема:** загађење реке и недовољна уређеност обале.

**Локација:** територија општине Нови Кнежевац.

**Погођени актери:** сви становници општине.

**Одговорни актери:** локална самоуправа, хидрометеоролошки завод, ЈВП Воде Војводине, ЈКП 7. октобар.

**Хитност:** проблем који захтева хитно решавање.

**Основни трендови:**

- одржавање насипа врши се редовно
- пуштање отпадних вода у реку
- контрола квалитета воде врши се једном месечно, али би у летњим месецима то требало чинити чешће
- недовољна уређеност обале који је у функцији купалишта
- недовољно искориштен туристички потенцијал

**Тренутне последице и очекивани ризици:** Пуштање отпадних вода изазива загађење воденог тока и нарушава биолошку равнотежу у њему. Привлачан и еколошки очуван крај са реком недовољно је искориштен у економске сврхе.

### АНАЛИЗА УЗРОКА ПРОБЛЕМА

**Препознати проблем:** загађење реке и недовољна уређеност обале.

**Локални ниво:**

**Друштвени фактори:** недовољно уочен потенцијал ове вредности.

**Економски фактори:** Тиса није довољно препозната као вредност која може значајно допринети развоју туризма.

**Институционални фактори:** недовољно видљив рад инспекцијских служби, нерешено питање отпадних вода у општини, недовољна залагања локалне самоуправе на уређењу обале.

**Фактори животне средине:** угрожавање биодиверзитета, загађење вода и земљишта које има негативан ефекат на здравље становништва.

**Национални ниво:**

**Друштвени фактори:** недовољно уочен потенцијал ове вредности.

**Институционални фактори:** недовољно видљив рад инспекцијских служби.

**Фактори животне средине:** угрожавање биодиверзитета, загађење вода и земљишта које има негативан ефекат на здравље становништва.

**Међународни ниво:**

**Институционални фактори:** недовољна међународна сарадња.

**Фактори животне средине:** Тиса је међународна река и део загађења стиже из земаља које се налазе узводно.

### ПОТЕНЦИЈАЛИ И МОГУЋНОСТИ

**Потенцијали:** богат рибљи фонд, природни феномен цветање Тисе.

**Могућности:** допринос туристичкој понуди општине, развој спортског риболова, изградња марине, едукација, рекреација, организовање манифестација.

### ПРИОРИТЕТИ

Завршетак радова на канализационој мрежи која ће допринети очувању квалитета воде реке, као и целокупног живог света у њој. Развијање еколошке свести приближавањем ове вредности становништву кроз едукације и анимације нарочито деце и младих за бављењем спортским риболовом, спортовима на води и другим видовима рекреације. Традиционалне манифестације и промоција тиског цвета, дугорочно гледано, могу позитивно утицати на туристичку понуду општине.

## КАНАЛИ

### ТРЕНДОВИ

Лошем стању канала за пријем атмосферских вода допринело је одсуство одржавања и затварања пропуста. Услед тога одводни канали претворени су у упојне, тако да у Новом Кнежевцу имамо само 10% одводних канала. До сада је урађен Главни пројекат за изградњу система атмосферских канала за Нови Кнежевац, а неопходно је урадити пројектно-техничку документацију и за друга насељена места у општини. На територији општине постоји каналска мрежа за наводњавање и одводњавање у дужини од 400 км са две црпне станице. Одржавање ових канала се врши нередовно, годишње се очисти 10 км каналске мреже. Индустријске отпадне воде се испуштају у каналску мрежу, што има за последицу смањење рибљег фонда и угрожавање биодиверзитета водених екосистема.

### УТИЦАЈ ТРЕНДОВА

**Главни трендови:** претварање одводних канала у упојне, нередовно чишћење каналске мреже за наводњавање и одводњавање, пуштање отпадних вода у канале.

**Социјални аспект:** негативан – због безбедности и материјалне сигурности становника, негативан – долази до материјалне несигурности пољопривредника.

**Економски аспект:** негативан – услед обилних атмосферских падавина долази до изливања воде из канала и оштећења околних објеката. Негативан – обрадиве површине под водом, као и немогућност наводњавања доводе до смањења приноса. Негативан – загађена вода се не може користити за наводњавање.



**СТАНДАРДИ И ВИЗИЈА**

**Претња по вредност:** услед запуштености, функционалност канала је значајно смањена, испуштање отпадних вода у канале.

**Минимални стандарди:** реализовати пројекат за изградњу система атмосферских канала за Нови Кнежевац, израдити пројектно-техничку документацију и за друга насељена места у општини, редовно одржавати каналску мрежу за наводњавање и одводњавање, неопходно је завршити канализациону мрежу на територији општине.

**ПРОБЛЕМИ**

**Дефиниција проблема:** запуштеност канала и њихова загађеност отпадним водама.

**Локација:** територија општине Нови Кнежевац.

**Погођени актери:** сви становници општине.

**Одговорни актери:** ВДП Горњи Банат, Локална самоуправа, грађани.

**Хитност:** проблем који захтева хитно решавање.

**Основни трендови:**

претварањем одводних атмосферских канала у упојне значајно им је смањена функционалност нефункционалност каналске мреже за наводњавање и одводњавање услед недовољног одржавања пуштање отпадних вода у канале.

**Тренутне последице и очекивани ризици:** Услед обилиних атмосферских падавина долази до изливања воде из канала и оштећења околних објеката, изливање отпадних вода има директан утицај на здравље. Нефункционалност каналске мреже има негативне ефекте на пољопривредне приносе, посебно у сушним и кишним годинама.

**АНАЛИЗА УЗРОКА ПРОБЛЕМА**

**Препознати проблем:** запуштеност канала и њихова загађеност отпадним водама.

**Локални ниво:**

**Друштвени фактори:** недовољна брига становништва, као и непознавање фактора ризика до којих доводи изливање отпадних вода у близини стамбених објеката.

**Економски фактори:** становништво у великој мери нема могућност редовног плаћања комуналних услуга (пражњења септичких јама), недостатак средстава за редовно одржавање каналске мреже за наводњавање и одводњавање.

**Институционални фактори:** недовољно видљив рад инспекцијских служби, нерешено питање отпадних вода у општини.

**Фактори животне средине:** отпадне воде доводе до загађења природних ресурса и имају негативан ефекат на здравље становништва.

**Национални ниво:**

**Економски фактори:** недостатак средстава за редовно одржавање каналске мреже за наводњавање и одводњавање.

**ДЕФИНИСАЊЕ ПОТЕНЦИЈАЛА И МОГУЋНОСТИ**

**Потенцијали:** на територији општине постоји каналска мрежа дужине око 400 км, постојање система атмосферских канала.

**Могућности:** наводњавање и одводњавање обрадивих површина, реализацијом пројеката за изградњу система атмосферских канала повећала би се функционалност постојећих канала и смањила штета која настаје услед обилних падавина, изградња канализације спречила би изливање отпадних вода у канале.

**ПРИОРИТЕТИ**

Изградњом канализације спречило би се изливање отпадних вода у канале за атмосферске воде и елеминисао негативан утицај на здравље. Повећање функционалности ових канала постигла би се реализацијом постојећег пројекта и видљивим радом инспекције. Запуштеност каналске мреже за наводњавање и одводњавање може се решити већим улагањима у редовно одржавање. Директну корист од решавања овог проблема имали би пољопривредници који би коришћењем ових канала могли повећати своје приносе.

**ПАРК****ТРЕНДОВИ**

Од 1988. до 2008. године није дошло до значајнијег губитка дендрофлоре али је дошло до значајног погоршања здравственог стања дрвећа и до нарушавања континуитета дрвореда услед санитарне сече и ветроизвала. Неповољан тренд се огледа и у повећаној садњи алохтоних четинарских врста и неконтролисаној развоју подраста, као и у недовољном броју кошења у току године. Непостојање годишњих и вишегодишњих Програма заштите, изградња неадекватних садржаја (спортских и угоститељских објеката), као и изостанак примене мера за негу и заштиту парка, могу утицати да парк изгуби вредности због којих је стављен под заштиту.

**УТИЦАЈ ТРЕНДОВА**

**Главни трендови:** деградација заштићеног природног добра.

**Социјални аспект:** негативан – деградација је довела до нарушавања естетске и едукативне вредности парка, као и смањења квалитета простора за релаксацију.

**Економски аспект:** негативан – неодговарајућим старањем умањене су вредности због којих је установљена заштита, што је допринело смањењу функционалности и атрактивности.

**СТАНДАРДИ И ВИЗИЈА**

**Претња по вредност:** видљиво је погоршање здравственог стања дрвећа, смањен је број стабала услед санитарне сече и ветроизвала, неповољан тренд садње, изостанак примене мера неге и активне заштите, недовољно искористен туристички потенцијал, недовољно развијена свест становника о значају и вредности овог природног добра.

**Минимални стандарди:** усвојити Одлуку о заштити парка, израдити, усвојити и спровести годишње и вишегодишње програме заштите и развоја заштићеног подручја, урадити План детаљне регулације и пројекат обнове парка, едукација и активан рад на промоцији.

**ПРОБЛЕМИ**

**Дефиниција проблема:** деградација заштићеног подручја

**Локација:** Нови Кнежевац – површина под парком.

**Погођени актери:** становници Новог Кнежевца.

**Одговорни актери:** локална самоуправа, МЗ, Завод за заштиту природе.

**Хитност:** неопходно је што пре започети решавање овог проблема.

**Основни трендови:**

- одлука о заштити парка није усвојена, непостојање годишњих и вишегодишњих програма заштите и развоја заштићеног подручја, непостојање мера активне заштите.
- погоршање здравственог стања дрвећа услед изостанка примене мера неге и активне заштите и смањења броја стабала услед санитарне сече и ветроизвала;
- недовољан број кошења у току године;
- неповољан тренд садње који се превасходно односи на четинарске врсте и развој подраста;
- изградња неадекватних садржаја.

**Тренутне последице и очекивани ризици:** Деградација је довела до нарушавања естетске, едукативне, рекреативне и туристичке вредности парка, као и смањења квалитета простора за остварење свих ових функција.

**АНАЛИЗА УЗРОКА ПРОБЛЕМА**

**Препознати проблем:** деградација заштићеног подручја.

**Локални ниво:**

**Друштвени фактори:** неразвијена еколошка свест и недостатак знања о природним вредностима због којих је парк под заштитом, као и о значају естетске, едукативне, рекреативне и туристичке функције парка.

**Економски фактори:** неодговарајућим старањем, умањиле су се вредности због којих је установљена заштита, што је допринело смањењу функционалности и атрактивности, недовољно средстава за редовно одржавање парка.

**Институционални фактори:** непостојање годишњих и вишегодишњих програма заштите и развоја заштићеног подручја, одлука о заштити парка није усвојена, непоштовање законске регулативе, неодговарајуће старање о парку.

**Фактори животне средине:** угрожене су вредности због којих је установљена заштита, губитак урбаног зеленила и биодиверзитета, нарушавање квалитета ваздуха и микроклиме, умањена заштита од буке и прашине.

Национални ниво:

**Друштвени фактори:** недостатак свести о значају очувања природних вредности, неопходности финансирања и одрживог коришћења заштићених подручја.

**Институционални фактори:** недовољно видљив рад покрајинске инспекције.

## ПОТЕНЦИЈАЛИ И МОГУЋНОСТИ

**Потенцијали:** локација (повезује урбану зону – центар са обалом реке), површина на скоро 10 ha, подигнут почетком XIX века, у парку се налазе четири дворца од којих су два под заштитом државе, заштићено подручје, има велику естетску вредност, заступљен је велики број врста дендрофлоре.

**Могућности:** овај простор има више функција, основна је заштита биодиверзитета, али има рекреативну, здравствену, туристичку и едукативну функцију.

## ПРИОРИТЕТИ

Редовно одржавање и реализација програма активне заштите кроз веће ангажовање локалне самоуправе. Развијање еколошке свести и одговорности становништва према заштићеном природном добру, како би се обезбедили повољни услови за неговање здравих стилова живота боравком и рекреацијом у овом окружењу, као и естетске вредности која доприноси туристичкој атрактивности наше општине.

# ЗЕЛЕНЕ ПОВРШИНЕ

## ТРЕНДОВИ

Величина зелених површина је у стагнацији, али је њихова структура нарушена – стара стабла се секу, а изостаје садња нових. Негативан тренд је забележен и код одржавања, јер се кошење врши само три пута годишње док је у периодима са великом количином атмосферских падавина препоручено да се врши и до 10 пута у току године. Изостају и примене санације на старом дрвећу.

## УТИЦАЈ ТРЕНДОВА

**Главни трендови:** нередовно одржавање зелених површина и промена њихове структуре.

**Социјални аспект:** негативан – смањен квалитет живота услед смањене заштите од буке, ветра, прашине, микроклиматских екстрема, мање простора за рекреацију и релаксацију.

**Економски аспект:** негативан – недовољно одржавање зелених површина нарушава целокупну слику наше општине, што неповољно утиче на развој туризма и других улагања.

## СТАНДАРДИ И ВИЗИЈА

**Претња по вредност:** иако се сваке године доноси Програм за одржавање зеленила и чистоће, број активности се годинама смањује, Програмом је предвиђено само сађење једногодишњег цвећа.

**Минимални стандарди:** повећати број активности које се односе на одржавање зелених површина (кошење, сакупљање траве и лишћа), санација старих стабала, програмом предвидети сађење дрвенастих и жбунастих врста.

## ПРОБЛЕМИ

**Дефиниција проблема:** нередовно одржавање зелених површина и промена њихове структуре.

**Локација:** насеља у општини Нови Кнежевац.

**Погођени актери:** сви становници општине.

**Одговорни актери:** локална самоуправа, ЈП „Дирекција за изградњу града“, ЈКП „7. октобар“.

**Хитност:** није најхитнији проблем, али га је неопходно решити.

**Основни трендови:**

- нарушавање структуре зелених површина – стара дрва се секу, а изостаје садња нових. Програмом за одржавање зеленила и чистоће није предвиђена садња дрвенастих и жбунастих врста;
- недовољан број кошења у току године;
- изостанак примене мера санације на старом дрвећу.

**Тренутне последице и очекивани ризици:** смањен квалитет живота услед смањене заштите од буке, ветра, прашине, микроклиматских екстрема, мање простора за рекреацију и релаксацију и нарушавање целокупне слике општине.

## АНАЛИЗА УЗРОКА ПРОБЛЕМА

**Препознати проблем:** нередовно одржавање зелених површина и промена њихове структуре.

**Локални ниво:**

**Друштвени фактори:** неразвијена еколошка свест о значају, користи и функцијама зелених површина, као и о потреби њиховог очувања и унапређења.

**Економски фактори:** недовољно одржавање зелених површина нарушава целокупну слику наше општине, што неповољно утиче на развој туризма и друга улагања; недовољна средства за одржавање зелених површина.

**Институционални фактори:** непотпун Програм за одржавање зеленила и чистоће (није предвиђено сађење дрвенастих и жбунастих врста).

**Фактори животне средине:** угрожава се квалитет живота становника услед мањег квалитета ваздуха, заштите од буке, ветра, прашине и простора за рекреацију.

## ДЕФИНИСАЊЕ ПОТЕНЦИЈАЛА И МОГУЋНОСТИ

**Потенцијали:** значајна површина под зеленилом, повећање квалитета живота.

**Могућности:** повећање квалитета живота, остварење различитих функција простора – естетске, рекреативне, туристичке, здравствене, визуелни идентитет, допринос развоју туризма и других улагања.

## ПРИОРИТЕТИ

Очување зелених површина путем редовног одржавања и планске садње нових стабала. Значајне површине под зеленилом доприносе повећању квалитета живота и атрактивности општине, а самим тим и укупном развоју (туризам, инвестиције).

# ОБРАДИВО ЗЕМЉИШТЕ

## ТРЕНДОВИ

Пошумљености на подручју општине је само 1,4% и због тога је пољопривредно земљиште изложено снажним дегенерационим процесима – еолској ерозији. Урађен је Главни пројекат за подизање мреже пољозащитних појасева на подручју општине и започета реализација прве фазе пошумљавања. Паљење стрништа је присутно, иако је значајно смањено у последњих неколико година. Такође и неконтролисана употреба пестицида и вештачких ђубрива има значајног утицаја на природу. Нема континуираног рада пољочуварске службе. Често се дешава да 11 противградних станица, које се налазе на територији општине, нису снабдевене довољним бројем противградних ракета.

## УТИЦАЈ ТРЕНДОВА

**Главни трендови:** не постоји континуиран рад пољочуварске службе, недовољна опремљеност противградних станица, смањење квалитета тла (неконтролисана употреба пестицида и ђубрива, низак проценат пошумљености, паљење стрништа).

**Социјални аспект:** негативан – због угрожене безбедности, материјалне сигурности и здравља становништва.

**Економски аспект:** негативан – учестале крађе умањују приносе власницима/корисницима пољопривредних парцела. Негативан – град као елементарна непогода доводи до уништавања пољопривредних усева и оштећења имовине. Негативан – смањење квалитета тла има директан утицај на количину приноса у пољопривреди.

## СТАНДАРДИ И ВИЗИЈА

**Претња по вредност:** неконтролисана и нестручна употреба пестицида и вештачких ђубрива, низак степен пошумљености, паљење стрништа, недовољно опремљене противградне станице.

**Минимални стандарди:** реализација пројеката за подизање мреже пољозащитних појасева на подручју општине, едукација пољопривредника, основати Фонд за пољопривреду, обезбедити све услове за квалитетан рад противградних стрелаца.

## ПРИРОДНА СТАНИШТА

## ПРОБЛЕМИ

**Дефиниција проблема:** смањење квалитета земљишта и недовољно ефикасан рад противградне одбране и пољочуварске службе.

**Локација:** територија општине Нови Кнежевац.

**Погођени актери:** пољопривредни произвођачи.

**Одговорни актери:** пољопривредни произвођачи.

**Хитност:** проблем који захтева брзо решавање.

**Основни трендови:**

- низак степен шумљености;
- не постоји континуиран рад пољочуварске службе;
- неконтролисана употреба пестицида и ђубрива;
- недовољна опремљеност противградних станица;
- паљење стрништа је и даље присутна појава у атарима.

**Тренутне последице и очекивани ризици:** смањење квалитета тла има негативне последице на приносе у пољопривреди, а самим тим и на локалну економију. Неефикасност пратећих служби је негативна са аспекта угрожавања безбедности и материјалне сигурности становништва.

## АНАЛИЗА УЗРОКА ПРОБЛЕМА

**Препознати проблем:** смањење квалитета зељишта и недовољно ефикасан рад противградне одбране и пољочуварске службе.

**Локални ниво:**

**Друштвени фактори:** недовољна едукација становника, нарочито пољопривредника.

**Економски фактори:** прекомерна употреба пестицида и ђубрива, недостатак средстава је важан разлог недовољно ефикасног рада пратећих служби.

**Институционални фактори:** недовољно видљив рад инспекцијских служби, непостојање континуираног рада пољочуварске службе.

**Фактори животне средине:** угрожавање биодиверзитета и нарушавање природне равнотеже, загађење природних ресурса има директан утицај на здравље људи.

**Национални ниво:**

**Институционални фактори:** непостојање и недовољно спровођење законске регулативе, недовољно видљив рад инспекцијских служби.

**Фактори животне средине:** угрожавање биодиверзитета и нарушавање природне равнотеже, загађење природних ресурса има директан утицај на здравље људи.

**Међународни ниво:**

**Институционални фактори:** у суседним државама, Румунији и Мађарској, не постоји противградна служба.

## ПОТЕНЦИЈАЛИ И МОГУЋНОСТИ

**Потенцијали:** велика површина обрадивог земљишта.

**Могућности:** велики број запослених у пољопривреди, увођење нових технологија у пољопривредну производњу, коришћење алтернативних извора енергије.

## ПРИОРИТЕТИ

**Приоритети:** Едукација пољопривредника, већа контрола промета и употребе пестицида и вештачких ђубрива у циљу очувања квалитета земљишта, повећање процента шумљености којим би се смањили негативни ефекти еолске ерозије, унапређење постојеће пољопривредне производње и увођење нових технологија имало би позитивне економске ефекте, велика површина обрадивог земљишта омогућује коришћење алтернативних извора енергије, нпр. биомасе.

## ТРЕНДОВИ

Од средине 1980-тих, на територији општине се интензивно секу старе шуме и уклањају стари засади топола, храста и других аутохтоних врста, што је за последицу имало значајне промене у саставу биоценоза на овом подручју. Уношење алохтоних врста риба у Тису и каналску мрежу, пореметило је састав и богатство ихтиофауне, а неконтролисана употреба пестицида и вештачких ђубрива повећала је органску продукцију ових водених екосистема и убрзала природне процесе њиховог забаривања (еутрофизација). Све чешће присуство неодговорних и недовољно едукованих посетилаца у природи, као последицу има неконтролисана паљења стрништа и трстика и узнемиравања дивљих животиња у време репродукције. Учестало је и настајање великог броја дивљих депонија. Године 2009. Завод за заштиту природе је препознао вредност слатинских пашњака у близини насеља Банатско Аранђелово и предложена је заштита две просторне целине које се налазе на територији општине Нови Кнежевац (Сигет и Кочоват). Тиме би се повећала површина Специјалног резервата „Пашњаци велике дропље“, али ову одлуку Влада Републике Србије још увек није усвојила. Деградација природних станишта у последње три деценије довела је скоро до потпуног нестанка златовране са ових простора. Ангажованим радом орнитолога и еколога и постављањем вештачких дупљи, у последњих пет година бележи се пораст броја гнездећих парова. На последњој провери избројано је 10 парова.

## УТИЦАЈ ТРЕНДОВА

**Главни трендови:** деградација природних станишта.

**Социјални аспект:** негативан – нарушавање биолошке равнотеже.

**Економски аспект:** краткорочно позитиван – површине под шумама су претворене у обрадиво земљиште (агрокосистеми), дугорочно негативан – умањене или изгубљене друге функције и „услуге биодиверзитета“ (заштита од пожара и поплава, ветрозаштитна, здравствена, рекреативна и туристичка функција, очување генетског фонда, ублажавање ефеката климатских промена).

## СТАНДАРДИ И ВИЗИЈА

**Претња по вредност:** неконтролисано паљење трстика, пашњака и биљних остатака на пољопривредним површинама, узоравање слатинастих пашњака или њихово претварање у рибаке, испуштање отпадних вода у канале и реку, неконтролисана сеча шума и старих стабала, унос алохтоних врста, неконтролисана и нестручна употреба пестицида и ђубрива, настанак великог броја дивљих депонија, узнемиравање животињског света (посебно у периоду репродукције).

**Минимални стандарди:** едукација становништва, посебно оних чији су послови везани за дуготрајан боравак у природи (пољопривредници, ловци, риболовци), активна заштита природних станишта и омогућавање минималних услова за опстанак најугроженијих врста (златоврана, сива ветрушка), доследно спровођење програма управљача заштићених подручја, строжа контрола одлагања отпада и уклањање што већег броја дивљих депонија.

## ПРОБЛЕМИ

**Дефиниција проблема:** недовољна едукација становништва, нарушавање природне равнотеже и повећање степена загађености природних ресурса.

**Локација:** територија општине Нови Кнежевац.

**Погођени актери:** сви становници општине.

**Одговорни актери:** Влада Републике Србије, Влада АП Војводине, Завод за заштиту природе, Ловачко удружење „Перјаница“ Мокрин, ЈВП Воде Војводине, ЈП Војводинашуме, локална самоуправа, становници општине, нарочито пољопривредници.

**Хитност:** Није најхитнији проблем.

**Основни трендови:**

- сеча старих шума имала је за последицу ишчезавање појединих животињских врста;
- узнемиравање животиња, бука, паљење стрништа и трстика у време репродукције дивљих врста;



## ТРЕНДОВИ

Ловиште „Велики Сигет“ једно је од најбогатијих у Србији. Популација ловне дивљачи је стабилна. Популација дивљих свиња и шакала је у порасту у последњих неколико година. Почетком 1980-тих година, ловачка друштва организују акције пошумљавања и подизања вишегодишњих ремиза и других склоништа за дивљач на површинама од 1 – 2 ха годишње. Изградња и поправка ловно-техничких објеката у ловишту се обавља сваке године. Квалитет дивљачи се одржава и уношењем живих јединки у ловиште (фазан). Сваке зиме организује се прихрањивање дивљачи на тачно одређеним местима (хранилице за високу и ниску дивљач). Појава ловокрађе и криволова сведена је на минимум организовањем ловочуварске службе која врши контролу, нарочито током репродуктивног периода дивљих животиња. Неки од страних ловаца туриста су стари гости овог ловишта и долазе више од 20 година, међутим, постоји недостатак смештајних капацитета, иако се последњих година интензивно ради на адаптацији ловачких домова за ту намену. Значајно мањи број страних ловаца туриста у односу на 1980-те године последица је и немогућности извоза меса одстрелене дивљачи у земље западне Европе. Од 2000. године у насељеном месту Банатско Аранђелово организује се манифестација „Хајка на кочоватску лисицу“ која се традиционално одржава у јануару, а учествује око 250 ловаца из удружења и гостију.

## УТИЦАЈ ТРЕНДОВА

**Главни трендови:** одрживо управљање ловиштем и развој ловног туризма.

**Социјални аспект:** позитиван – едукација становништва о важности очувања природних станишта, као и реализација спортско-рекреативних активности.

**Економски аспект:** позитиван – развијен ловни туризам представља повољан услов за ширење туристичке понуде општине.

## СТАНДАРДИ И ВИЗИЈА

**Претња по вредност:** недостатак смештајних капацитета.

**Минимални стандарди:** извршити адаптацију постојећих ловачких домова.

## ПРОБЛЕМИ

**Дефиниција проблема:** смањење броја страних туриста и недостатак смештајних капацитета.

**Локација:** територија општине Нови Кнежевац.

**Погођени актери:** сви становници општине.

**Одговорни актери:** Министарство пољопривреде, Министарство економије и регионалног развоја, Влада АП Војводине, Ловачки савези Србије и Војводине, ловачка удружења.

**Хитност:** није најхитнији проблем.

**Основни трендови:**

- популација ловне дивљачи је стабилна;
- популација дивљих свиња и шакала има тренд пораста у последњих неколико година;
- уношење живе дивљачи у ловиште – фазан;
- појава ловокрађе и криволова сведена је на минимум;
- изградња ловно-техничких објеката и организовање акција пошумљавања;
- иако се последњих година ради на адаптацији ловачких домова, постоји недостатак смештајних капацитета;
- смањење броја страних туриста услед немогућности извоза меса одстрелене дивљачи.

**Тренутне последице и очекивани ризици:** смањење броја страних туриста и недостатак смештајних капацитета не доприноси даљем развоју ловног туризма.

## АНАЛИЗА УЗРОКА ПРОБЛЕМА

**Препознати проблем:** смањење броја страних туриста и недостатак смештајних капацитета.

**Локални ниво:**

**Друштвени фактори:** недовољно уочена вредност развијеног ловног туризма и могућности које нам пружа.

**Економски фактори:** смањење броја страних туриста умањује приходе ловачким удружењима, недостатак смештајних капацитета умањује приходе од ловног туризма.

- унос алохтоних врста;
- испуштање отпадних вода у канале и реку;
- појава великог броја дивљих депонија;
- неконтролисана и нестручна употреба пестицида и ђубрива;
- чешће присуство неодговорних и недовољно едукованих посетилаца;
- још увек није спроведено проширење Специјалног резервата природе „Пашњаци велике дропље“ којим би се се обухватила и територија општине Нови Кнежевац (просторне целине Сигет и Кочоват).

**Тренутне последице и очекивани ризици:** Измена микроклиме и повећање загађености (ваздух, вода, земљиште) изазивају негативне ефекте на здравље становника. Стављањем под заштиту природних целина Сигет и Кочоват почели би да се стварају институционални услови за реализацију заштите.

## АНАЛИЗА УЗРОКА ПРОБЛЕМА

**Препознати проблем:** недовољна едукација становништва, нарушавање природне равнотеже и повећање степена загађености природних ресурса.

**Локални ниво:**

**Друштвени фактори:** недостатак еколошке свести и недовољна едукација становништва.

**Економски фактори:** прекомерна употреба пестицида и ђубрива, сеча старих стабала ради остварења материјалне добити.

**Институционални фактори:** недовољна сарадња локалне самоуправе и еколошких НВО, недовољно видљив рад инспекцијских служби.

**Фактори животне средине:** угрожавање биодиверзитета и нарушавање природне равнотеже, прекомерна употреба пестицида и ђубрива не доводи до повећања приноса, али загађује и смањује квалитет земљишту, загађење природних ресурса које има директан утицај на здравље људи, ишчезавање аутохтоних врста и карактеристичних предеоних целина.

**Национални ниво:**

**Друштвени фактори:** недовољна заступљеност еколошких тема у систему образовања.

**Економски фактори:** недовољно ефикасан систем финансирања заштите у заштићеним подручјима.

**Институционални фактори:** непостојање и недовољно спровођење законске регулативе, недовољно видљив рад инспекцијских служби.

**Фактори животне средине:** угрожавање биодиверзитета и нарушавање природне равнотеже, загађење природних ресурса које има директан утицај на здравље људи, ишчезавање аутохтоних врста и карактеристичних предеоних целина.

**Међународни ниво:**

**Фактори животне средине:** угрожавање биодиверзитета и нарушавање природне равнотеже, загађење природних ресурса које има директан утицај на здравље људи, ишчезавање аутохтоних врста и карактеристичних предеоних целина.

## ПОТЕНЦИЈАЛИ И МОГУЋНОСТИ

**Потенцијали:** богата орнитофауна.

**Могућности:** посматрање птица као допринос туристичкој понуди општине, едукација кроз организовање еко-кампова.

## ПРИОРИТЕТИ

Очување различитих екосистема, презентација природних вредности и едукација о значају заштите биодиверзитета могуће је уз веће ангажовање локалне самоуправе, НВО и образовних институција. Већим залагањем локалне самоуправе решити проблем отпадних вода и отпада на територији општине, јер ће се на тај начин спречити даље загађење природних ресурса. Изузетно богата орнитофауна и постојање тиског цвета пружају могућност за развој екотуризма (посматрање птица, организовање еко кампова).

**Институционални фактори:** недовољна заинтересованост локалних власти за даљи развој ловног туризма, преваходно на обезбеђивању смештајних капацитета.

**Фактори животне средине:** одрживо управљање ловиштима доприноси очувању природне равнотеже.

Национални ниво:

**Друштвени фактори:** недовољно уочена вредност развијеног ловног туризма и могућности које нам пружа.

**Институционални фактори:** недостатак законске регулативе којом би био омогућен извоз меса одстрелене дивљачи, недовољна комуникација између ловачких савеза и надлежних министарстава.

**Фактори животне средине:** одрживо управљање ловиштима доприноси очувању природне равнотеже.

## ПОТЕНЦИЈАЛИ И МОГУЋНОСТИ

**Потенцијали:** ловиште „Велики Сигет“ једно је од најбогатијих ловишта у Србији, одрживо управљање ловиштима.

**Могућности:** развијен ловни туризам представља повољне услове за ширење туристичке понуде општине.

## ПРИОРИТЕТИ

Једно од најбогатијих ловишта у Србији којим се одрживо управља резултирало је развијеним ловним туризмом и представља повољне услове за ширење туристичке понуде. Приоритет у даљем развоју ловног и других облика туризма је обезбеђивање смештајних капацитета. То се може постићи већим залагањем ловачких удружења и локалне самоуправе, а економска корист би била обострана.

## ДВОРЦИ И ЦРКВЕ

### ТРЕНДОВИ

У последњих десет година на територији општине бележи се повећан број заштићених културних добара. Дворац Мадегхем је стављен под заштиту 2001. године, док је српска православна црква Светог Архангела Михаила и Гаврила у Банатском Аранђелову под заштитом од 2002. године. Поред ових, постоје још три заштићена културна добра – Дворац Шулпе – Сервијски (1952), Римокатоличка црква (1952) и српска православна црква Св. Архангела Михаила у Новом Кнежевцу (1973). За неке од ових грађевина је неопходно обезбедити средства за адаптацију и реконструкцију. Требало би више порадити на промоцији ових вредности и развоју свести грађана о значају заштићених споменика културе како бисмо их што боље искористили у туристичке сврхе.

### УТИЦАЈ ТРЕНДОВА

**Главни трендови:** повећање броја заштићених културних добара.

**Социјални аспект:** позитиван – очување културно-историјског наслеђа и задовољење верских потреба становништва.

**Економски аспект:** позитиван – може значајно утицати на пораст туристичког потенцијала општине.

### СТАНДАРДИ И ВИЗИЈА

**Претња по вредност:** недовољно искориштен туристички потенцијал, недостатак промоције, недовољно развијена свест становника о значају и вредности ових грађевина, недовољна средства за редовно одржавање.

**Минимални стандарди:** за неке од ових грађевина неопходно је обезбедити средства за адаптацију и реконструкцију, едукација становника и активан рад на промоцији.

### ПРОБЛЕМИ

**Дефиниција проблема:** негодовајућа брига и недовољно препознавање вредности културних добара.

**Локација:** територија општине Нови Кнежевац.

**Погођени актери:** сви становници општине.

**Одговорни актери:** Министарство културе, Међуопштински завод за заштиту споменика културе Суботица, локална самоуправа, црквене општине, становници општине.

**Хитност:** проблем који је неопходно решити, али није најхитнији.

**Основни трендови:**

- повећање броја заштићених културних добара;
- недовољно развијена свест о значају заштићених споменика културе и могућност њиховог коришћења у туристичке сврхе;
- неадекватна брига о споменицима културе и недовољна улагања узрок су лошег стања појединих грађевина.

**Тренутне последице и очекивани ризици:** недовољна брига о значајним грађевинама доводи до губитка културно-историјског идентитета и умањује се могућност развоја у области туризма.

## АНАЛИЗА УЗРОКА ПРОБЛЕМА

**Препознати проблем:** негодовајућа брига и недовољно препознавање вредности културних добара.

**Локални ниво:**

**Друштвени фактори:** недовољно развијена свест о значају и вредности ових грађевина.

**Економски фактори:** неадекватно одржавање значајно умањује туристички потенцијал ових грађевина, недовољно средстава за редовно одржавање.

**Институционални фактори:** непостојање туристичке организације, недовољна брига о заштићеним културним добрима.

**Фактори животне средине:** недовољно развијена свест о значају културно-историјских и природних вредности.

Национални ниво:

**Економски фактори:** недовољно средстава за редовно одржавање.

**Институционални фактори:** недовољна брига о заштићеним културним добрима, недовољно видљив рад регионалног Завода за заштиту споменика културе.

## ПОТЕНЦИЈАЛИ И МОГУЋНОСТИ

**Потенцијали:** очување културно-историјског наслеђа и задовољење верских потреба становништва, заштићена културна добра.

**Могућности:** допринос туристичкој понуди општине, промоција ових вредности, едукација о њиховом значају.

## ПРИОРИТЕТИ

Реконструкција двораца и цркви утицала би на атрактивност ових грађевина и допринела туристичкој понуди, међутим ови радови изискују значајна финансијска средстава која је неопходно обезбедити уз учешће виших нивоа власти и правних наследника. Подизање свести и интересовања за очувањем заштићених културних добара путем промотивних акција и едукација уз ангажовање стручног кадра, доприноси трајнијој лепоти општине.

## АРХЕОЛОШКА НАЛАЗИШТА

### ТРЕНДОВИ

Археолошка налазишта на локацији Сигет - Анка - Рабе и остаци манастира Светог Ђорђа, и средњовековне некрополе у Мајдану, под заштитом државе су од 1997. године. Истраживања у Мајдану се врше последњих 9 година, док у Рабама још нису ни започета. Требало би организовати сталну поставку ископаних предмета, јер су за сада недоступни јавности.

### УТИЦАЈ ТРЕНДОВА

**Главни трендови:** заштита археолошких налазишта и започињање научно-истраживачког рада.

**Социјални аспект:** позитиван – очување културно-историјског наслеђа.

**Економски аспект:** позитиван – може значајно утицати на пораст туристичког потенцијала.

### СТАНДАРДИ И ВИЗИЈА

**Претња по вредност:** археолошко налазиште у Мајдану није обезбеђено, истраживања се у Мајдану врше већ 9 година, док у Рабама нису ни започета, недовољно развијена свест о значају и вредности ових локалитета, нема организованих поставки, недовољно искориштен туристички потенцијал.

**Минимални стандарди:** обезбедити археолошко налазиште у Мајдану, организовати бар повремене поставке предмета ископаних у Мајдану, едукација и активан рад на промоцији, обезбедити средства за наставак рада у Мајдану.

### ПРОБЛЕМИ

**Дефиниција проблема:** неразвијена свест о значају археолошких налазишта, недовољна улагања у научно-истраживачки рад и неискориштеност у едукативне и туристичке сврхе.

**Локација:** територија општине Нови Кнежевац.

**Погођени актери:** сви становници општине.

**Одговорни актери:** Министарство културе, Међуопштински завод за заштиту споменика културе Суботица, локална самоуправа.

**Хитност:** није хитно, али је неопходно.

**Основни трендови:**

- археолошка налазишта на територији општине су стављена под заштиту;
- нема организованих редовних поставки и посета археолошким налазиштима које би могле значајно да допринесу развоју туризма;
- археолошко налазиште у Мајдану није обезбеђено;
- у Рабама још увек нису започета истраживања.

**Тренутне последице и очекивани ризици:** значај археолошких налазишта у области едукације, очување културно-историјског наслеђа и промоција општине није довољно уочена.

## АНАЛИЗА УЗРОКА ПРОБЛЕМА

**Препознати проблем:** неразвијена свест о значају археолошких налазишта, недовољна улагања у научно-истраживачки рад и неискориштеност у едукативне и туристичке сврхе.

**Локални ниво:**

**Друштвени фактори:** недовољно развијена свест о значају археолошких налазишта.

**Економски фактори:** занемаривање вредности значајно умањује туристичку понуду општине.

**Институционални фактори:** непостојање туристичке организације; недовољна заинтересованост за успостављање међународне сарадње.

**Фактори животне средине:** недовољно развијена свест о значају културно-историјских и природних вредности. Национални ниво:

**Економски фактори:** недовољна улагања у научно-истраживачки рад.

**Институционални фактори:** недовољно видљив рад регионалног Завода за заштиту споменика културе.

## ПОТЕНЦИЈАЛИ И МОГУЋНОСТИ

**Потенцијали:** заштита археолошких налазишта, започињање научно-истраживачког рада, очување културно историјског наслеђа.

**Могућности:** допринос туристичкој понуди, оснивање антрополошког центра (научно-истраживачка сврха), оснивање одељења музеја са сталним поставкама у сврху едукације.

## ПРИОРИТЕТИ

Наставак научно-истраживачког рада уз финансијску подршку виших нивоа власти. Организовање посета археолошким налазиштима и оснивање одељења музеја са сталним поставкама допринело би туристичкој атрактивности општине, али и упознавању локалног становништва са историјом и вредностима ових локалитета.

# КУЛТУРНО-ЗАБАВНЕ МАНИФЕСТАЦИЈЕ

## ТРЕНДОВИ

У последњих десет година забележен је пораст броја аматерских културних друштава, међутим број културних манифестација стагнира, јер се годишњи програми друштава реализују у зависности од финансијских могућности. Посећеност манифестација је повезана са промоцијом и заинтересованошћу грађана за таквим догађајима. Недовољно иновативности и истрајности, нестабилни извори финансирања, лоша координација између институција и недостатак простора за одвијање активности, доприносе негативном тренду.

## УТИЦАЈ ТРЕНДОВА

**Главни трендови:** број културних манифестација у стагнацији.

**Социјални аспект:** позитиван – традиционално одржавање појединих манифестација утиче на задовољавање друштвених и културних потреба. Негативан – недовољан степен иновативности и истрајности.

**Економски аспект:** негативан – стагнација садржаја друштвеног живота одражава се и на психо-физичко стање, што се може пренети и на радну способност.

## СТАНДАРДИ И ВИЗИЈА

**Претња по вредност:** лоша координација између институција, нестабилни извори финансирања, недостатак простора за одвијање активности удружења, недостатак иновативности, лоша промоција, не постоји календар културно-забавних дешавања.

**Минимални стандарди:** очувати квалитет постојећих манифестација, обезбедити простор за одвијање активности удружења, учешћем на конкурсима (покрајински, републички) обезбедити више средстава, а не ослањати се само на општински буџет, оснивање Културно-образовног центра чија би делатност била, између осталог, израда програма манифестација и промоција.

## ПРОБЛЕМИ

**Дефиниција проблема:** нестабилни извори финансирања, недостатак иновативности, недовољна заинтересованост и лоша промоција културно-забавних дешавања.

**Локација:** територија општине Нови Кнежевац.

**Погођени актери:** сви становници општине.

**Одговорни актери:** Министарство културе, Покрајински секретаријат за културу, локална самоуправа, културне институције и организације.

**Хитност:** није хитно, али је неопходно.

**Основни трендови:**

- број културних манифестација је у стагнацији;
- недовољан степен иновативности и истрајности;
- календар културно-забавних дешавања не постоји као и недовољна промоција постојећих манифестација;
- степен заинтересованости становништва за културне манифестације није на задовољавајућем нивоу;
- нестабилни извори финансирања, лоша координација између институција и недостатак простора за рад имају негативан утицај на квалитет рада удружења.

**Тренутне последице и очекивани ризици:** смањење квалитета и одрживости манифестација води ка губљењу културног идентитета.

## АНАЛИЗА УЗРОКА ПРОБЛЕМА

**Препознати проблем:** нестабилни извори финансирања, недостатак иновативности, недовољна заинтересованост и лоша промоција културно-забавних дешавања.

**Локални ниво:**

**Друштвени фактори:** губитак културног идентитета и праћење нових трендова којима очување културе и традиције није приоритет.

**Економски фактори:** нестабилни извори финансирања удружења, недовољна средства за одржавање квалитетних програма.

**Институционални фактори:** лоша координација између институција и промоција манифестација, не постоји календар културно-забавних дешавања.

**Фактори животне средине:** циљ неких од ових манифестација је развој еколошке свести грађана.

Национални ниво:

**Економски фактори:** недовољна средства за одржавање квалитетних програма.

## ПОТЕНЦИЈАЛИ И МОГУЋНОСТИ

**Потенцијали:** значајан број удружења, традиционално одржавање манифестација.

**Могућности:** упознавање са обичајима и традицијом других нација, задовољавање културно-забавних потреба, допринос туристичкој понуди општине.

## ПРИОРИТЕТИ

Културно-забавне манифестације доприносе очувању и унапређењу квалитета друштвеног живота, неговању духа заједништва и локалног идентитета, као и стабилности заједнице, јер се путем ових манифестација упознају обичаји и традиција других нација, задовољавају потребе људи за самоостваривањем, али се и обогаћује локална туристичка понуда.



## МУЛТИКУЛТУРАЛНОСТ

### ТРЕНДОВИ

Национална структура у општини Нови Кнежевац је добро очувана. Отворена је канцеларија за ромска питања, а од 2009. године обележава се Дан Рома (8. април) у Српском Крстуру. Позитиван тренд је постојање културно-уметничких друштава која негују традицију различитих нација, док би негативан тренд била недовољна заинтересованост за познавање традиције и обичаја других нација, а може се повезати са постојањем језичке баријере. КУД „Тисађенђе“ организује манифестацију „Севернобанатски сусрети“ на којој гостују представници из Деске (Мађарска) и Жомбоља (Румунија).

### УТИЦАЈ ТРЕНДОВА

**Главни трендови:** очување националне структуре и традиције, недовољна заинтересованост за познавање традиције и обичаја других нација.

**Социјални аспект:** позитиван – очување добрих међуљудских односа.

**Економски аспект:** позитиван – добри међуљудски и међунационални односи су један од основних услова за постојање стабилне заједнице.

**Социјални аспект:** негативан – постојање језичке баријере.

**Економски аспект:** негативан – пословна комуникација може бити отежана због непознавања језика средине.

### СТАНДАРДИ И ВИЗИЈА

**Претња по вредност:** добри међунационални односи морају се гледати као стечена вредност, до које се дошло дуготрајним трудом и залагањем више генерација.

**Минимални стандарди:** очување добрих међунационалних односа кроз манифестације мултинационалног карактера.

### ПРОБЛЕМИ

**Дефиниција проблема:** постојање језичке баријере и недовољна заинтересованост за међусобно познавање културе и традиције.

**Локација:** територија општине Нови Кнежевац.

**Погођени актери:** сви становници општине.

**Одговорни актери:** локална самоуправа, организације које се баве неговањем културе и традиције, грађани, Покрајински секретаријати за културу и националне мањине.

**Хитност:** проблем који не захтева хитност.

**Основни трендови:**

- очување националне структуре и традиције;
- недовољна заинтересованост за препознавање традиције и обичаја других нација.

**Тренутне последице и очекивани ризици:** добри међуљудски односи представљају стечену вредност коју је неопходно сачувати и даље развијати.

### АНАЛИЗА УЗРОКА ПРОБЛЕМА

**Препознати проблем:** постојање језичке баријере и недовољна заинтересованост за међусобно познавање културе и традиције.

**Локални ниво:**

**Друштвени фактори:** недовољно схватање чињенице да су добри међунационални односи стечена вредност наше заједнице која се мора активно унапређивати и да је неопходно неговати и познавати културу и традицију свих нација.

**Економски фактори:** недостатак средстава за мултинационалне програме.

**Институционални фактори:** недовољно видљива брига надлежних институција.

**Фактори животне средине:** недовољно развијена еколошка свест.

Национални ниво:

**Економски фактори:** недостатак средстава за мултинационалне програме.

**Институционални фактори:** недовољно видљива брига надлежних институција.

### ПОТЕНЦИЈАЛИ И МОГУЋНОСТИ

**Потенцијали:** добри међунационални и међуљудски односи, мултинационална средина у којој се службено употребљавају два језика (српски и мађарски), очувана национална структура и традиција.

**Могућности:** учење језика других нација, очување међуљудских односа, стабилна заједница, упознавање са обичајима и традицијом других нација, веће привредне могућности и економске активности са суседним државама.

### ПРИОРИТЕТИ

Очување и унапређење међуљудских односа кроз организовање сарадње на пољу културе у заједници, као и организовање курсева језика других нација уз ангажовање стручног кадра, школа, локалне самоуправе, НВО сектора и шире друштвене заједнице.

## ГЕОГРАФСКИ ПОЛОЖАЈ

### ТРЕНДОВИ

Општина Нови Кнежевац налази се на тремеђи Србије, Мађарске и Румуније. Ако је у ранијим системима „рубни“ положај доносио мање економских могућности, у савременом друштвено-економском и политичком систему ово је важан потенцијал који треба значајније искористити, пре свега у сарадњи са прекограничним институцијама и општинама.

### УТИЦАЈ ТРЕНДОВА

**Главни трендови:** прекогранична сарадња је развијенија него ранијих деценија.

**Социјални аспект:** позитиван – очување и даље развијање односа заснованим на заједничким културно-историјским обичајима. Развијање свести да заједница није „рубно подручје“ на маргини друштвено-политичких дешавања, већ да је на путу који повезује велике центре у више држава.

**Економски аспект:** позитиван – реализацијом пројеката прекограничне сарадње улажу се значајна финансијска средства за развој општине. Учесталијом сарадњом институција, стварају се везе међу заједницама са друге стране границе, које могу претходити сарадњи у многим областима, а највише у развоју економије, туристичке размене и екологије.

### СТАНДАРДИ И ВИЗИЈА

**Претња по вредност:** изузетно повољан географски положај представља потенцијал који је недовољно искориштен, нарочито у погледу претприступних фондова ЕУ.

**Минимални стандарди:** очување и даље развијање сарадње која је остварена са прекограничним општинама и институцијама.

### ПРОБЛЕМИ

**Дефиниција проблема:** недовољно искориштен потенцијал.

**Локација:** територија општине Нови Кнежевац.

**Погођени актери:** сви становници општине.

**Одговорни актери:** локална самоуправа, јавне установе, НВО.

**Хитност:** није хитно, али је неопходно.

**Основни трендови:**

- повољан географски положај представља потенцијал који је недовољно искориштен;
- успостављање сарадње са прекограничним институцијама и општинама.

**Тренутне последице и очекивани ризици:** неразвијање постојећих односа са суседним државама/општинама може имати негативне ефекте у области културе, спорта, образовања, заштите животне средине, туризма и привреде.

### АНАЛИЗА УЗРОКА ПРОБЛЕМА

**Препознати проблем:** недовољно искориштен потенцијал.

**Локални ниво:**

**Друштвени фактори:** недовољно уочен значај прекограничне сарадње и могућности које нам пружа.

**Економски фактори:** недостатак средстава за суфинансирање 15% вредности пројеката у ЕУ ИПА програмима, недовољан број спремних и квалитетних пројеката за апликацију.

**Институционални фактори:** иако су потписани споразуми о сарадњи са прекограничним општинама и институцијама, неопходно је очувати и даље развијати постојећу сарадњу.

**Фактори животне средине:** недостатак стратегије, планова и програма онемогућава да општина аплицира са пројектима из области заштите животне средине.

Национални ниво:

**Друштвени фактори:** иако је означен као један од најважнијих приоритета на путу ка ЕУ, развој прекограничне сарадње није добио одговарајући значај.

**Економски фактори:** недостатак средстава за обавезно суфинансирање 15% од вредности пројеката.

**Институционални фактори:** све пројекте које прихвати ЕУ, од обавезних 15% у Румунији држава суфинасира са 13%, у Мађарској 10%, док у Србији држава даје 0%.

Међународни ниво:

**Друштвени фактори:** недовољно развијање свести и мало конкретних примера који потврђују да погранична подручја нису „рубна“, нису „завршетак“ или „слепо црево“, већ да су то важни путеви који повезују велике центре у више држава.

**Економски фактори:**

**Институционални фактори:**

**Фактори животне средине:** немогућност апликације за програме заштите животне средине онемогућава решавање прекограничних проблема.

## ПОТЕНЦИЈАЛИ И МОГУЋНОСТИ

**Потенцијали:** изузетно повољан географски положај, успостављена сарадња са прекограничним општинама институцијама.

**Могућности:** очување и даље развијање односа заснованим на заједничким културно-историјским обичајима, развој прекограничне сарадње, допринос финасијској стабилности и развоју општине.

## ПРИОРИТЕТИ

Очување и даље развијање прекограничне сарадње и успостављање односа путем заједничких пројеката, допринело би финасијској стабилности и развоју општине.

# СПОРТСКА ТРАДИЦИЈА

## ТРЕНДОВИ

На територији општине постоје 23 спортска клуба, при чему је 8 основано у последњих десет година. Већина их се налази у Новом Кнежевцу, док је мањи број клубова у осталим насељеним местима у општини. Смањена заинтересованост младих за спорт, недостатак финасијских средстава за изградњу нових и адаптацију постојећих спортских објеката условила је гашење великог броја кадетских тимова, пре свега у насељеним местима. Гашењем кадетских тимова у селима, млади би се могли укључити у рад клубова у Новом Кнежевцу, али се јавља проблем организовања одговарајућег превоза. Исти проблем имају и средњошколци из тих села. Иако се мало улаже у клубове, забележени су запажени резултати новокнежевачких спортиста на државном нивоу, пре свега у индивидуалним спортовима. У оквиру пројекта „Млади су закон“ одржан је Сајам спортских клубова са циљем представљања и анимације младих да се учлане у спортске клубове.

## УТИЦАЈ ТРЕНДОВА

**Главни трендови:** пораст броја спортских клубова, смањена заинтересованост младих за спорт.

**Социјални аспект:** позитиван – спорт директно утиче на психофизички развој сваког члана заједнице, нарочито младих. Негативан – смањење броја младих који се баве спортом.

**Економски аспект:** позитиван – бављење спортом директно утиче на здравље и радну способност становништва.

## СТАНДАРДИ И ВИЗИЈА

**Претња по вредност:** смањење броја младих, смањена заинтересованост младих за спорт, због недостатка финансијских средстава део спортских објеката се налази у лошем стању, гашење кадетских тимова у насељеним местима у општини.

**Минимални стандарди:** мотивисати децу и младе да се учлане у спортске клубове, побољшати услове за рад спортских клубова и спортску инфраструктуру, оживљавање рада са млађим категоријама у селима.

## ПРОБЛЕМИ

**Дефиниција проблема:** смањена заинтересованост за спорт и недовољна улагања у спортску инфраструктуру.

**Локација:** Општина Нови Кнежевац.

**Погођени актери:** сви становници, а нарочито деца и омладина.

**Одговорни актери:** локалана самоуправа, спортски клубови, покрајински секретаријат за спорт и омладину, Министарство омладине и спорта.

**Хитност:** није хитно, али је неопходно.

**Основни трендови:**

- пораст броја спортских клубова;
- смањење броја младих и њихове заинтересованости за спорт;
- услед гашења кадетских тимова у селима, деца и младима је ограничено бављење спортским активностима, јер се већина клубова налази у Новом Кнежевцу;
- недостатак средстава за изградњу нових и адаптацију постојећих објеката.

**Тренутне последице и очекивани ризици:** недовољна улагања и смањена заинтересованост за спорт има негативне ефекте на психо-физички развој и здравље.

## АНАЛИЗА УЗРОКА ПРОБЛЕМА

**Препознати проблем:** смањена заинтересованост за спорт и недовољна улагања у спортску инфраструктуру.

**Локални ниво:**

**Друштвени фактори:** занемарен утицај спорта на психофизички развој и здравље становника.

**Економски фактори:** недостатак средстава за нормалан рад спортских клубова.

**Институционални фактори:** недостатак пројеката и програма за улагање у спортску инфраструктуру и талентоване спортисте.

**Фактори животне средине:** недовољно развијена еколошка свест.

Национални ниво:

**Друштвени фактори:** занемарен утицај спорта на психофизички развој и здравље становника.

**Економски фактори:** недостатак средстава за нормалан спортских клубова.

**Институционални фактори:** недовољна улагања у спортску инфраструктуру и талентоване спортисте.

**Фактори животне средине:** недовољно развијена еколошка свест.

## ПОТЕНЦИЈАЛИ И МОГУЋНОСТИ

**Потенцијали:** значајан број клубова различитих спортова, значајан број успешних спортиста, разноврсност спортске понуде.

**Могућности:** улагања у спортску инфраструктуру у циљу обезбеђивања услова за рад спортиста, нарочито оних који постижу запажене резултате, организација такмичења, манифестација и спортских дружења, промоција спорта, рекреација.

## ПРИОРИТЕТИ

Обезбеђивање услова за рад спортских клубова улагањем у спортску инфраструктуру и кроз пројекте подршке. Промовисање рада и постигнућа спортских клубова путем организације такмичења, манифестација и спортских дружења.

# МЛАДИ

## ТРЕНДОВИ

Негативан тренд све мањег броја младих у општини последица је укупних друштвених и економских кретања, неадекватном политиком као и недовољним мерама за повећање стопе natalитета. Значајна је и улога економске несигурности, због које млади напуштају руралне области и одлазе у градове у потрази за послом. Приметна је и велика незаинтересованост младих за укључивање у решавање јавних питања. У последње три године појавиле су се неформалне групе младих у оквиру образовних институција као што су драмска и волонтерска секција, и то је потенцијал који не бисмо смели занемарити.



**УТИЦАЈ ТРЕНДОВА**

**Главни трендови:** смањење броја младих, незаинтересованост младих за укључивање у друштвене токове.

**Социјални аспект:** негативан – смањење броја становника општине и повећање просечне старости становника.

**Економски аспект:** негативан – смањење броја радно-способног становништва и повећање броја лица која су у стању потребе неке социјалне заштите.

**СТАНДАРДИ И ВИЗИЈА**

**Претња по вредност:** смањење броја младих, економска несигурност, висок проценат младих своје слободно време проводи уз рачунаре што може имати негативне последице на психо-физички развој и социјализацију, незаинтересованост младих за теме и питања од јавног значаја.

**Минимални стандарди:** основати Културно-образовни центар, мотивисати младе да дају свој допринос у осмишљавању активности којима би могли употпунити своје слободно време – анимирати децу и младе да се учалане у спортске клубове, КУД-ове, друга удружења, омогућити људима да оснују породице са најмање двоје деце и стабилна примања.

**ПРОБЛЕМИ**

**Дефиниција проблема:** смањење броја младих, смањена мотивација за наставком живота у својим местима и незаинтересованост за укључивање у друштвене токове у општини.

**Локација:** општина Нови Кнежевац, нарочито села (Ђала, Банатско Аранђелово, Српски Крстур, Сигет, Мајдан, Рабе).

**Погођени актери:** сви становници, а нарочито деца и омладина.

**Одговорни актери:** Република Србија, АП Војводина, локална самоуправа, НВО.

**Хитност:** проблем који захтева хитно решавање.

**Основни трендови:**

- смањење броја младих, нарочито у селима;
- економска несигурност;
- недовољне мере за повећање стопе наталитета;
- незаинтересованост младих за укључивање у друштвене токове.

**Тренутне последице и очекивани ризици:** смањење броја становника, повећање просечне старости, смањење броја радно-способних, повећање броја лица са потребом социјалне заштите.

**АНАЛИЗА УЗРОКА ПРОБЛЕМА**

**Препознати проблем:** смањење броја младих, смањена мотивација за наставком живота у својим местима и незаинтересованост за укључивање у друштвене токове у општини.

**Локални ниво:**

**Друштвени фактори:** незаинтересованост других важних актера локалне заједнице да укључе младе у друштвене токове и последична незаинтересованост младих да се сами укључе.

**Економски фактори:** недовољан број радних места су узрок одласка младих (нарочито високообразованих) из мањих средина; смањење броја чланова породица и пораст сиромаштва.

**Институционални фактори:** непостојање канцеларије за младе, непостојање локалне стратегије за младе, недовољно спровођење активности чија су циљна група млади.

**Фактори животне средине:** недовољно развијена еколошка свест.

**Национални ниво:**

**Друштвени фактори:** негативан утицај друштвеног амбијента и система вредности.

**Економски фактори:** могућност запошљавања је већа у градовима.

**Институционални фактори:** недовољно видљиво спровођење државне стратегије за младе, недовољне мере за повећање стопе наталитета.

**Фактори животне средине:** недовољно развијена еколошка свест.

**ПОТЕНЦИЈАЛИ И МОГУЋНОСТИ**

**Потенцијали:** значајан број младих је постигао запажене резултате на републичким и међународним такмичењима, појава неформалних група младих у оквиру образовних институција, значајан број младих нема осмишљено слободно време.

**Могућности:** препознати и афирмисати младе лидере, као носиоце активности за младе, програми вршњачких едукација, манифестације и кампови, оснивање Културно-образовног центра, укључивање младих у осмишљавање активности којима би могли употпунити своје слободно време, програми анимирања деце и младих да се учлане у спортске клубове, КУД-ове итд, програми подршке паровима да оснују породице са најмање двоје деце.

**ПРИОРИТЕТИ**

Отварање Културно-образовног центра и канцеларије за младе уз афирмацију младих у процес осмишљавања и реализације културно-образовних активности. Промоција рада и постигнућа постојећих културно-уметничких друштава и институција, спортских клубова, као и НВО сектора, уз подршку локалне самоуправе.





Зелена



Зелена



Нови Кнежевац

Нови Кнежевац







Зелења



аренда



Нови Кнежевац



Нови Кнежевац





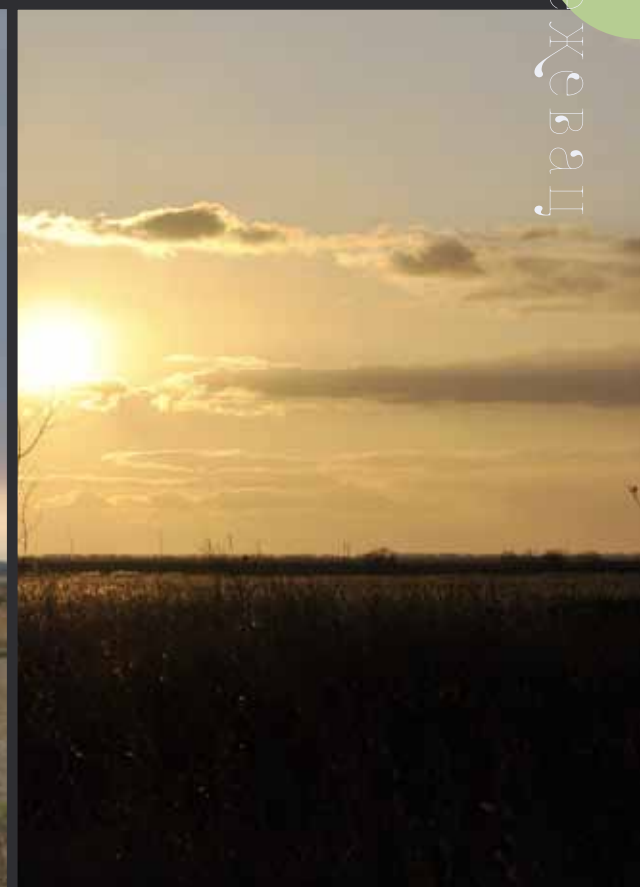
Зелена



аренда

Нови Кнежевац

Нови Кнежевац







Нови Кнежевац

Нови Кнежевац

Зелена

вечера





Зелен



аренда

Нови Кнежевац

Нови Кнежевац





## ВИЗИЈА – АНКЕТА

Да би се добила реална слика како грађани виде своју заједницу данас и у будућности, шта им је најважније и шта очекују, урађена је анкета. Радне групе су се определиле за отворену анкету, где су испитаници одговарали на питања по свом мишљењу, не по систему заокруживања. Ова метода је тежа за анализу, јер се рачунало на велику разноврсност одговора. Анкетни листић је садржао 8 питања. Прва три су била о старости, полу и стручној спреми испитаника. Следећа три питања су била изјашњавање о најзначајнијим природним, људским и културним вредностима у општини. Последња два питања су била везана за будућност општине – шта бисте променили, а шта оставили како би се заједница променила на боље и како замишљате заједницу за 30 година. Приликом анализе уочена је велика разноврсност одговора, али и међусобна сличност, тако да су одговори груписани.

У анкети је учествовало 78 испитаника и то 32 мушкарца и 46 жена, из Новог Кнежевца и насељених места у општини. Испитаници су били подељени на 18 група: основна, на мушкарце и жене, свака од њих је имала старосну (15 – 30, 30 – 50 и преко 50 година) и образовну поделу (основна, средња и висока школа). Испитаници су циљано бирани тако да се обухвате све наведене групе.

Од укупног броја испитаних 89,7% (мушкарци – 81,2 %, жене чак 95,6%) је одабрало реку Тису за најзначајнију природну вредност. На другом месту је стари парк са 73% (мушкарци – 68,7%, жене – 76%). Следе природна станишта са 30,7% (мушкарци – 31,2%, жене – 30,4%). На четвртном месту се налазе оранице са 28,2% (мушкарци – 28,1%, жене – 28,2%). Ловиште је на петом месту са укупно 16,6% (мушкарци – 15,6%, жене – 17,3%). Зелене површине су заступљене са 12,8% (мушкарци – 6,2%, жене – 17,3%). Последње место у табели заузима каналска мрежа која је евидентирана само једном као вредност и у процентима износи 1,2% укупно испитаних (мушкарци – 3,1%, жене нису наводиле ову вредност). Мушкарци су навели и термалне изворе као природну вредност која је заступљена са 2,5%, односно ако се погледају само са становишта мушке популације 6,2%, док жене нису наводиле ову вредност. Жене су насупротив мушкарцима навеле и чист ваздух као једну од природних вредности те је он у табели заступљен са 2,5%, а са становишта женске популације 4,3%.

Као најзначајнија људска вредност показале су се позитивне људске особине са укупним процентом од 62,8% испитаних (мушкарци – 62,5%, жене – 63%). На другом месту је мултикултуралност са укупним процентом од 19,2% испитаних (мушкарци – 15,6%, жене – 21,7%). Следе толеранција са 10,2% (мушкарци – 9,3%, жене – 10,8%), затим млади са 8,9% (мушкарци – 6,2%, жене – 10,8%) и на последњем месту традиција са 6,4%, коју мушкарци нису препознали као вредност, док је код жена заступљена са 10,8%.

Институције културе, као носиоци културних манифестација, препознате су као најзначајнија културна вредност са укупним процентом 44,8%, где су мушкарци вредновали као другу са 37,5%, а жене као прву вредност са 50%. Дворци, цркве и старе грађевине су рангиране као друга вредност са 42,3%, где за мушкарце ово најзначајнија вредност са значајних 53,1%, док су за жене на другом месту са 34,7%. Следе културне манифестације на трећем месту са 26,9% (мушкарци – 25,0% и жене – 28,2%), археолошка налазишта на четвртном са 10,2% (мушкарци – 9,3% и жене – 6,4%), на петом месту је географски положај Новог Кнежевца са 6,4% (мушкарци – 9,3% и жене – 4,3%), и на последњем шестом месту је спорт са 2,5%, који мушкарци нису навели ниједном као вредност, док је код жена заступљеност спорта у одговорима 4,3%.

Недостатак визије приказало је укупно 23% испитаних (мушкарци – 31,2%, жене – 17,3%), а нереалну визију 7,6% испитаних (мушкарци – 9,3%, жене – 6,5%). Оптимистичан став према привредно-еколошкој визији приказало је 16,6% испитаних (мушкарци – 12,5% и жене – 19,5%), док је удео песимистичног става 15,3% (мушкарци – 6,2% и жене – 21,7%). Што се тиче става о могућности будућег развоја општине, оптимистичан став приказало је 28,2% испитаних (мушкарци – 34,3%, жене – 23,9%), док је песимистичан став заузело свега 8,9% (мушкарци – 6,2%, жене – 10,8%). У општини Нови Кнежевац доминира оптимистичан став у погледу визије будућности.

		Мушкарци								
		Основна школа			Средња стручна спрема			Виша и висока спрема		
		15-30	30-50	50+	15-30	30-50	50+	15-30	30-50	50+
Недостатак визије		0	0	0	3	2	3	0	1	1
Нереална визија		0	0	0	0	1	0	0	0	2
Привредно еколошка визија	Оптимистична	0	0	0	0	2	1	0	1	0
	Песимистична	0	0	0	0	0	0	0	2	0
Развој	Оптимистична	0	1	0	4	2	1	0	3	0
	Песимистична	0	0	0	0	0	0	1	0	1
Укупно:										

		Жене								
		Основна школа			Средња стручна спрема			Виша и висока спрема		
		15-30	30-50	50+	15-30	30-50	50+	15-30	30-50	50+
Недостатак визије		0	0	1	0	1	4	1	0	1
Нереална визија		0	0	0	0	2	1	0	0	0
Привредно еколошка визија	Оптимистична	0	0	0	1	3	1	0	1	3
	Песимистична	0	0	0	2	2	4	0	0	2
Развој	Оптимистична	0	0	0	2	1	0	0	6	2
	Песимистична	0	0	0	0	2	1	0	2	0
Укупно:										

## Анкета - анализа вредности (мушкарци)

Вредност	ОШ	15-30 год	30-50 год	Изнад 50 год	ССС	15-30 год	30-50 год	Изнад 50 год	ВСС	15-30 год	30-50 год	Изнад 50 год	Укупно
<b>Најзначајније природне вредности у општини Нови Кнежевац</b>													
Река Тиса			1			5	7	4		1	5	3	26
Стари парк			1			4	6	4		2	3	2	22
Обрадиве површине			0			2	1	1		2	3	0	9
Каналска мрежа			0			0	0	1		0	0	0	1
Зелене површине			0			0	0	1		0	1	0	2
Природна станишта			0			3	3	0		1	3	0	10
Ловиште			1			0	1	1		1	1	0	5
Термални извори			0			0	0	0		0	0	2	2
Укупно:	3		3			44	14	18	12	30	7	16	77
<b>Најзначајније људске вредности у општини Нови Кнежевац</b>													
Млади			0			0	1	0		0	1	0	2
Мултикултуралност			0			3	0	2		0	0	0	5
Традиција			0			0	0	0		0	0	0	0
Позитивне људске особине			1			4	4	2		3	4	2	20
Толеранција			0			0	0	2		0	1	0	3
Укупно:	1		1			18	7	5	6	11	3	6	30



## АКЦИОНИ ПЛАН

## Најзначајније културне вредности у општини Нови Кнежевац

Вредност	ОШ	15-30 год	30-50 год	Изнад 50 год	ССС	15-30 год	30-50 год	Изнад 50 год	ВСС	15-30 год	30-50 год	Изнад 50 год	Укупно
Дворци и цркве, старе грађевине и споменици			0			1	4	4		2	4	2	17
Археолошко налазиште			0			0	1	0		0	1	1	3
Географски положај			0			0	1	2		0	0	0	3
Институције културе и образовања (Библиотека, музичка школа, позориште, КУД-ови...)			1			0	2	1		1	7	0	12
Културне манифестације			0			0	4	1		1	1	1	8
Спорт			0			0	0	0		0	0	0	0
<b>Укупно:</b>	1		1		21	1	12	8	21	4	13	4	43

## Анкета - анализа вредности (жене)

Вредност	ОШ	15-30 год	30-50 год	Изнад 50 год	ССС	15-30 год	30-50 год	Изнад 50 год	ВСС	15-30 год	30-50 год	Изнад 50 год	Укупно
<b>Најзначајније природне вредности у општини Нови Кнежевац</b>													
Река Тиса			1			4	12	10		2	8	7	44
Стари парк			1			4	9	8		1	7	5	35
Обрадиве површине			0			2	4	4		0	1	2	13
Каналска мрежа			0			0	0	0		0	0	0	
Зелене површине			0			1	3	1		0	1	2	8
Природна станишта			0			2	4	2		2	2	2	14
Ловиште			0			1	3	1		1	1	1	8
Чист ваздух			0			0	1	1		0	0	0	2
<b>Укупно:</b>	2		2		77	14	36	27	45	6	20	19	124
<b>Најзначајније људске вредности у општини Нови Кнежевац</b>													
Млади			0			0	1	0		1	1	2	5
Мултикултуралност			0			2	2	0		0	2	4	10
Традиција			0			0	1	1		0	2	1	5
Позитивне људске особине			1			0	6	9		1	6	6	29
Толеранција			0			2	1	1		0	0	1	5
<b>Укупно:</b>	1		1		26	4	11	11	27	2	11	14	54

## Најзначајније културне вредности у општини Нови Кнежевац

Вредност	ОШ	15-30 год	30-50 год	Изнад 50 год	ССС	15-30 год	30-50 год	Изнад 50 год	ВСС	15-30 год	30-50 год	Изнад 50 год	Укупно
Дворци и цркве, старе грађевине и споменици			1			2	4	2		2	1	4	16
Археолошко налазиште			0			1	2	0		0	1	1	5
Географски положај			0			0	0	1		0	0	1	2
Институције културе (Библиотека, музичка школа, позориште, КУД-ови)			1			3	8	3		1	5	2	23
Културне манифестације			0			2	3	3		0	2	3	13
Спорт			0			0	0	1		0	0	1	2
<b>Укупно:</b>	2		2		35	8	17	10	24	3	9	12	61

У овом поглављу дат је списак активности које треба урадити да би се садашњи проблеми превазишли и решили, са временским оквиром када би требало да се одређене активности ураде. Такође, дат је списак одговорних страна, тј субјеката који су по природи посла или делокруга рада надлежни да те активности спроведу. После усвајања Зелене агенде, неопходно је да надлежни уврсте предложене активности у своје годишње и средњорочне планове и програме.

## АКЦИОНИ ПЛАН – ПРИРОДНЕ ВРЕДНОСТИ

Вредност	Идентификовани проблем	Активност	Индикатори	Одговорне стране	Временско раздобље				
					2012	2013	2014	2015	2016
РЕКА ТИСА	Загађење реке и недовољна уређеност обале	1. Акције чишћења и уређења обале 2. Повећање броја манифестација које се одржавају на обали 3. Медијска промоција природних вредности општине 4. Континуирано праћење квалитета воде у реци 5. Завршетак радова на канализационој межи	Број спроведених акција чишћења и уређења Број учесника	Удружења, Јавно комунално предузеће, Воде Војводине, локална самоуправа	+	+			
			Календар манифестација Број одржаних манифестација Број учесника Број организација укључених у активности	Удружења, образовне установе, локална самоуправа	+				
			Број емисија и чланака у средствима информисања	Удружења, средства информисања, локална самоуправа	+				
			Број узетих узорака за анализу	Хидрометеоролошки завод	+	+	+	+	+
			Пројектна документација	Јавно комунално предузеће, Воде Војводине, Дирекција за изградњу града, локална самоуправа	+	+	+	+	
КАНАЛИ	Запуштеност канала и загађеност отпадним водама	1. Акције чишћења и уређења каналске мреже 2. Завршетак радова на канализационој межи 3. Континуирано праћење квалитета воде у каналима	Број спроведених акција чишћења и уређења Број учесника	Удружења, Јавно комунално предузеће, Воде Војводине, Дирекција за изградњу града, локална самоуправа	+	+			
			Пројектна документација	Јавно комунално предузеће, Воде Војводине, Дирекција за изградњу града, локална самоуправа	+	+	+	+	
			Програм контроле квалитета воде Број узетих узорака за анализу	Локална самоуправа, Хидрометеоролошки завод	+	+	+	+	+

Вредност	Идентификовани проблем	Активност	Индикатори	Одговорне стране	Временско раздобље						
					2012	2013	2014	2015	2016		
ПАРК	Деградација заштићеног подручја	1.Израда планске документације за одржавање парка 2.Санација оболелих стабала 3.Акције чишћења и уређења парка 4.Акције озелењавања 5.Медијска промоција природних вредности наше општине 6.Усвајање одлуке о заштити, доношење дугорочног програма заштите, спровођење мера активне заштите из Студије Завода за заштиту природе	Планска документација	Месна заједница, локална самоуправа, Јавно комунално предузеће, Завод за заштиту природе	+						
			Број оболелих стабала	Месна заједница, локална самоуправа, Јавно комунално предузеће, Завод за заштиту природе	+	+	+				
			Број спроведених акција чишћења и уређења Број учесника	Удружења, Месна заједница, локална самоуправа, Јавно комунално предузеће	+						
			Број засађених стабала Број спроведених акција Број учесника	Удружења, Месна заједница, локална самоуправа, Јавно комунално предузеће	+	+					
			Број емисија и чланака у средствима информисања	Удружења, средства информисања, образовне установе	+						
			Усвојена одлука о заштити, усвојен дугорочан програм заштите, спроведене мере заштите	Локална самоуправа, управљач	+	+	+	+	+		
ЗЕЛЕНЕ ПОВРШИНЕ	Нередовно одржавање зелених површина и промена њихове структуре	1.Израда годишњих и вишегодишњих планова одржавања 2.Акције чишћења и уређења 3.Акције озелењавања 4.Медијска промоција природних вредности наше општине 5.конкурисање код покрајинских и републичких фондова за средства за озелењавање	Планска документација	Месна заједница, локална самоуправа, Јавно комунално предузеће, Завод за заштиту природе	+						
			Број спроведених акција чишћења и уређења Број учесника	Удружења, Месна заједница, локална самоуправа, Јавно комунално предузеће	+						
			Број засађених стабала Број спроведених акција Број учесника	Удружења, Месна заједница, локална самоуправа, Јавно комунално предузеће	+	+					
			Број емисија и чланака у средствима информисања	средства информисања, НВО, образовне установе	+						
			Резултати конкурса (средства)	Јавно комунално предузеће, НВО, локална самоуправа	+	+					

Вредност	Идентификовани проблем	Активност	Индикатори	Одговорне стране	Временско раздобље						
					2012	2013	2014	2015	2016		
ОБРАДЛИВО ЗЕМЉИШТЕ	Смањење квалитета земљишта и недовољно ефикасан рад противградне одбране и пољопривредне службе	1.Формирање пољопривредне службе 2.Правовремена набавка довољног броја противградних ракета 3.Спровођење едукативних програма за пољопривреднике 4.Примена закона о забрани паљења на обрадивим површинама	Скупштинска одлука о формирању пољопривредне службе	локална самоуправа, месне заједнице	+						
			Број противградних ракета	локална самоуправа, полиција	+						
			Распореди предавања Број одржаних радионица, семинара, предавања	пољопривредници, локална самоуправа, министарство пољопривреде	+	+					
			Извештаји надлежних инспекција о броју случајева и пријавама	Пољопривредници, ДВД, пољопривредна инспекција, Полиција	+	+	+	+	+		
ПРИРОДНА СТАНИШТА	Недовољна едукација становништва, нарушавање природне равнотеже и повећање степена загађености природних ресурса	1. Информативно едукативне кампање 2. Спровођење едукативних програма (семинара, тренинга, кампова...) 3. Обележавање датума битних за животну средину (Дан планете Земље, Дан заштите животне средине...) 4. Акције чишћења и уређења животне средине (уклањање дивљих депонија) 5. Акције озелењавања природних вредности наше општине 7. Санација сметлишта које је у функцији градске депоније	Број спроведених едукативних кампања Број учесника у кампањама Број специјализованих емисија	Удружења, средства информисања, образовне установе, локална самоуправа	+						
			Број спроведених едукативних програма Број учесника едукативних програма	Удружења, образовне установе, локална самоуправа	+	+					
			Број активности посвећених обележавању важних датума, број организација укључених у активности	Удружења, средства информисања, образовне установе, локална самоуправа	+						
			Број спроведених акција чишћења и уређења Број учесника	Удружења, средства информисања, образовне установе, Јавно комунално предузеће, локална самоуправа	+	+					
			Број засађених стабала Број спроведених акција Број учесника	Удружења, средства информисања, образовне установе, Јавно комунално предузеће, локална самоуправа	+						
			Број емисија и чланака у средствима информисања	Удружења, средства информисања, образовне установе	+						
			Пројектна документација	Удружења, локална самоуправа, Покрајина, Држава-Мин. Животне средине	+	+	+	+	+		
ЛОВ	Смањење броја страних туриста и недостатак смештајних капацитета	1.Оспособљавање ловачких домова за пријем већег броја гостију 2.Израда интернет презентација о потенцијалима ловишта	Број адаптираних ловачких домова Број адаптираних соба за пријем гостију	Ловачка удружења, локална самоуправа, ловачки савези	+	+					
			Интернет страница	Ловачка удружења	+						



## АКЦИОНИ ПЛАН – КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКЕ И ЉУДСКЕ ВРЕДНОСТИ

Вредност	Идентификовани проблем	Активност	Индикатори	Одговорне стране	Временско раздобље						
					2012	2013	2014	2015	2016		
ДВОРЦИ И ЦРКВЕ	Неадекватна брига и непознавање вредности културних добара	1. Прецизирати формално-правне надлежности за дворце; 2. Конкурисати за средства за ревитализацију двораца; 3. Штампати посебно књижицу са текстовима и фотографијама двораца из књиге „Историја Новог Кнежевца и околине“ (двојезични текст) 4. Израда интернет презентације	Прописи, уговори	Држава, општина	+						
			Конкурси	Општина	+						
			Штампана књига	Општина и институције културе	+						
			Интернет страница	Институције културе, локална самоуправа	+						
АРХЕОЛОШКА НАЛАЗИШТА	Неразвијена свест о значају археолошких налазишта, недовољна улагања у научно-истраживачки рад и неискористеност у едукативне и туристичке сврхе	1. Обезбедити археолошке локалитете 2. Радити информативно едукативне кампање 3. Основати музеј града, где би била изложена стална поставка пронађених предмета	Безбедосна ограда око налазишта	Локална самоуправа	+						
			Број спроведених кампања Број емисија и чланака у средствима информисања	Удружења, средства информисања, образовне институције, локална самоуправа	+	+					
			Зграда музеја	Локална самоуправа, Држава, Покрајина		+	+	+	+	+	
КУЛТУРНО-ЗБАВНЕ МАНИФЕСТАЦИЈЕ	Нестабилни извори финансирања, недостатак иновативности, недовољна заинтересованост и лоша промоција културно-забавних дешавања	1. Конкурси према Министарству за културу РС, према Покрајинском секретаријату за културу; 2. Набавка рекламног панона (за боље обавештење грађанства); 3. Израда годишњег и месечног плана манифестација 4. Оснивање самосталне институције културе, типа Дома омладине, Културног центра и слично; 5. Израда интернет презентације 6. Организовати манифестацију-пливачки маратон на Тиси	Резултати конкурса (средства)	Институције културе, општина, КУД-ови и организације (удружења)	+						
			Светлеће рекламе (пано за центар)	Скупштина општине Нови Кнежевац	+						
			Штампани календари на месечном нивоу за све манифестације у општини	Институције културе, КУД-ови и удружења	+						
			Зграда позоришта	Скупштина општине Нови Кнежевац		+	+				
			Интернет страница	Институције културе, локална самоуправа	+						
МУЛТИКУЛТУРНОСТ	Постојање језичке баријере и недовољна заинтересованост за међусобно познавање културе и традиције	1. Увођење језика средине као факултативног језика; 2. Организовање курсева мађарског језика; 3. Израда заједничке мапе Новог Кнежевца са културно-историјским подацима и знаменитостима на оба језика 4. Покретање активности и манифестација у којима ће бити укључене све националне мањине	Одлука Основне школе о увођењу језика средине	Скупштина општине и школа	+	+					
			Доношење одлуке о могућности учења језика средине на курсевима	Скупштина општине и институције културе	+	+					
			Штампани материјал (водич кроз Нови Кнежевац)	Скупштина општине Нови Кнежевац, институције културе и удружења и КУД-ови	+						
			Реализована бар једна манифестација годишње Информативни материјали, информације у медијима	Удружења, локална самоуправа, институције културе	+	+	+	+	+	+	

Вредност	Идентификовани проблем	Активност	Индикатори	Одговорне стране	Временско раздобље					
					2012	2013	2014	2015	2016	
ГЕОГРАФСКИ ПОЛОЖАЈ	Недовољно искористен потенцијал	1. Отворити гранични прелаз у Ђали на 24 сата 2. Отворити гранични прелаз на тремеји код села Рабе	Гранични прелаз	Држава, локална самоуправа	+	+				
			Гранични прелаз	Држава, локална самоуправа	+	+	+	+	+	
СПОРТСКА ТРАДИЦИЈА	Смањена заинтересованост за спорт и недовољна улагања у спортску инфраструктуру	1. Афирмација школске спортске секције и учешће што већег броја ученика/ца који се не баве спортом у спортским клубовима 2. Промовисати здраве стилове живота 3. Санација, адаптација и изградња спортских објеката	Број ученика/ца који учествују у раду школских спортских секција	Образовне институције, спортски клубови, Покрајина, Држава	+	+				
			Број реализованих програма о здравим стиливима живота Број учесника	Образовне институције, спортски клубови, Покрајина, Држава, удружења, здравствене институције	+	+				
			Број спортских објеката	Образовне институције, спортски клубови, Покрајина, Држава	+	+	+	+	+	
МЛАДИ	Смањење броја младих, смањена мотивација за наставком живота у својим местима и њихова незаинтересованост за укључивање у друштвене токове у нашој општини	1. Оснивање канцеларије за младе 2. Струковно стипендирање успешних студената 3. Материјална стимулација за парове који желе да имају децу 4. Запошљавање младих 5. Креирање програма за разоноду 6. Укључивање младих у рад добровољних вагрогасних друштава (ДВД) 7. Обезбедити бољи квалитет превоза ђака из насељених места у општини до школе и спортских клубова	Одлука о оснивању Канцеларија за младе	Локална самоуправа	+					
			Општинске стипендије	Локална самоуправа	+	+	+	+	+	
			Стимулација за све породице које желе децу	Локална самоуправа	+	+	+	+	+	
			Нова радна места, приправнички стаж	Локална самоуправа	+	+	+	+	+	
			Биоскопа, позориште, културни центар	Удружења, Локална самоуправа, институције културе, образовне институције	+	+	+	+	+	
			Секције са две узрасне категорије	ДВД, образовне институције, локална самоуправа	+	+	+	+	+	
			Број ђака-корисника школског превоза	Локална самоуправа, аутопревозници	+	+	+	+	+	

На основу члана 41. Статута општине Нови Кнежевац („Службени лист општине Нови кнежевац“, број 12/08 и 11/10), Скупштина општине Нови Кнежевац на својој седници одржаној дана 29.12.2011.године, донела је следећу

## О Д Л У К У

### I

Скупштина општине Нови Кнежевац **доноси** „Зелену агенду“ општине Нови Кнежевац као стратешки документ.  
Текст „Зелене агенде“ је саставни део ове Одлуке.

### II

Овлашћује се Општинско веће општине Нови Кнежевац да прати спровођење предложених мера и да по потреби врши измене и допуне текста „Зелене агенде“.

### III

Ова Одлука ступа на снагу даном доношења и објавиће се у „Службеном листу општине Нови Кнежевац“.

Република Србија  
Аутономна Покрајина Војводина  
**СКУПШТИНА ОПШТИНЕ НОВИ КНЕЖЕВАЦ**  
Број: I-020-94/2011  
Дана: 29.12.2011.године  
НОВИ КНЕЖЕВАЦ



## ЗЕЛЕНА АГЕНДА У ОПШТИНИ ЧОКА

Процес израде Зелене агенде започео је у октобру 2010. године првим састанком заинтересованих страна. Тада су идентификовале вредности и формиране две радне групе – Природа и Култура. У наредних 16 месеци, уз мање прекиде, радне групе су одржале низ од 12 састанака, на којима су анализирани подаци, идентификовани проблеми и предложена решења. На изради документа, посебно су залагање пружили Саша Дујин, Сања Радин, Борис Илић (Културно-историјско удружење „Чокански добошари“), Недељко Колунџија (Еколошко удружење Чока), Весна Бањац (Хелп центар), Јована Јовановић (КУД „Свети Сава“), Предраг Мијић (председник општине), Емил Нађ (члан Општинског већа) Душанка Клиска (општинска управа, инспектор заштите животне средине).

## ЧОКА – МЕСТО ГДЕ ЦВЕТА И РЕКА

### ОПШТИ ПОДАЦИ

Општина Чока лежи на левој обали реке Тисе у северном делу АП Војводине у Републици Србији. Налази се 180 километара северно од Београда и 100 км од Новог Сада, 120 км западно од Темишвара и 40 км јужно од Сегедина. Територија општине има 321 км<sup>2</sup> и граничи се са пет општина – Нови Кнежевац на северу, Кикинда на истоку, Сента и Ада на западу и Нови Бечеј на југу и југоистоку. На истоку једним делом чини државну границу према Румунији. У општини постоји 8 насеља: Чока, Остојићево, Падеј, Санад, Јазово, Врбица, Црна Бара и Банатски Моноштор. Највеће насеље и центар општине је Чока. Рељеф је карактеристичан за подручје северног Баната. То је равничарско земљиште са малим висинским разликама. Апсолутне висине су 78 – 84 метра. Клима је типична за Банат, умерено-континентална, просечне годишње температуре 11°C. Преовладавајући ветрови су северозападни (северац) и југоисточни (кошава). Просечне годишње падавине су 563,4 милиметра.

Број становника је већ дуже времена у опадању. Поред мањег природног прираштаја, проблем је и одлив становништва, јер су млади високообразовани, након завршетка школовања одлазили у велике центре. Значајнија



промена броја становника уочена је у периоду 1991 – 2002. Ова промена резултат је ратова на подручју бивше Југославије, смањивања тржишта, приватизације и пада животног стандарда. Истовремено, у Чоки није забележен значајан број избеглица, расељених и прогнаних лица, који би надоместили број одлазећих. Старосна структура слична је са структуром у севернобанатском округу и АП Војводини. Једино значајно одступање јавља се код старијих од 60 година, који је у општини Чока већи од просека. Према подацима из пописа 2002. у општини Чока има 5.293 домаћинства. У просеку једно домаћинство има 2,61 члана. У укупном броју домаћинстава 53,71% или 2.843 су са једним или два члана.

Привреда општине Чока била је ослоњена на пољопривреду, углавном на некадашње имање породице Марцибањи. Таква структура је у различитим облицима постојала до средине 1990-тих година. После пропасти великих система становништво се окренуло малим индивидуалним газдинствима и појединим занатским делатностима. Последица је мањи национални доходак по становнику у општини Чока у односу на окружење, регион и државу. По подацима Републичког завода за статистику, бруто друштвени производ општине Чока у 2006. години износио је 32.294.000 евра. Национални доходак по становнику у 2005. години износио је 60% од националног просека, односно 53% од просека у округу. После затварања већег дела производно-прерађивачких капацитета, јавни сектор и даље има веома мали удео у бруто домаћем производу, али велики удео у степену запослености на локалном нивоу. То су подсектори који или су повезани са општином или са републичким органима као што су здравство, образовање, полиција, социјална служба.

Пољопривредно земљиште, обрадиво и необрадиво, обухвата око 90% територије општине, или око 29.000 ха. Преовлађују земљишта нижих класа. Државног земљишта има око 12.000 ха. Од тога је 8.000 ха обрадиво, а остатак чине ливаде, пашњаци, трстици, путеви и канали. У општини има 2.985 пољопривредних газдинстава, са просечном величином поседа од 2,5 ха. Због уситњености, неповољне старосне и образовне структуре, слабе и застареле механизације и недостатка складишних капацитета, индивидуални пољопривредни произвођачи све теже опстају. У 693 домаћинства гаји се нешто мање од 22.000 свиња свих узрасних категорија. Ово је десетроструко мањи број од оног који је узгајан пре три деценије. Укупно има 4.315 грла говеда, од чега нешто испод 2.000 чине краве музаре. На територији општине има око 5.000 оваца углавном аутохтоне расе „Чоканска цигаја“. У општини постоји традиција гајења винове лозе, дувана, белог лука, арпаџика, лековитог биља и цвећа. Ове културе се данас гаје на много мањим површинама него некада. „Дуванска индустрија Чока“ организује производњу и откуп дувана. Производњом вина бави се „Винарија Чока“ на 150 ха, али не откупљује грозђе од индивидуалних произвођача. Организовањем производње и откупа лековитог биља бави се неколико приватних предузећа (Мента Падеј, Масвал, Флорена). Потенцијални ресурси општине у области туризма су река Тиса, резерват велике Дропље, дворца породице Ледерер са старим парком, вински подрум из 1903. године, ловишта и широке могућности за спортски риболов, као и рекреативни и спортски капацитети на води.

Територију општине, у дужини од 24 км, пресеца државни пут првог реда М24 који повезује Сенту и Кикинду (Ковин и Суботицу), као и два државна пута другог ред Р112 Ђала – Нови Кнежевац – Чока – Валкањ – Црна Бара – Кикинда. Ови путеви су углавном у лошем стању, са врло малим улагањима у одржавање у последњих 20 година. Ово се посебно односи на пут Р123. У изградњи се налазе приступни путеви мосту између Аде и Падеја, као и пут Нови Кнежевац – Црна бара („Царски друм“). Железничка пруга Ново Милошево – Чока – Сента – Суботица спада у групу главних пруга у АП Војводини и на њој се обавља саобраћај.

Дистрибуцију воде врши ЈКП „Чока“. Дистрибутивни системи по насељима су засебни и нису повезани у јединствени систем. Квалитет воде није задовољавајући због присуства тешких метала и арсена. У насељу Чока урађена је комплетна канализациона мрежа, укупне дужине 20.700 метара. Тренутно има 4 црпне станице. Пречистача нема, али је урађено идејно решење и дефинисана његова локација. За Падеј, Остојићево и Санад урађени су идејни пројекти система за одвођење и пречишћавање отпадних вода. Организовање сакупљање и одношење смећа обавља ЈКП „Чока“, само на подручју насељеног места Чока. У Падеју и Остојићеву месне заједнице организују изношење смећа по потреби. На територији општине нема регистрованих депонија за одлагање смећа. Општина има потписан уговор са суботичким регионалном депонијом. На подручју општине није организована служба за уклањање лешева животињског порекла, нити служба за хватање и збрињавање паса и мачака луталица.

## Мапа вредности

### РАДНА ГРУПА ПРИРОДА

- Река Тиса, плажа на Тиси
- Канали
- Река Златица
- Рибњаци Златице (Јазово)
- Пашњаци (велика дропља, рода, Плава чапља) и лековито биље
- Лов и риболов
- Чист ваздух
- Термалне воде
- Мента и Маквел
- Виноградарство
- Језера „Јамурина“ - заштићено станиште барских корњача (у Чоки), „Вујић јама“ (Санад)
- Мртва Тиса
- Баре, мочваре
- Соколарник
- Острво код Санада

**РЕКА ТИСА** је пловна целом дужином од 39 км, којом пролази поред територије општине, од свог 105. до 144. километра. Након што је изграђен мост Ада – Падеј, на Тиси тренутно не функционише скела у Падеју и скела „Батка“. На реци се налази и друмско-железнички мост код Сенте и друмски мост између Аде и Падеја, а у току су завршни радови на прилазним путевима мосту од стране општина Нови Бечеј, Кикинда и Чока. Једна од природних атракција на Тиси је појава тиског цвета – инсекта, заштићеног на основу Бернске конвенције.

**ПЛАЖА НА ТИСИ** - део леве обале Тисе, код Сенћанског моста, 2003. године је уређен, опремљен хидрантом за воду, угоститељским објектом, струјом, постављени су тушеви, насут је песак, уређено игралиште за одбојку, дечије игралиште, шах табла, делимично је уређен паркинг и асфалтиран је приступ долмом.

**ОСТРВО НА ТИСИ КОД САНАДА** - има два дела, оба су покривена густом шумом, осим где је Тиса нанела песак. Природна оаза великог броја биљних и животињских врста, релативно близу урбаном делу општине Чока, а опет довољно „забачена“ да је људска рука није дотакнула. Идеално за уживање у нетакнутој природу.

**КАНАЛИ** – у општини Чока постоји мрежа дужине 40 километара, која се користе за одводњавање. Канали су пуни рибе, погодни за риболовно-спортско-рекреативне облике туризма.

### РАДНА ГРУПА КУЛТУРА

- Вишенационалност и мултикултуралност
- Стари парк у Чоки
- Дворци, цркве и археолошка налазишта
- Школе и млади
- Друштвени активизам (културно-уметничка, добровољна ватрогасна друштва, спортски клубови)
- Чарда код падејске скеле (музеј скеларства)

**РЕКА ЗЛАТИЦА** – лева притока Тисе, тече на југоистоку и југу општине у дужини од 23,5 км, од чега је 10,5 км природна граница према општини Кикинда. Ниво реке се регулише у Румунији. Златица је незагађена и напаја водом рибањаче, а користи се и за напој стоке села које су у њеној близини (Падеј и Јазово).

**РИБЊАЦИ** – Златица и Горњи Банат (Јазово) и Авис (Падеј). У рибањацима се гаји шаран (99%). Релативна близина путева и државне границе, као и особеност природних ресурса (тршњаци и заливи), пружа могућност организације риболовачких манифестација (риболовачки сафари и гастрономска такмичења у спремању рибе). Велики привредни потенцијал општине, с обзиром да запошљавају значајан број стално запослених и сезонских радника.

**ПАШЊАЦИ** (Велика дропља) и прикупљање лековитог биља – Површина заштићеног земљишта због присуства велике дропље се повећала од 1997. године са 979 ха на 6774 ха по новом предлогу Завода за заштиту природе, али се популација од 1990. смањује. Велика дропља (*Otis tarda*) је највећа птица Европе. Једино њено станиште у Србији налази се на северу Баната, у општинама Кикинда и Чока, у близини насеља Мокрин, Сајан, Јазово, Врбица и Банатско Аранђелово. До пре једног века, велика дропља је у Србији насељавала знатно шири просторанства него данас, али због уништавања станишта и лова, повукла се са већине некадашњих станишта. Сада се бројност процењује на око 25 – 30 јединки. У циљу очувања и заштите ове врсте, 1997. године проглашен је Специјални резерват природе „Пашњаци велике дропље”, чији је управљач Ловачко удружење „Перјаница” из Мокрина. Као ИБА (Important Bird Area), ово подручје проглашено је 2000. године. Једна од основних привредних активности у општини Чока је гајење и сакупљање лековитог биља.

**ЛОВ И РИБОЛОВ** – Риболовним подручјем газдују ЈП „Воде Војводине” (Тиса, део Мртве Тисе, Јамурине) и ЈП „Горњи Банат” (Златица, баре и мочваре, канали). На подручју општине могу се ловити од пернате дивљачи: дивља патка, дивља гуска, фазан, јаребица, грлица и препелица, од остале дивљачи: зец, дивља свиња, срна и лисица. Значајно је истаћи да свако насељено место општине има ловачко друштво и да се број чланова не смањује иако број становника опада. Такође, ловачка друштва имају своје објекте, ловачке домове, у којима се окупљају не само ловци, па су домови значајни за друштвени живот заједнице.

**ЧИСТ ВАЗДУХ** – иако се мерења квалитета ваздуха не врше, на основу броја регистрованих возила и индустријских погона, становници општине Чока препознају чист ваздух као вредност и могућност да тиху и мирну околину која обилује шумарцима, лепим банатским крајоликом, искористе као туристички потенцијал са изградњем стазама здравља.

**ТЕРМАЛНЕ ВОДЕ** – На основу геотермалних истраживања установљено је да термалних вода има у делу атара на уласку у Чоку и према Сенти, са леве стране магистралног пута.

**„МЕНТА“ ПАДЕЈ И „MASVAL“ ЧОКА** – фирме које се баве узгојем и откупом лековитог биља. „Masval” се бави узгојем лековитог биља прерадом, производњом дистрибуцијом и извозом чајева. „Мента” је тренутно у стечају и погон у Падеју који се такође бавио производњом и прерадом лековитог биља је угашен, а тренутно ради само погон у Чоки који се бави прерадом лековитог биља и производњом мелема по Шаљићевој рецептури. Мелеми се добро продају. Околина Чоке погодује за производњу лековитог биља и то је потенцијал привредног развоја.

**ВИНОГРАДАРСТВО** – У оквиру Винарије Чока винарију је изградио гроф Ледерер 1903. године. У подруму постоји буре чији је капацитет 67.000 литара вина. Ово је уједно и туристичка атракција, јер је по причама у том бурету распусни гроф Ледерер заказивао партије карата са све тамбурашким оркестром. Ово буре се још увек може видети и у њега ући. Подрум се тренутно реновира, прва фаза је завршена и доступна посетиоцима. Поред Винарије, уз Тису између Санада и Чоке и поред Старе Тисе, у истом делу налазе се низ малих произвођача вина и виноградарских који не користе своје потенцијале. Позната вина овог виногорја су шардоне, ризлинг, мускат хамбург којег служе као основну базу за израду чувених брендираних вина Ждрепчева крв и Ди луна Сантрија. Нови засади посађени 2004.

**ЈЕЗЕРА ЈАМУРИНЕ И ВУЈИЋ ЈАМА** – језера су настала попуњавањем копова земље која је служила за изградњу кућа (набијаче) или за израду цигала. У једној од таквих увала, пре свега захваљујући природној изби сталнотекуће воде која се налази у близини, настало је језеро Јамурина. Оно се налази на крају места Чока на само пет минута пешице од центра. Захваљујући пре свега залагању активиста Еколошког удружења Чока, разумевању Месне заједнице Чока и Покрајинског секретаријата за заштиту животне средине и одрживи развој АП Војводине, језеро је 2008. измуњено, очишћено и претворено у природно станиште барских корњача које су заштићена врста. Обале језера су пошумљене и уређене као шеталиште. Постоје клупе, дечје

игралиште, канте за смеће и стаза здравља. Вујић јама се налази изван насељеног места Чока према Санаду и има исте капацитете као и Јамурине. Тренутно се ради на тражењу донатора да се и то језеро претвори у природно станиште за барске корњаче.

**МРТВА ТИСА** протеже се на потезу Чока – Санад. У тројном је корисништву, и то ЈП „Воде Војводине”, Винарије Чока и МЗ Санад. Делом је под воденим површинама, а део је природно затрављен или пошумљен. Ови делови уз Стару Тису су богати дивљачи, али и другим врстама животиња и биљака. Иделана нетакнута природна станишта, као потенцијал за посматрање птица, риболов и фото-сафари.

Баре и мочваре – Познате мочваре су Буцак, Горњи рит, Кућерина, Талађ, Слана, Мрковик (Маркучева), Краката, Вилковска и Бела. Настале су изливањем Тисе и Златице. Баре и мочваре су богате флором и фауном, очувана природна станишта без већег утицаја човека, идеални за развој туризма у природним стаништима.

**СОКОЛАРНИК** – На месту напуштеног хотела на периферији Чоке, поред моста на Тиси, 2007. године је подигнута фарма за узгој и дресуру соколова и орлова. Фарма се простире на 6 хектара, има централну зграду, испред које се налази волијера, где се млади соколови тренирају, а користи се и за презентацију. У склопу фарме је и узгајивачница препелица и голубова за исхрану птица предатора, а тренутно се гради и узгајивачница за ловачке псе. Фарма има и објекат старог хотела, са смештајем за око 20 особа, који користе углавном страни ловци. Такође, саграђен је објекат на око 2000 квадратних метара, са инкубатором, лабораторијом и 120 боксова за младе соколове.

**ВИШЕНАЦИОНАЛНОСТ И МУЛТИКУЛТУРАЛНОСТ** је вредност сама по себи, јер се у пракси показало да је вишенационалност само богатство, а никако препрека. Општина Чока је мултиетничка заједница, а према последњем званичном попису (2002) броји 13.832 становника. Од тога је највише Мађара – 7.133 (51,56%), Срба 5.205 (37,63%), Рома 337 (2,43%), Југословена 228 (1,64%), Словака 201 (1,45%). Пољаци који су живели углавном у селу Остојићево, из политичких разлога су се изјашњавали као Словаци. Насељена места са мађарским већинским становништвом су Банатски Моноштор, Врбица, Јазово, Падеј и Чока. Сва насељена места имају бар по једну католичку и једну православну цркву, а Остојићево има и евангелистичку и адвентистичку цркву. Католичка црква у Чоки има и малу спомен збирку о историји Чоке.

**СТАРИ ПАРК** – Одлуком СО Чока о заштити СП „Стари парк у Чоки”, број: 061-2/2003-XXII („Сл. Лист општине Чока”, бр. 7/03) препознат као природна вредност. Очуван архитектонско-вртни амбијент у центру насеља и велика вредност. У центру парка је зграда некадашњег дворца Марцибањи, којом тренутно газдује пољопривредно добро „Чока” од 1950. године и у њему је смештена управа ове фирме. Због лошег пословања, фирма је део граде уступила на кориштење ДТД-у. Парк има дечје игралиште и трим стазу.

**ДВОРЦИ** – поред поменутог дворца Марцибањи (касније Ледерер), чија градња отпочела 1781. године, али је завршена тек 1870. године, постоји и дворца Хулхоф у Падеју којег је откупила фирма из Хрватске Градур ГС, која га је реконструисала, уредила и засадила винограде на имању, те сада представља потенцијал за развој винског туризма.

**АРХЕОЛОШКО НАЛАЗИШТЕ КРЕМЕЊАК**, се налази на старом улазу у Чоку из правца Сенте покрај пута за Кикинду. Ископавања је вршио музеј из Сегедина почетком 20. века, под надзором чувеног мађарског археолога Ференца Мора. Добра локација и потенцијал за развој културног туризма.

**ШКОЛЕ, МЛАДИ И ДРУШТВЕНИ АКТИВИЗАМ** – препознати су као вредност кроз друштвени активизам, деловање бројних културно уметничких и спортских друштава, као и невладиних организација. Најпознатији КУД-ови су „Мора Ференц” и КУД „Свети Сава” из Чоке. Свако насељено место има своје удружење жена, а најпознатије је „ДИВА” из Чоке. Од НВО треба поменути Културно-историјско удружење „Чокански добошари”, Омладинско удружење „Актив”, Еколошко дружење „Чока”, док су најуспешнији спортски колективи стонотениски и кошаркашки клуб из Чоке, фудбалери из Остојићева и рукометашки из Чоке. У општини има једна предшколска установа, четири основне школе (у Падеју, Остојићево, Санаду и Чоки, са огранцима у Црној Бари и Врбици) и једну средњу школу.

**ЧАРДУ КОД ПАДЕЈСКЕ СКЕЛЕ** – је потенцијални музеј скеларства на отвореном. Чарда је на одличној локацији, има капацитет за смештај око 20 гостију, у власништву је Винарије и тренутно не ради. Скела је отварањем моста 2010. године престала да саобраћа између Падеја и Аде, али је функционална и може се користити у туристичке сврхе. У близини су одлични природни терени, лепо купалиште, викенд насеље као и река Златица, која у том делу има праволинијски ток што погодује развоју наутичко-спортског туризма (кајак, кану).



# Анализа вредности

При изради стратешког документа, потребно је посматрати шири стратешки контекст, односно повезати овај са постојећим стратешким документима. Општина Чока је израдила Локалну стратегију одрживог развоја за период 2010 – 2020, која је усвојена маја 2010. године и Стратегију социјалне заштите, која је усвојена марта 2007. године. Локалним акционим планом за младе општине Чока дефинисане су активности које ће допринети унапређењу односа младих према заштити животне средине. Листа идентификованих докумената (закони, уредбе, локалне одлуке) је била предмет разматрања радних група и урађена је процена у којој мери се докуменат и примењује.

Одлука о уређењу, одржавању и заштити комуналних објеката на територији општине Чока. – Примењује се

## ТРЕНДОВИ

### Река Тиса – стагнација

Брана код Новог Бечеја подигнута је 1977. године, а 1980. године престале су са радом пумпе воду из плавних подручја и канала у Тису. На Тиси раде три пречистача отпадних вода, два у Сенти (градска канализација и индустрија), један у Кањижи за градску канализацију, а један у Ади је у изградњи. Контрола квалитета воде врши се једном месечно. Викенд насеље код падејске ске ле подигнуто је 2008. године. Више од 100 година ово превозно средство повезивало је Бачку и Банат, а фебруара 2011. године, престаје са радом, извучена је на суво и конзервирана.

### Плажа на Тиси – стагнација

Иако је 2003. године, део леве обале реке Тисе код Сенћанског моста уређен, опремљен је хидрантом за воду, угоститељским објектом, струјом, постављени су тушеви, насут је песак, уређено игралиште за одбојку, дечије игралиште, шах табла, делимично је уређен паркинг и асфалтиран је приступ долмом, даља улагања нису реализована и могућности тог простора нису до краја искоришћене.

### Острво на Тиси код Санада – опадање

Потпуно неискоришћена вредност која је препуштена природним процесима и свим негативним утицајима човека. Река Тиса са леве стране мањег дела острва, својим дугогодишњим наносима песка је изградило природни „мост“, па је могуће прегазити реку пешице и прећи са једног на друго острво. Тиса је пловна само са десне стране.

### Канали – опадање

Организационо сви канали општине Чока припадају систему „Горњи Банат“ и користе се за одводњавање. У последњих 20 година отпадна вода из Чоке се испушта у канале без обраде. Канали се не одржавају, па је сезоне 2010/11. дошло до плављења пољопривредних парцела и насеља уз Тису. Приметна сеча малобројних преосталих стабала уз канале.

### Река Златица – стагнација

Ниво реке се регулише у Румунији. Ток Златице је нарушен, јер је река у доњем току плића него што је уобичајено и самим тим је нарушен и биљни и животињски свет. Воду Златице користе сви рибњаци општине Чока, због чега је дошло до преграђивања, што указује да је хемијско-биолошка вредност воде на високом нивоу.

### Рибњаци – пораст

Узгој рибе у Јазовачком рибњаку је у порасту. До 2005. године производило се 550 тона годишње, а сада око 800 тона. У последњих 5 година површине под рибњацима су у знатном повећању. Рибњак у Падеју је други по величини. Рибњаци Горњи Банат и Златица код Јазова имају укупну површину 621 ха, настали вештачким преграђивањем реке Златице. Годишњи улов рибе је 50 вагона. Самостално узгајају једногодишњу и двогодишњу шаранску млађ.

### Пашњаци Велике дропље и прикупљање лековитог биља – стагнација

Земљиште под пашњацима није занимљиво за ратарску производњу. Површина заштићеног земљишта због присуства велике дропље се повећала од 1997. године са 979 ха на 6774 ха по новом предлогу Завода за заштиту природе, али се популација велике дропље од 1990. смањује. Тренутно има свега 29 полно зрелих јединки. Поред дропљи, због обиља језера, мочвара и бара, велики број птица се гнезди или само свраћа током сеобе. „Masval“ д.о.о. који се бави прерадом лековитог и зачинског биља, и „Мента“ Падеј д.о.о. бави се дорадом и сушењем лековитог биља, као и производњом фармацеутских производа.

### Лов и риболов – стагнација

Број риболоваца и друштава стагнира. У општини Чока има 6 ловачких друштава са око 300 чланова, 2 ловачка дома, 2 фазанерије и преко 200 хранилишта за дивљач, а постоје и зимовници. Ловачко удружење у Падеју је у успону, јер број чланова расте, имају своју фазанерију, познати су по броју и квалитету зечева и што чувају и уређују своја ловишта. Њихово познато ловиште је Шужмош.

### Чист ваздух – стагнација

Објективно стање се не може тачно сагледати, јер се не врши мониторинг амбијенталног ваздуха (Чока није предвиђена Уредбом Владе као мерно место). Врши се мониторинг код загађивача по налогу инспекције. Број загађивача се смањило, јер су се фабрике затвориле. Буџетски приход општине Чока од републичких накнада за коришћење моторних возила је од 2009. у тренду смањење, што значи да је све мање власника који региструју возила.

### Термалне воде – стагнација

У општини Чока постоје термални извори који нису искориштени. На основу геотермалних истраживања установљено је да термалних вода има у делу општине према Сенти са леве стране магистралног пута. Власништво су НИС-а.

### „Мента“ Падеј – опадање

Ради, али је у стечају и са великим проблемима

### „Masval“ – пораст

Компанија „Masval“ је највећи извозник лековитог биља на Балкану. Производи ароматично и лековито биље на око 435 ха. Константно бележи пораст производње. Године 2010. је у земљи продато око 80 т питоме нане и око 30 т камилице. Извезено је око 240 т менте и око 100 т камилице. Остале робе произведено 120 т, од чега је 80% извоз.

### Виноградарство – стагнација

Имање винарије је приватизовано 2000. године, а 2004. године посађени су нови засади. Производња грожђа је у опадању. У циљу обезбеђивања континуитета сировинске базе, Винарија Чока 2007. године постаје власник „Винарије Охрид“ у Македонији. Од тада се вино доноси на дораду. Приватни мањи поседи под виноградима су под старом лозом и са малим интересовањем за обнову и озбиљним бављењем виноградарством. Озбиљног приступа у производњи вина и бављењем винарством нема, иако постоје идеални предуслови.

### Језера Јамурина и Вујић Јама – стагнација

Постоји проблем недовољно дефинисаног корисничко – управљачког односа. Коришћење језера Јамурина поверено је ЈП „Воде Војводине“, па постоји неизвесност око наставка рада Еколошког удружења, Месне заједнице Чока, Удружења спортских риболоваца Чоке и Покрајинског секретаријата за заштиту животне средине АП Војводине на измуљавању, уређењу и заштити станишта барских корњача.

### Мртва Тиса – опадање

Идеално место за риболов, али услед нерешених власничких односа и одсуства правог старатељства, у овој мртваји има пуно крађе рибе, што утиче на поремећај рибљег фонда и могућност за коришћење ове вредности. Постоји острво које је приватизовано и на њему се налази воћњак.

### Баре и мочваре – опадање

Идеална места за риболов, али услед нерешених власничких односа и одсуства правог старатељства, у овим барама има пуно крађе рибе, што утиче на опадање рибљег фонда и могућност за коришћење ових вредности. Такође, услед изостанка одржавања, замуљене су и затроване пестицидима.

**Соколарник – пораст**

Од оснивања 2007. године у сталном порасту по свим показатељима – величина простора, објекти и намена, број соколова, број гостију. Вредност коју треба неговати и пронаћи заједништво приватног интереса власника и општег, јавног интереса заједнице.

**Вишенационалност и мултикултуралност – стагнација**

Према евиденцији и тренду на последњим пописима становништва, број становника у општини се смањује, и то подједнако код свих етничких група пропорционално. Разлози за смањење нису засновани на критеријуму националности него су узроковани друштвено-економским факторима. Вишенационалност и мултикултуралност чине велико богатство општине, међунационални односи су остали ненарушени.

**Стари парк у Чоки – стагнација**

Заштита парка установљена је општинском одлуком из 1973. године и тада је Парк добио статус Споменика пејзажне архитектуре. Након ревизије заштите коју је 2003. године урадио Завод за заштиту природе, добија статус значајног природног добра. Данас је број стабала у опадању због старости, природних процеса и одсуства спровођења програма активне заштите од стране управљача ИП „Дирекције за изградњу општине Чока”. Старо дрвеће оболело и суши се, парку недостају цветне алеје, недостатак садржаја и стручног надзора, мобилијар се уништава, недовршена трим стаза, парк се не користи за шетњу, разоноду и рекреацију

**Дворци, цркве и археолошка налазишта – стагнација**

Римокатоличка црква у Чоки реновирана је у потпуности, у Падеју се тренутно реновира, у Остојићеву је реновирање у завршној фази, док у Санаду и Јазову радова нема (у Јазову су последњи пут радови били 1960-тих). Православна црква у Чоки се реновира, док се у Остојићеву и Падеју не изводе радови. На адвентистичкој и евангелистичкој цркви се не врше радови. Дворац Марцибањи у Чоки из 1782. године нема решен имовинско-правни статус због чега пропада. Дворац Шуфхоф је реновиран 2007. године, а Кремењак је у лошем стању, потпуно запуштен.

**Школе и млади – опадање**

При упису броја деце у предшколску установу „Радост”, евидентиран је мањи број деце и то 2000. године уписано је 451 дете, а 2010. свега 313 деце. Број ђака у основним школама је у опадању. У школској 2008/09, уписано је 998 ђака, а у 2010/11. уписано је 973. Настава се у свим установама одвија на два језика, српском и мађарском.

**Друштвени активизам – стагнација**

Број културних манифестација је у стагнацији. Недовољан степен иновативности и истрајности, календар културно-забавних дешавања не постоји, недовољна промоција манифестација, степен заинтересованости становништва за културне манифестације није на задовољавајућем нивоу, нестабилни извори финансирања, лоша координација између институција и недостатак простора за рад имају негативан утицај на квалитет рада удружења. Петогодишња манифестација „Чокански добошари“ је успешна. Позитиван тренд је повећан број нових спортских клубова, али је број младих спортиста смањен. Недостатак садржаја за рекреативно и школско бављење спортом, нарочито за жене и у зимском периоду. Услед гашења кадетских тимова у селима, деци и младима је ограничена доступност спортским активностима, јер се већина клубова се налази у Чоки. Недостатак финансијских средстава за изградњу нових и адаптацију постојећих објеката. Недовољно искоришћена спортска традиција, поготово чувене школе женског стоног тениса, каратеа и других спортова.

**Чарда код Падејске скеле – опадање**

Од 2010. године скела више није у функцији због стављања у промет моста на Тиси између Аде и Падеја.

**УТИЦАЈ ТРЕНДОВА****Река Тиса, плажа на Тиси, острво на Тиси код Санада - Изградња бране и новог насипа**

**Социјални аспект:** позитиван – значајно је повећана безбедност од поплава, али су регулациони радови довели до нарушавања биолошке равнотеже што је негативан аспект.

**Економски аспект:** позитиван – онемогућено изливање реке и настанак штета као последица поплава

**Камп насеље на обали код Падеја**

**Социјални аспект:** позитиван – пружа могућност доступног места за одмор мештанима и развија еко-туристичке капацитете. Негативан – радови и неконтролисано присуство човека у шуми и на обали могу нарушити природу.

**Економски аспект:** позитиван – развија се еко-туристичка понуда, могућност економског ефекта и развој општине.

**Изграђена плажа на обали, недовољна уређеност обале**

**Социјални аспект:** позитиван – простор за спорт и рекреацију на обали. Негативан – мање простора за реализацију манифестација спортско-забавног карактера.

**Економски аспект:** позитиван – користи се за спорт и рекреацију, мада не довољно. Негативан – привлачан и еколошки очуван крај са реком, недовољно је искориштен у економске сврхе.

**Контрола квалитета воде врши се једном месечно**

**Социјални аспект:** позитиван – већа безбедност и контрола здравља становника

**Економски аспект:** позитиван – повољни услови за развој риболова.

**Канали - Регулација и наводњавање**

**Социјални аспект:** позитиван – успостављена каналске мрежа пружа могућности наводњавања и одводњавања. Негативан – након престанка са радом главне регулационе пумпе, 1980. године, канали губе своју основну функцију (регулација водотокова). Такође негативни и са аспекта безбедности и материјалне сигурности становника.

**Економски аспект:** Негативан – услед обилних атмосферских падавина долази до изливања воде из канала.

**Река Златица - Низак водостај реке Златице**

**Социјални аспект:** позитиван – пружа могућности рекреације.

**Економски аспект:** позитиван – искориштена за развој три велика рибњака, а постоји и могућност за организацију спортско рекреативних активности на води и напајања стоке. Негативан – смањен рибљи фонд.

**Рибњаки - Повећање капацитета за узгој рибе**

**Социјални аспект:** позитиван – више економских могућности води до повећања квалитета друштвеног живота

**Економски аспект:** позитивни – запошљава око 60 радника и учествује у обезбеђењу економског бољитка заједнице. Негативни – учестале крађе умањују улов рибе

**Пашњаци и прикупљање лековитог биља - Повећање површине заштићених подручја и повећање производње лековитог биља**

**Социјални аспект:** позитиван – прилика за едукацију становништва, а нарочито младих о значају биодиверзитета и изградњу позитивних ставова о значају заштите природе, већи квалитет средине води до већег квалитета живота.

**Економски аспект:** позитиван – иако заштита подразумева ограничење коришћења простора и одређене услове експлоатације, заштићена природа је већи и важнији ресурс, који може донети више економске користи од експлоатације, кроз развој еко-туризма и „услуге биодиверзитета“ (заштита од поплава и пожара, ветра и суше, генетски ресурс)

**Лов и риболов - Број ловаца и друштава стагнира**



**Социјални аспект:** позитиван – постоји добра ловна и риболовна структура, са великом ловном површином богатом дивљачи и рибом. Негативан – недовољно искоришћена вредност и велики проценат ловокрађе и рибокрађе.

**Економски аспект:** Позитиван - може значајно утицати на пораст туристичког потенцијала општине

**Чист ваздух** - Смањење броја загађивача

**Социјални аспект:** позитиван – већи квалитет живота и позитиван утицај на здравље. Негативни – не врши се мониторинг ваздуха, не постоје јасни индикатори нити могућност праћења ове вредности

**Економски аспект:** негативан – одржавање ове вредности није насдтало као резултат успешне политике смањења загађења, већ као једна од непланираних последица економске кризе и смањења привредних активности, неискоришћеност ове вредности утиче на недовољну развијеност развоја еко-туризма

**Термалне воде** - Потпуно неискоришћена вредност

**Социјални аспект:** негативан – смањење економских могућности доводи до смањења квалитета живота.

**Економски аспект:** негативан – пропуштају се добре шансе за економски развој (топлане, бања, пластеници, спортско-рекреативни туризам)

**„Мента“ и „Масвал“** - Повећање производње и коришћења лековитог биља

**Социјални аспект:** позитиван – постоји установљена инфраструктура и однос између произвођача и прерађивача, код „Масвала“ пораст производње и прераде биља и повећање броја запослених. Негативни – смањење броја радних места и економских могућности код „Менте“.

**Економски аспект:** Негативни – стечај „Менте“ је довео до губитка 50 радних места, као и да око 50 произвођача лековитог биља остаје без извора зараде, што оставља последице на укупан економски развој заједнице.

**Винорадарство** - Производња грозђа у опадању, а производња вина у порасту. Нема озбиљног приступа у производњи вина и бављења винарством иако постоје идеални предуслови.

**Социјални аспект:** негативан – недовољна искоришћеност капацитета и људских ресурса

**Економски аспект:** Негативан – неискоришћена добра традиција. Недовољна заинтересованост малих предузетника да узгајају винову лозу и производе вино. Осим добрих услова, недостаје све друго за бављење винским туризмом.

**Језера** - Нерешено власништво

**Социјални аспект:** негативан – постоје природни услови за боравак у природи и развој рекреативног и еколошког туризма, али тренд потпуно онемогућава коришћење ових потенцијала.

**Економски аспект:** негативан – неискоришћеност потенцијала утиче на смањење могућности економског развоја.

**Мртва Тиса** - Нерешено власништво

**Социјални аспект:** негативан – постоје природни услови за боравак у природи и развој рекреативног и еколошког туризма, али тренд потпуно онемогућава коришћење ових потенцијала.

**Економски аспект:** негативан – неискоришћеност потенцијала утиче на смањење могућности економског развоја.

**Баре и мочваре** - Нерешено власништво

**Социјални аспект:** негативан – постоје природни услови за боравак у природи и развој рекреативног и еколошког туризма, али тренд потпуно онемогућава коришћење ових потенцијала.

**Економски аспект:** негативан – неискоришћеност потенцијала утиче на смањење могућности економског развоја.

**Соколарник** - Вредност у порасту, али недовољно искоришћена за јавни интерес

**Социјални аспект:** позитиван – постојање вредности важно је са аспекта едукације и очувања биолошке разноврсности. Негативни – недовољна искоришћеност за едукацију деце и градњу позитивног става према заштити природе.

**Економски аспект:** позитиван – развој туристичке понуде.

**Мултикултуралност и вишенационалност** - Број становника се смањује, али је национална структура остала сачувана у свим насељеним местима

**Социјални аспект:** позитиван – вишенационална заједница пружа велике могућности разноликог друштвеног живота и лакше успостављање регионалне сарадње.

**Економски аспект:** позитиван – добри међунационални и међуљудски односи је основни услов за друштвено-економски развој заједнице.

**Стари парк у Чоки** - Изостанак спровођења активне заштите

**Социјални аспект:** негативан – тренд доводи до губитка вредности због којих је заштита проглашена, смањење квалитета и функционалности амбијента осиромашује друштвени значај вредности, па и друштвени живот.

**Економски аспект:** негативан – онемогућен већи раст економских потенцијала општине

**Дворци, цркве и археолошко налазиште** - Реконструкција цркава

**Социјални аспект:** позитиван – очување културно-историјског и верског наслеђа, афирмација мултиконфесионалности, толеранције и добрих међуљудских односа у заједници.

**Економски аспект:** позитиван – може значајно утицати на квалитет живота и укупан развој у заједници, а такође повећава могућности за развој туристичког потенцијала општине.

**Млади и школе** Смањење броја младих

**Социјални и Економски аспект:** негативан – смањење броја младих доводи у будућности до мање друштвене базе која треба да даје квалитетне људе за исти или већи ниво потреба заједнице.

**Друштвени активизам** - Пораст броја удружења и спортских клубова, али смањена заинтересованост за спорт код опште популације младих, незаинтересованост младих за укључивање у друштвене токове.

**Друштвени аспект:** негативан – сви фактори лоше утичу на индивидуални и друштвени развој омладинаца, на развој друштвене одговорности, креирању и вођењу грађанских иницијатива.

**Економски аспект:** негативан – смањење развоја и радних способности омладине доводи до смањења могућности.

**Чарда код падејске скеле** - Није у функцији, неискоришћена вредност

**Социјални аспект:** негативан – скела је сада објекат локалног културног и економског наслеђа.

**Економски аспект:** негативан – пропушта се могућност за јединствену туристичку атракцију.

## СТАНДАРДИ И ВИЗИЈА

**Река Тиса и плажа на Тиси:**

**Претња по вредности:** Загађење Тисе од извора до Чоке, непостојање пречистача, „дивље“ плаже, нелегални риболов, неискоришћени туристички потенцијали.

**Минимални стандарди:** Редовни мониторинг квалитета воде, пројектно-техничка документација за пречистач и канализацију, пројектна документација за уређење плаже и изградња марине.

**Острво на Тиси код Санада:**

**Претња по вредности:** Нерешени власнички односи и старатељство, недостатак мониторинга квалитета вода, лош прилаз, неискоришћеност у спортско-рекреативне и риболовне сврхе, непостојање излетничка (камперска) инфраструктура.

**Минимални стандарди:** Решавање имовинско-правних односа, редован мониторинг квалитета воде, уређена документација око старатељства као и мера заштите, одржавања и кориштења.

**Канали:**

**Претња по вредности:** Недовољно одржавање каналске мреже, испуштање отпадних вода, бацање смећа у канале, недостатак шумског појаса уз канале.

**Минимални стандарди:** План редовног одржавања канала, изградња пречистача отпадних вода, пројекат за уређење канала за одвођење атмосферске воде, програм одржавања, измуњавања, чишћења канала.

**Река Златица:**

**Претња по вредности:** Водени пропусти у Румунији и у Чоки, због регулације нивоа успорава се ток, кад је висок водостај излива се вода, у редовном току водостај је пренизак и утиче на рибли фонд.

**Минимални стандарди:** Урађена документација за уређење плаже и изградњу спортских терена за водене спортиве, прецизно дефинисана и постављена места за спортске риболовце, спајање Тисе код Новог Кнежевца са Златицом код Јазова у циљу подизања нивоа воде у Златици и бољим условима за развој риболова.

#### **Рибњаци:**

**Претња по вредности:** Криза и економска неизвесност, загађење воде у Златици.

**Минимални стандарди:** Редовни мониторинг вода у рибњацима, усаглашеност пословне стратегије и стратегије одрживог развоја, спајање Тисе код Новог Кнежевца са Златицом код Јазова у циљу подизања нивоа воде у Златици и бољим условима за развој риболова.

#### **Пашњаци и прикупљање лековитог биља:**

**Претња по вредности:** Раније су се пашњаци заоравали, узнемиравање птица испашом, неорганизован откуп лековитог биља, недовољно пчеларење, неконтролисана употреба пестицида, недовољно едуковани пољопривредници.

**Минимални стандарди:** Доследно спровођење програма и мера из уредбе о заштити, финансирање програма заштите, едукација становништва о вредностима резервата, подстицаји за произвођаче и сакупљаче лековитог биља и пчеларе.

#### **Лов и риболов:**

**Претња по вредности:** Велики број рибокрадица и ловокрадица.

**Минимални стандарди:** Доследно спровођење плана газдовања ловиштем. Појачана контрола и успостављање рибочуварске службе.

#### **Чист ваздух:**

**Претња по вредности:** Непостојање објективних показатеља стања (мерења квалитета амбијенталног ваздуха), аутомобилски саобраћај, теретни саобраћај и пољопривредна механизација, паљење дивљих депонија и пољопривредних производа (стрништа, кукурузовине, лишћа), индустријски загађивачи.

**Минимални стандарди:** Успостављање мониторинга амбијенталног ваздуха и редован мониторинг индустријских загађивача, измештање саобраћаја из центра Чоке, израда пројектне документације и уређење стаза за шетњу, вођу бицикала и јахање ван насељених места са пратећом инфраструктуром (канте за смеће, клупе, видиковци).

#### **Термалне воде:**

**Претња по вредности:** Локације термалних вода су познате, али недовољно прецизно, недостатак тачних података о квалитету воде, неискоришћени потенцијали.

**Минимални стандарди:** Меродавни резултати и стручно урађене студије, мапа термалних бушотина, заинтересовати инвеститоре за експлоатацију тј изградњу бање.

#### **„Мента“ Падеј и „Masval“ Чока**

**Претња по вредности:** Стечајни поступак, економска криза, лоше пословање, езаинтересованост за развој откупних капацитета сакупљачких продуката лековитог биља.

**Минимални стандарди:** Подстицајне мере, проналажење заједничког интереса власника Маквала и заједнице.

#### **Виноградарство:**

**Претња по вредности:** недостатак грођа за прераду, старо виногорје, недовољно искоришћена традиција и брендови, недостатак заинтересованости за бављење виноградарством, прерадом и производњом вина.

**Минимални стандарди:** Подстицајне мере, едукација о могућностима које пружа виноградарство и производња вина.

#### **Језеро Јамурина и Вујић Јама**

**Претња по вредности:** Нерешено власништво, непостојање мониторинг квалитета воде, излетиште се не одржава.

**Минимални стандарди:** Решавање имовинско правних односа, редован мониторинг квалитета вода, урађена документација око старатељства, као и мера заштите и одржавања.

#### **Мртва Тиса**

**Претња по вредности:** Нерешено власништво и старатељство, недостатак мониторинга квалитета вода и одржавања, лош прилаз и неискоришћеност у спортско-рекреативне и риболовне сврхе.

#### **агеңда**

**Минимални стандарди:** Решавање имовинско-правних односа, редован мониторинг квалитета вода, урађена документација око старатељства и мера заштите, одржавања и кориштења.

#### **Баре и мочваре:**

**Претња по вредности:** Нерешено власништво и старатељство, недостатак мониторинга квалитета вода и одржавања

**Минимални стандарди:** Решавање имовинско-правних односа, редован мониторинг квалитета вода, урађена документација око старатељства и мера заштите, одржавања и кориштења.

#### **Соколарник:**

**Претња по вредности:** Неискоришћен потенцијал за остварење јавног интереса у едукативно-туристичке сврхе.

**Минимални стандарди:** Обезбедити услове за јавно кориштење, промоција могућности које вредности пружа. Мултикултуралност:

**Претња по вредности:** недовољан број великих заједничких програма за младе, па се млади различитих националности не друже и не знају језик, културу и обичаје других нација, недостатак граничног прелаза на делу румунске границе према Сент Никулау Маре ускраћује боље културно и економско повезивање.

**Минимални стандарди:** Заједнички програми и пројекти, покретање културно-спортских програма, израда документације за изградњу граничног прелаза према Румунији.

#### **Стари парк:**

**Претња по вредности:** Недостатак спровођења мера заштите из Студије о заштити, недостатак стручно одржавања пејзажне архитектуре, недостатак одржавања спортских и рекреационих терена и трим стазе.

**Минимални стандарди:** Доследно спровођење Одлуке о заштити и програма заштите, пројектна документацију за уређење парка и дворца Марцибања који се налази у паку.

#### **Дворци, цркве и археолошко налазиште:**

**Претње по вредности:** Нерешени правно-имовински односи за дворец у Чоки. Дворац у Падеју је приватизован, уређен, али затворен за јавност. Цркве су све у добром стању са богатим иконостасима, али општина нема дефинисану туристичку понуду. Римокатоличка црква у Чоки има чак и мини музеј, али затвореног типа, слабо искоришћен.

Археолошко налазиште је на неуређеном земљишту, остале су само ископине, материјали су однети у сегедински музеј.

**Минимални стандарди:** Решити правно имовинске односе за чокански дворец рестаурирати као дворец Леде-рерових и претворити га у објекат туристичке понуде, као јавно добро. Са власником падејског дворца договорити облике сарадње за туристичке посете, пројекат ревитализације археолошког насеља и израда реплика кућа за потребе туриста, осмислити заједничку туристичку понуду на тему Сенћанска битка са Туристичком организацијом Сенте.

#### **Школе, млади и друштвени активизам:**

**Претње по вредности:** Слаба мотивисаност стручног особља у школама за реализацију ваннаставних активности, недовољан број могућности за додатни активизам младих и деце, поготово за реализацију интеркултуралних програма, због лоше економске ситуације млади приморани да одлазе у веће градове у потрази за бољим животним стандардом, велики проценат незапослености младих. Недостатак институционалних решења проблема младих.

**Минимални стандарди:** Пројекти за додатну едукацију наставног особља и ваннаставне активности. Волонтерски рад са децом у ван наставним програмима. Услови за долазак инвеститора и повећање запослености, израда, усвајање и имплементација Локалног акционог плана политике за младе општине Чока, отварање Канцеларије за младе.

#### **Чарда код падејске скеле:**

**Претње по вредности:** незаинтересованост власника да се искористе потенцијали ове вредности и развије рекреативни, школски и еколошки туризам.

**Минимални стандарди:** преговори са власником, заједничко конкурисање код донатора или трагање за потенцијалним инвеститорима, или неке друге подстицајне мере, како би се повећала искоришћеност потенцијала.



## ПРОБЛЕМИ

### Река Тиса, плажа на Тиси, острво код Санада

**Препознати проблеми** – Загађење реке услед недостатка пречистача отпадних вода, дивље плаже, нелегални риболов и неискориштени туристички потенцијал.

**Локација** – Део реке Тисе која протиче поред општине Чока.

**Погођени актери** – Сви становници општине Чока.

**Одговорни актери** – Локална самоуправа, ВДП „Горњи Банат“, Хидрометеоролошки завод, ЈВП „Воде Војводине“, Јавно комунално предузеће, Месне заједнице Чока и Санад, Еколошко удружење Чока

**Хитност** – Проблем који захтева хитно решавање.

**Основни трендови** – Одржавање насипа врши се редовно, пуштање отпадних вода у реку, контрола квалитета воде врши се једном месечно, али би у летњим месецима требало чешће, недовољна уређеност обале за купалиште, постојање простора за бављење спортским активностима, недовољно искоришћени

**Тренутне последице** – Привлачна и туристички неискориштена река Тиса са обалом.

### Канали

**Препознати проблеми** – Запуштеност канала за атмосферске воде и загађеност отпадним водама из домаћинства.

**Локација** – Насеља у општини Чока.

**Погођени актери** – Сви становници општине.

**Одговорни актери** – Локална самоуправа, грађани, ВДП „Горњи Банат“, Јавно комунално предузеће

**Хитност** – Проблем који захтева хитно решавање.

**Основни трендови** – У последњих 20 година отпадна вода из Чоке се испушта у канале без обраде, канали се не одржавају, па је сезоне 2010/11. дошло до плављења пољопривредних парцела и насеља уз Тису, приметна сеча малобројних преосталих стабала уз канале.

**Тренутне последице** – Услед обилних атмосферских падавина долази до изливања воде из канала на пољопривредно земљиште и насеља, а изливање отпадних вода има директан утицај на здравље становника. Због нефункционалности црпне пумпе не ради систем одводњавања воде са њива, што штети пољопривредној производњи.

### Река Златица

**Препознати проблеми** – Низак водостај услед преграђивања реке, смањење рибељег фонда.

**Локација** – Падеј, Јазово и Врбица.

**Погођени актери** – Сви становници насељених места уз ток реке.

**Одговорни актери** – Локална самоуправа, МЗ Јазово, МЗ Падеј, МЗ Врбица, ВПД „Горњи Банат“

**Хитност** – Није најхитнији проблем, али га је неопходно решити.

**Основни трендови** – Ниво реке се регулише у Румунији, ток Златице је нарушен, јер је река у доњем току плића него што је уобичајено и самим тим је нарушен и биљни и животињски свет. Воду Златице користе сви рибањаци општине Чока, због чега је дошло до преграђивања, што указује да је хемијско-биолошка вредност воде на високом нивоу.

**Тренутне последице** – Смањен рибељи фонд и нарушена биолошка равнотежа и немогућност бављења туризмом.

### Рибњаци

**Препознати проблеми** – Учесталост крађе рибе

**Локација** – Падеј, Јазово.

**Погођени актери** – „Авис“, „Воде Војводине“, ДТД „Горњи Банат“

**Одговорни актери** – „Авис“, „Воде Војводине“, ДТД „Горњи Банат“

**Хитност** – Неопходно је што пре започети решавање овог проблема.

**Основни трендови** – Узгој рибе у Јазовачком рибњаку је у порасту. До 2005. године производило се 550 тона годишње, а сада око 800 тона. У последњих 5 година површине под рибњацима су у знатном повећању. Рибњак у Падеју је други по величини. Рибњаци Горњи Банат и Златица код Јазова имају укупну површине 621 ха, настали вештачким преграђивањем реке Златице. Годишњи улов рибе је 50 вагона. Самостално узгајају једногодишњу и двогодишњу шаранску млађ.

**Тренутне последице** – Смањење прихода.

### Пашњаци и прикупљање лековитог биља

**Препознати проблеми** – Паљење степе, неконтролисано напасање стоке у заштићеној зони, преоравање дела пашњака и промена намене простора, нестручно руковање пестицидима и одлагање амбалаже, неконтролисано кориштење механизације, недовољно спровођење програма заштите, недовољна едукација становништва о вредностима и значају резервата, недовољно кориштење еко-туризма и могућности које пружа гајење лековитог биља

**Локација** – Насеља у општини Чока

**Погођени актери** – Сви становници општине

**Одговорни актери** – Ловачко друштво „Дропља“ из Мокрина којем је поверено на управљање заштићене области, Влада РС, Покрајински секретаријат за заштиту животне средине, Покрајински завод за заштиту природе, локална самоуправа, општина Кикинда, „Мента“ Падеј, „Masval“ Чока, ловачка удружења, пољопривредна газдинства

**Хитност** – Није најхитнији проблем, али га је неопходно решити

**Основни трендови** – Земљиште под пашњацима није занимљиво за ратарску производњу. Површина заштићеног земљишта због присуства велике дропље се повећала од 1997. године са 979 ха на 6774 ха по новом предлогу Завода за заштиту природе, али се популација велике дропље од 1990. смањује. Тренутно има свега 29 полно зрелих јединки. Поред дропљи, због обиља језера, мочвара и бара, велики број птица се гнезди или само свраћа током сеобе. „Masval“ д.о.о. који се бави прерадом лековитог и зачинског биља, и „Мента“ Падеј д.о.о. бави се дорадом и сушењем лековитог биља, као и производњом фармацеутских производа.

**Тренутне последице** – Смањење квалитета живота услед нарушавања природне вредности која се може искористити за туризам и рекреацију.

### Лов и риболов

**Препознати проблеми** – Низак степен пошумљености и сеча постојећих шума, ловочуварска служба не ради континуирано, неконтролисана употреба пестицида и вештачких ђубрива, рибокрађа и ловокрађа, паљење стрњишта, употреба савремене механизације доводи до нарушавања и уништавања станишта дивљачи, изградња вештачких рибњака и смањење рибељег фонда у каналима утиче на нарушавање биолошке равнотеже, неискориштеност потенцијала ловног и риболовног туризма

**Локација** – општина Чока

**Погођени актери** – Пољопривредни произвођачи, Ловачка удружења и удружења спортских риболоваца

**Одговорни актери** – Министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства Покрајински секретаријат за пољопривреду, локална самоуправа, пољопривредници, ЈП „Воде Војводине“, ДТД „Горњи Банат“, удружења ловаца и риболоваца

**Хитност** – Није најхитнији проблем, али га је неопходно решити

**Основни трендови** – Број риболоваца и друштава стагнира. У општини Чока има 6 ловачких друштава са око 300 чланова, 2 ловачка дома, 2 фазанерије и преко 200 хранилишта за дивљач, а постоје и зимовници. Ловачко удружење у Падеју је у успону, јер број чланова расте, имају своју фазанерију, познати су по броју и квалитету зечева и што чувају и уређују своја ловишта. Њихово познато ловиште је Шујмош.

**Тренутне последице** – Угрожава се развој ловног и риболовног туризма, слаба могућност друштвеног развоја

### Чист ваздух

**Препознати проблеми** – Непостојање мониторинга квалитета ваздуха и програма мера за смањење загађења, паљење стрњишта и трсика, неконтролисана сеча шума, непостојање туристичке инфраструктуре у и ван насеља Чока, као што су стазе за шетњу, вожњу бициклима и јахање, клупе, путокази, визиторски центар, неразвијена свест и недовољна едукација

**Локација** – Територија општине Чока

**Погођени актери** – Сви становници општине

**Одговорни актери** – Министарство животне средине и просторног планирања, Покрајински завод за заштиту природе, ЈВП „Воде Војводине“, ЈП „Војводинашуме“, локална самоуправа, становници општине, нарочито пољопривредници

**Хитност** – Није најхитнији проблем

**Основни трендови** – Буџетски приход општине Чока од републичких накнада за коришћење моторних возила је од 2009. у тренду смањење, што значи да је све мање власника који региструју возила.

**Тренутне последице** – Негативан утицај на здравље и радну способност становништва

### Термалне воде

**Препознати проблеми** – Недостатак неопходне документације и тренутно прескупа инвестиција

**Локација** – Територија насељеног места Чока

**Погођени актери** – Сви становници општине

**Одговорни актери** – Министарство енергетике, Локална самоуправа, НИС Газпром,

**Хитност** – Није најхитнији проблем

**Основни трендови** – урађена основна истраживања, установљено је да термалних вода има у делу општине према Сенти са леве стране магистралног пута, власништво су НИС-а, није урађена студија изводљивости, не постоји пројектна документација.

**Тренутне последице** – Знатно смањење могућности за развој кроз бањски туризам, пластенике, топле леје, грејање и друге нашине коришћења термалних вода

### Мента и Масвал

**Препознати проблеми** – Стечајни поступак у Менти, производња сведена на минимум, недостаје организован откуп лековитог биља од сакупљача и узгајивача, затворен погон у Падеју

**Локација** – општина Чока

**Погођени актери** – Сви становници општине

**Одговорни актери** – Руководство „Менте“, Министарство економије, Министарство пољопривреде

**Хитност** – Неопходно је што пре започети решавање овог проблема.

**Основни трендови** – „Менте“ је тренутно у стечају, погон у Падеју не ради (прерађивао лековито биље и производи чајеве), а тренутно само ради погон у Чоки који производи мелеме. Маквелов погон за производњу и основну прераду лековитог биља којег извози на европско тржиште одлично послује али не спроводи откуп од малих пољопривредних произвођача.

**Тренутне последице** – Незапосленост, неискоришћена могућност за економски развој

### Виноградарство

**Препознати проблеми** – Неповољна економска ситуација, неискоришћени производни капацитети, богато историјско наслеђе и брендови недовољно искоришћени, недовољно добар маркетинг, непостојање винских карти, непостојање винског туризма код малих произвођача, непостојање јединствене туристичке понуде општине

**Локација** – Територија насељеног места Чока

**Погођени актери** – Сви становници општине

**Одговорни актери** – Руководство Винарије Чока, Локална самоуправа

**Хитност** – Није најхитнији проблем, али га је неопходно решити

**Основни трендови** – смањена производња аутохтоног вина

**Тренутне последице** – Изостаје одлична могућност за промоцију општине, винску туристичку манифестацију и смањене могућности економског развоја

### Језера Јамурина и Вујић јама

**Препознати проблеми** – Нерешени имовинско-правни односи, недефинисано старатељство, незавршена инфраструктура, нерегулисан систем одржавања, непостојање пројектне документације и акционог плана за развој туризма, крађа рибе, непостојање одлуке о заштити вредности (осим језера Јамурине)

**Локација** – Територија насељених места Чока и Санад

**Погођени актери** – Сви становници поменутих места

**Одговорни актери** – Еколошко удружење Чока, Локална самоуправа, МЗ Чока и МЗ Санад, Покрајински завод за заштиту природе, ЈП „Воде Војводине“

**Хитност** – Није најхитнији проблем, али га је неопходно решити

**Основни трендови** – Постоји проблем недовољно дефинисаног корисничко – управљачког односа. Коришћење

### агенда

језера Јамурина поверено је ЈП „Воде Војводине“, па постоји неизвесност око наставка рада Еколошког удружења, Месне заједнице Чока, Удружења спортских риболоваца Чоке и Покрајинског секретаријата за заштиту животне средине АП Војводине на измуљавању, уређењу и заштити станишта барских корњача.

**Тренутне последице** – Неразвијени туристички потенцијали, са недефинисаним старатељством могу допринети запуштању језера и угрожавању природних станишта

### Мртва Тиса

**Препознати проблеми** – Нерешени имовинско-правни односи, недефинисано старатељство, незавршена инфраструктура, нерегулисан систем одржавања, непостојање пројектне документације и акционог плана за развој туризма, крађа рибе, непостојање одлуке о заштити вредности

**Локација** – Територија насељених места Чока, Падеј и Санад

**Погођени актери** – Сви становници поменутих места

**Одговорни актери** – Еколошко удружење Чока, Удружење спортских риболоваца Чока, Локална самоуправа, МЗ Чока, МЗ Падеј и МЗ Санад, Покрајински завод за заштиту природе, ЈП „Воде Војводине“

**Хитност** – Није најхитнији проблем, али га је неопходно решити

**Основни трендови** – Услед не решених имовинско правних односа настаје проблем ко управља и брине овим добрима

**Тренутне последице** – Неразвијени туристички потенцијали, са недефинисаним старатељством могу довести до угрожавања и губитка ових вредности

### Баре и мочваре

**Препознати проблеми** – Нерешени имовинско-правни односи, недефинисано старатељство, незавршена инфраструктура, нерегулисан систем одржавања, непостојање пројектне документације и акционог плана за развој туризма, крађа рибе, непостојање одлуке о заштити вредности

**Локација** – Територија општине Чока

**Погођени актери** – Сви становници поменутих места

**Одговорни актери** – Еколошко удружење Чока, Локална самоуправа, МЗ Чока, МЗ Падеј, МЗ Јазово, МЗ Црна Бара и МЗ Санад, Покрајински завод за заштиту природе, ЈП „Воде Војводине“

**Хитност** – Није најхитнији проблем, али га је неопходно решити

**Основни трендови** – Идеална места за риболов, али услед нерешених власничких односа и одсуства правог старатељства, у овим барама има пуно крађе рибе, што утиче на опадање рибљег фонда и могућност за коришћење ових вредности. Такође, услед изостанка одржавања, замуњене су и затроване пестицидима.

**Тренутне последице** – Не развијени туристички потенцијали, са не дефинисаним старатељством могу допринети запуштањем ових бара и мочвара и угрожавања ових природних станишта

### Соколарник

**Препознати проблеми** – Недостатак програма едукације деце и одраслих о соколарству, неискориштени туристички потенцијали, непостојање плана да се пронађе заједнички интерес приватног и јавног сектора

**Локација** – Територија насељеног места Чока

**Погођени актери** – Грађани општине Чока и посетиоци

**Одговорни актери** – Локална самоуправа, Школска управа Зрењанин, Покрајински секретаријат за образовање, Покрајински секретаријат за заштиту животне средине

**Хитност** – Није најхитнији проблем, али га је неопходно решити

**Основни трендови** – Од оснивања 2007. године у сталном порасту по свим показатељима – величина простора, објекти и намена, број соколова, број гостију. Вредност коју треба неговати и пронаћи заједништво приватног интереса власника и општег, јавног интереса заједнице.

**Тренутне последице** – Слабија туристичка понуда и умањене могућности развоја

### Мултикултуралност

**Препознати проблеми** – Недовољан интеркултурни дијалог, недостатак заједничких пројеката, слаба пословна комуникација, недостатак међународне економске размене и развоја, недовољна заинтересованост за познавање традиције и обичаја других нација, недовољно познавање језика средине. Недостатак граничног прелаза према Румунији.



**Локација** - Територија општине Чока

**Погођени актери** - Сви становници општине Чока

**Одговорни актери** - Локална самоуправа, Културно образовни центар, све школе у општини, КУД-ови, НВО

**Хитност** - Проблем који захтева хитно решавање.

**Основни трендови** – Број становника се смањује, али национална структура се не мења, очување националне структуре и традиције, добри међуљудски односи представљају стечену вредност коју је неопходно сачувати и даље развијати, последњих година постоји позитиван тренд успостављања и неговања добре међународне сарадње и реализације пројеката са општинама у Мађарској, Румунији и Пољској.

**Тренутне последице** – Недовољно искоришћена вредност и велико људско и културно богатство.

### Стари парк

**Препознати проблем** – Програми заштите се не спроводе и не финансирају, што је основни проблем из којег проистичу сви други проблеми и трендови.

**Локација** - Територија насељеног места Чока

**Погођени актери** - Сви становници места Чока

**Одговорни актери** - Локална самоуправа, Дирекција за изградњу општине Чока, Еколошко удружење Чока

**Хитност** - Није најхитнији проблем, али га је неопходно решити

**Основни трендови** – Заштита парка установљена је општинском одлуком из 1973. године и тада је Парк добио статус Споменика пејзажне архитектуре. Након ревизије заштите коју је 2003. године урадио Завод за заштиту природе, добија статус значајног природног добра. Данас је број стабала у опадању због старости, природних процеса и одсуства спровођења програма активне заштите од стране управљача ИП „Дирекције за изградњу општине Чока“. Старо дрвеће оболело и суши се, парку недостају цветне алеје, недостатак садржаја и стручног надзора, мобилијар се уништава, недовршена трим стаза, парк се не користи за шетњу, разоноду и рекреацију

**Тренутне последице** – Недовољно могућности за задовољење потреба, смањење квалитета живота

### Дворци, цркве и археолошко налазиште

**Препознати проблеми** – Недовољно препознавање вредности културних добара и неискориштеност културно историјских вредности у туристичке сврхе, неразвијена свест о значају археолошких налазишта, недовољна улагања у научно-истраживачки рад и неискориштеност у едукативне и туристичке сврхе, неодговарајућа брига и недовољна улагања, нема редовних поставки и посета археолошким налазиштима, нерешени имовински односи око власништва дворца и каштела.

**Локација** - Територија општине Чока

**Погођени актери** - Сви становници општине

**Одговорни актери** – Министарство културе, Међуопштински завод за заштиту споменика културе Суботица, локална самоуправа, црквене општине, становници општине, КУД-ови и НВО

**Хитност** - Проблем који је неопходно решити, али није најхитнији

**Основни трендови** – Повећање броја заштићених културних добара, реконструкција постојећих црквених објеката на територији општине, али без ширег туристичког значаја, нарочито ако се узме у обзир да римокатоличка црква у Чоки има свој мини музеј, археолошка налазишта на територији општине су стављена под заштиту, али нису обезбеђена, на неким налазиштима још увек нису започела истраживања.

**Тренутне последице** – Губитак културно-историјског наслеђа, смањене могућности задовољавања културних потреба, немогућност развоја културног туризма, промоције општине, едукације, смањење квалитета живота

### Школе и млади

**Препознати проблеми** – Општина Чока нема основану Канцеларију за младе, нема усвојен Локални акциони план политике за младе, нема Омладински клуб, недовољне мере за повећање natalитета и бригу о породици, недовољан број квалитетних и атрактивних садржаја за младе, недостатак ваннаставних активности, недостатак опремљених и уређених простора за активности деце и младих са стручним омладинским радницима.

**Локација** – Општина Чока, нарочито насеља (Банатски Моноштор, Врбица, Црна Бара, Падеј, Остојићево, Санад и Јазово)

**Погођени актери** - Сви становници, а нарочито деца и омладина

**Одговорни актери** - РС, АПВ, локална самоуправа, школе, НВО

**Хитност** - Проблем који захтева хитно решавање

**Основни трендови** – Смањење броја деце и младих, нарочито у селима, смањена мотивација младих за наставком живота у својим местима и незаинтересованост за укључивање у друштвене токове. Економска несигурност и висока незапосленост. Незаинтересованост младих за укључење у друштвене токове.

**Тренутне последице** - Смањење броја становника општине и повећање просечне старости становника, као и смањење броја радно способног становништва. Апатија услед немогућности личне афирмације.

### Друштвени активизам

**Препознати проблеми** – Нестабилни извори финансирања, недостатак иновативности, недовољна заинтересованост и лоша промоција културно-забавних дешавања, недовољно искориштен спортски потенцијал и спортска традиција, смањена заинтересованост за спорт и недовољна улагања у спортску инфраструктуру.

**Локација** - Територија општине Чока

**Погођени актери** - Сви становници општине

**Одговорни актери** – Министарство за културу, Министарство омладине и спорта, РС за културу, РС за спорт и омладину, локална самоуправа, институције и организације културе, КУД-ови, Спортски клубови и НВО

**Хитност** - Није хитно, али је неопходно

**Основни трендови** – Број културних манифестација је у стагнацији. Недовољан степен иновативности и истрајности, календар културно-забавних дешавања не постоји, недовољна промоција манифестација, степен заинтересованости становништва за културне манифестације није на задовољавајућем нивоу, нестабилни извори финансирања, лоша координација између институција и недостатак простора за рад имају негативан утицај на квалитет рада удружења. Петогодишња манифестација „Чокански добошари“ је успешна. Позитиван тренд је повећан број нових спортских клубова, али је број младих спортиста смањен. Недостатак садржаја за рекреативно и школско бављење спортом, нарочито за жене и у зимском периоду. Услед гашења кадетских тимова у селима, деци и младима је ограничена доступност спортским активностима, јер се већина клубова се налази у Чоки. Недостатак финансијских средстава за изградњу нових и адаптацију постојећих објеката. Недовољно искоришћена спортска традиција, поготово чувене школе женског стоног тениса, каратеа и других спортова.

**Тренутне последице** – негативни утицаји на психо-физички развој и здравље.

### Чарда код падејске скеле

**Препознати проблеми** – Непостојање осмишљеног садржаја како би се скела искористила у културне и туристичке сврхе

**Локација** - насеље Падеј

**Погођени актери** - Сви становници

**Одговорни актери** - РС, АПВ, локална самоуправа, образовне институције, НВО, Еколошко удружење Чока

**Хитност** - Није хитно, али је неопходно

**Основни трендови** – Затворена за рад, са дугогодишњом традицијом, одличним, али неискориштеним потенцијалима

**Тренутне последице** - Слабија туристичка понуда, смањене економске и развојне могућности

## АНАЛИЗА УЗРОКА ПРОБЛЕМА

### Река Тиса, плажа на Тиси, острво на Тиси код Санада

**Препознати проблем:** Загађење реке услед недостатка пречистача отпадних вода, дивље плаже, нелегални риболов и неискориштени туристички потенцијал.

**Друштвени фактори:** Недовољно уочен потенцијал ове вредности. Несавесност људи за очување животне средине.

**Економски фактори:** Тиса као вредност која може значајно допринети развоју спортско-риболовног туризма није довољно препозната, неискоришћене могућности за успешно функционисање спортских активности.

**Институционални фактори:** Недовољно видљив рад инспекцијских служби, нерешено питање отпадних вода у општини, недовољна залагања локалне самоуправе на уређењу обале, ВДП „Горњи Банат“, ЈВП „Воде Војводине“ за ангажовање рибочувара, недовољно видљив рад инспекцијских служби, недовољна међународна сарадња

**Фактори животне средине:** Загађење вода и земљишта које има негативан утицај на здравље становништва, загађење воде директно утиче на смањење рибљег фонда, угрожавање биодиверзитета, Тиса је међународна река и део загађења стиже из земаља које се налазе узводно. Нестајање острва у Тиси, због неодржавања. Нестанак неких природних станишта. Нестајање острва у Тиси, због неодржавања. Нестанак неких природних станишта.

### Канали

**Препознати проблем:** Запуштеност канала за атмосферске воде и загађеност отпадним водама из домаћинства.

**Друштвени фактори:** Несавесност становништва, испуштање отпадних вода из домаћинства у канале.

**Економски фактори:** Недостатак средстава за редовно одржавање канала за наводњавање и одводњавање.

**Институционални фактори:** Недовољно видљив рад инспекцијских служби, нерешено питање отпадних вода у општини, недовољно видљив рад ДТД „Горњи Банат“ на одмућавању канала, стављању у рад црпне пумпе.

**Фактори животне средине:** Отпадне воде доводе до загађења природних ресурса и имају негативан утицај на здравље становништва. Нередовним чишћењем долази до изливања воде и до настанка материјалних штета.

### Река Златица

**Препознати проблем:** Низак водостај услед преграђивања реке, смањење рибљег фонда.

**Друштвени фактори:** Неискоришћен спортско-рекреативно-туристички потенцијал. Замуљавање реке Златице. Несавесност грађана за очување животне средине.

**Економски фактори:** Не искоришћен спортско-рекреативно-туристички потенцијал

**Институционални фактори:** Недовољан рад институција одговорних одржавања – локална самоуправа, МЗ Јазово, МЗ Падеј, МЗ Врбица, ВПД „Горњи Банат“, ЈП „Воде Војводине“. Недовољна међународна сарадња са Румунијом.

**Фактори животне средине:** Нарушена биолошка равнотежа. Смањен рибљи фонд услед ниског водостаја.

### Рибњаци

**Препознати проблем:** Учесталост крађе рибе

**Друштвени фактори:** Несавесни грађани. Недовољно чувара.

**Економски фактори:** Смањење прихода.

**Институционални фактори:** Недовољно ангажовање локалне самоуправе, „Ависа“, ЈП „Воде Војводине“, ДТД „Горњи Банат“ за решавање проблема.

**Фактори животне средине:** Смањење рибљег фонда у рибњацима.

### Пашњаци и прикупљање лековитог биља

**Препознати проблем:** Паљење степе, неконтролисано напасање стоке у заштићеној зони, преоравање дела пашњака и промена намене простора, нестручно руковање пестицидима и одлагање амбалаже, неконтролисано кориштење механизације, недовољно спровођење програма заштите, недовољна едукација становништва о вредностима и значају резервата, недовољно кориштење еко-туризма и могућности које пружа гајење лековитог биља.

**Друштвени фактори:** Неодрживо коришћење простора води у постепени губитак вредности, смањење квалитета живота и мање друштвено-економских могућности.

**Економски фактори:** Неодрживо коришћење води до губитка вредности и неискоришћеног потенцијала за туризам.

**Институционални фактори:** Недовољно видљив рад инспекције и пољочуварске службе. У суседним државама, Румунији и Мађарској, не постоји противградна служба

**Фактори животне средине:** Угрожавање биодиверзитета и нарушавање природне равнотеже, загађење природних ресурса које има директан утицај на здравље људи

### Лов и риболов

**Препознати проблем:** Низак степен пошумљености и сеча постојећих шума, ловочуварска служба не ради континуирано, неконтролисана употреба пестицида и вештачких ђубрива, рибокрађа и ловокрађа, паљење стрњишта, употреба савремене механизације доводи до нарушавања и уништавања станишта дивљачи, изградња вештачких рибњака и смањење рибљег фонда у каналима утиче на нарушавање биолошке равнотеже, неискоришћеност потенцијала ловног и риболовног туризма.

**Друштвени фактори:** Недовољно уочена вредност развијеног ловног туризма и могућности које пружа.

**Економски фактори:** Недостатак смештајних капацитета умањује приходе. Недостатак законске регулативе којом би био омогућен извоз одстрелене дивљачи. Недовољна комуникација између ловачких савеза и надлежног министарства

**Фактори животне средине:** Одрживо управљање ловиштима и рибњацима доприноси очувању природне равнотеже

### Чист ваздух

**Препознати проблем:** Непостојање мониторинга квалитета ваздуха и програма мера за смањење загађења, паљење стрњишта и трсика, неконтролисана сеча шума, непостојање туристичке инфраструктуре у и ван насеља Чока, као што су стазе за шетњу, вожњу бициклима и јахање, клупе, визиторски центар, неразвијена свест и недовољна едукација.

**Друштвени фактори:** Недовољна брига и погрешне навике доводе до губитка вредности

**Економски фактори:** Недовољно препознат потенцијал за туризам

**Институционални фактори:** Недовољна сарадња Завода за заштиту природе, општине Чока и локалних еколошких НВО ЈВП „Воде Војводине“, ЈП „Војводинашуме“ око договора како задовољити све интересе коришћења простора, недовољно видљив рад инспекцијских служби

**Фактори животне средине:** Нарушавање природне равнотеже и повећан степен загађености ваздуха.

### Термалне воде

**Препознати проблем:** Недостатак неопходне документације и тренутно прескупа инвестиција

**Друштвени фактори:** Недовољно развијена свест грађана о значају вредности.

**Економски фактори:** Неискоришћен потенцијал у бањске сврхе и друге енергетске потребе

**Институционални фактори:** Недовољни капацитети и надлежности локалне самоуправе да изворе стави у функцију, недовољна заинтересованост НИС-а и Министарства за енергетику

**Фактори животне средине:** наставак загађења због коришћења чврстих горива уместо термалних вода

### „Мента“ и „Масвал“

**Препознати проблем:** Стечајни поступак у Менти, производња сведена на минимум, недостаје организован откуп лековитог биља од сакупљача и узгајивача, затворен погон у Падеју

**Друштвени фактори:** Недостатак радних места и афирмације, напуштање места становања

**Економски фактори:** осиромашење и немогућност улагања у друштвену надградњу и садржаје од јавног интереса.

**Институционални фактори:** Недовољно снажна иницијатива локалне самоуправе

**Фактори животне средине:** повећан притисак на самоникло биље

### Виноградарство

**Препознати проблем:** Неповољна економска ситуација, неискоришћени производни капацитети, богато историјско наслеђе и брендови недовољно искоришћени, недовољно добар маркетинг, непостојање винских карти, непостојање винског туризма код малих произвођача, непостојање јединствене туристичке понуде општине

**Друштвени фактори:** Неискоришћеност традиције, историјског наслеђа и културног идентитета.

**Економски фактори:** Неискоришћени производни капацитети, географско порекло, слаба искоришћеност брендова и винског туризма умањује економски развој

**Институционални фактори:** Лоша координација између институција. Недовољна иницијатива локалне самоуправе за стварање услова за развој винског туризма.

**Фактори животне средине:** Пропадање дугогодишњих засада. Изумирање аутохтоних сорти винове лозе.

### Језера Јамурина и Вујић јама

**Препознати проблем:** Нерешени имовинско-правни односи, недефинисано старатељство, незавршена инфраструктура, нерегулисана систем одржавања, непостојање пројектне документације и акционог плана за развој туризма, крађа рибе, непостојање одлуке о заштити вредности (осим језера Јамурине).

**Друштвени фактори:** Негативан утицај на задовољење потреба и смањење квалитета живота

**Економски фактори:** Потпуна неискоришћеност вредности за туризам, школско-едукативне и рекреативне сврхе.

**Институционални фактори:** Недовољно видљив рад локалне самоуправе, МЗ Чока, МЗ Санад, Покрајинског завода за заштиту природе, ЈП „Воде Војводине“, еколошких НВО

**Фактори животне средине:** запуштање и угрошавање природних вредности и станишта



**Мртва Тиса**

**Препознати проблем:** Нерешени имовинско-правни односи, недефинисано старатељство, незавршена инфраструктура, нерегулисан систем одржавања, непостојање пројектне документације и акционог плана за развој туризма, крађа рибе, непостојање одлуке о заштити вредности (осим језера Јамурине).

**Друштвени фактори:** Негативан утицај на задовољење потреба и смањење квалитета живота

**Економски фактори:** Потпуна неискоришћеност вредности за туризам, школско-едукативне и рекреативне сврхе.

**Институционални фактори:** Недовољно видљив рад локалне самоуправе, МЗ Чока, МЗ Санад, Покрајинског завод за заштиту природе, ЈП „Воде Војводине“, еколошких НВО

**Фактори животне средине:** запуштање и угрошавање природних вредности и станишта

**Баре и мочваре**

**Препознати проблем:** Нерешени имовинско-правни односи, недефинисано старатељство, незавршена инфраструктура, нерегулисан систем одржавања, непостојање пројектне документације и акционог плана за развој туризма, крађа рибе, непостојање одлуке о заштити вредности (осим језера Јамурине).

**Друштвени фактори:** Негативан утицај на задовољење потреба и смањење квалитета живота

**Економски фактори:** Потпуна неискоришћеност вредности за туризам, школско-едукативне и рекреативне сврхе.

**Институционални фактори:** Недовољно видљив рад локалне самоуправе, МЗ Чока, МЗ Санад, Покрајинског завод за заштиту природе, ЈП „Воде Војводине“, еколошких НВО

**Фактори животне средине:** запуштање и угрошавање природних вредности и станишта

**Соколарник**

**Препознати проблем:** Недостатак програма едукације деце и одраслих о соколарству, неискористени туристички потенцијали, непостојање плана да се пронађе заједнички интерес приватног и јавног сектора.

**Друштвени фактори:** Недостатак осмишљеног програма школа за едукацију деце о соколовима. Неискоришћеност потенцијала у школско-едукативне сврхе и презентације.

**Економски фактори:** Неискоришћеност у туристичке, ловне и едукативне сврхе.

**Институционални фактори:** Недовољна сарадња институција на изградњи приватно-јавног партнерства у циљу проналажења начина како ће се задовољити приватни и јавни интерес који пружа ова вредност.

**Фактори животне средине:** Недовољна свест о значају чувања и неговања природних вредности.

**Мултикултуралност**

**Препознати проблем:** Недовољан интеркултурни дијалог, недостатак заједничких пројеката, слаба пословна комуникација, недостатак међународне економске размене и развоја, недовољна заинтересованост за познавање традиције и обичаја других нација, недовољно познавање језика средине. Недостатак граничног прелаза према Румунији.

**Друштвени фактори:** Недовољна међунационална комуникација, међусобно разумевање и уважавање. Недостатак заједничких пројеката.

**Економски фактори:** Смањене могућности за већу реализацију заједничких пројеката. Недостатак међународне економске размене и развоја.

**Институционални фактори:** Недовољна иницијатива локалне самоуправе, Културно образовног центара, школа, КУД-ова и невладиних организација за ширење и очување националне структуре и традиције.

**Фактори животне средине:** Добри међуљудски односи представљају стечену вредност коју је неопходно сачувати и даље развијати. Међусобно уважавање и демократски односи доводе до друштвене одговорности према целом друштвеном окружењу, укључујући и животну средину.

**Стари парк**

**Препознати проблем:** Програми заштите се не спроводе и не финансирају, што је основни проблем из којег проистичу сви други проблеми и трендови.

**Друштвени фактори:** Недовољно стручно одржавање, уништавање мобилијара, трим стаза није завршена, парк се не користи за шетњу и разоноду становника, све то доводи до смањења квалитета живота и могућности.

**Економски фактори:** Неискоришћеност потенцијала за рекреативне и туристичке сврхе.

**Институционални фактори:** У складу са Законом о заштити природе, локална самоуправа дужна је да од управљача заштићеног подручја (Дирекција за изградњу општине Чока) затражи и одобри програме заштите старог парка и да у буџету планира средства за реализацију тих програма заштите. Општи проблем у Србији је изостанак финансирања програма заштите у заштићеним подручјима на свим нивоима.

**Фактори животне средине:** Изостанком активне заштите парк губи вредности због којих је проглашена заштита.

**Дворци, цркве и археолошко налазиште**

**Препознати проблем:** Недовољно препознавање вредности културних добара и неискористеност културно историјских вредности у туристичке сврхе, неразвијена свест о значају археолошких налазишта, недовољна улагања у научно-истраживачки рад и неискористеност у едукативне и туристичке сврхе, неодговарајућа брига и недовољна улагања, нема редовних поставки и посета археолошким налазиштима, нерешени имовински односи око власништва дворца и каштела.

**Друштвени фактори:** Недовољно развијена свест о значају заштићених споменика културе и могућности њиховог коришћења у туристичке сврхе. Недовољна брига и мало улагања узрок су незадовољавајућег стања појединих споменика културе. Нема организованих редовних поставки и посета археолошким налазиштима које би могле значајно да допринесу развоју туризма. Недовољно улагање заједнице у научно-истраживачки рад. Недовољно могућности за задовољење културних потреба и смањење квалитета живота у заједници.

**Економски фактори:** Смањени квалитет живота и недовољно богата културна и туристичка понуда доводе до смањених економских могућности и до још већег смањења квалитета живота.

**Институционални фактори:** Недовољна брига Министарства културе, покрајинског секретаријата за културу и локалне самоуправе. Локална самоуправа, црквене општине, ни Међуопштински завод за заштиту споменика културе Суботица, нема програме за заштиту и реконструкцију.

**Фактори животне средине:** Недовољна брига о значајним грађевинама доводи до губитка културно-историјског идентитета.

**Школе и млади**

**Препознати проблем:** Општина Чока нема основану Канцеларију за младе, нема усвојен Локални акциони план политике за младе, нема Омладински клуб, недовољне мере за повећање наталитета и бригу о породици, недовољан број квалитетних и атрактивних садржаја за младе, недостатак ваннаставних активности, недостатак опремљених и уређених простора за активности деце и младих са стручним омладинским радницима. Недостатак адекватних додатних ваннаставних активности за децу и младе.

**Друштвени фактори:** Непостојање Канцеларије за младе и одговарајућих програма и садржаја доприносе смањењу друштвено-економских могућности за младе, што доводи до даљег смањења мотивације младих да наставе живот у својим местима и повећања незаинтересованост за укључивање у друштвене токове.

**Економски фактори:** Неповољне економске прилике, незапосленост, и смањене могућности за младе доводе до даљег одласка младих из општине.

**Институционални фактори:** локална самоуправа има ограничене могућности да утиче на повећање запослености, али може да оснује Канцеларију за младе. Недовољан рад образовних установа са младима у циљу охрабривања њиховог учешћа у друштвеним токовима.

**Фактори животне средине:** Смањење броја новорођене деце и повећавање броја старих особа.

**Чарда код падејске скеле**

**Препознати проблем:** Непостојање осмишљеног садржаја како би се скела искористила у културне и туристичке сврхе

**Друштвени фактори:** Губитак културно-историјске вредности и важног дела локалног идентитета.

**Економски фактори:** Пропадање простора, губитак вредности и економске користи коју би она донела.

**Институционални фактори:** Локална самоуправа не показује довољно иницијативе да се у оквиру надлежности општине, ураде одговарајући програми и садржаји како би се ова вредност ставила у функцију туризма.

**Фактори животне средине:** одржавање излетишта и стварање природне оазе доприноси заштити природе и ове вредности.

## ПОТЕНЦИЈАЛИ И МОГУЋНОСТИ

### Река Тиса

**Потенцијали:** богат рибљи фонд, природни феномен – цветање Тисе, уређена плажа на обали Тисе код сенћанског моста, бициклическа стаза на долми од Падеја до Санада, кануи за пловидбу Тисом.

**Могућности:** допринос туристичкој понуди општине, развој спортског риболова, изградња марине, едукација, организовање манифестација и спортско-рекреативних садржаја на води, организовање манифестације која ће промовисати Тиски цвет, уређење плаже на Тиси код сенћанског моста испуниће захтеве за одрживо коришћење, без негативних утицаја на природу, кроз рекреацију, спорт, гастрономију, боравак у природи и едукацију.

### Плажа на Тиси

**Потенцијали:** одлични услови за еко туризам

**Могућности:** изградња камп насеља по принципу „Робинзоновог острва“, Paint-ball терен.

### Острво код Санада

**Потенцијали:** недирнута природа, очувана флора и фауна, песковита обала, мирни рукавци

**Могућности:** излетиште у недирнутој природи, кампови, еколошка едукација, манифестације за младе

### Канали

**Потенцијали:** развијена каналска мрежа

**Могућности:** наводњавање и одводњавање обрадивих површина, пројекат за доградњу система каналске мреже, изградња канализације

### Река Златица

**Потенцијали:** богат рибљи фонд, спортско-рекреативни садржаји на води, купалиште за мештане Падеја, добар приступ реци, права линија водотока у дужини од 3 км.

**Могућности:** организација такмичења у спортском риболову, развој веслачких спортова, рекреација и еко-туризам.

### Рибњаци

**Потенцијали:** одлични услови за узгој рибе (шарана), ширење производње, обиље биљака цветница.

**Могућности:** развој заједнице, организација гастро туризма – спремање рибљих специјалитета, организација риболовачког сафарија, уређење дела рибњака за спортски риболов, развој пчеларства.

### Пашњаци и прикупљање лековитог биља

**Потенцијали:** богата орнитофауна са природним реткостима, једино станиште велике дропље у Србији, лековито биље.

**Могућности:** допринос развоју екотуризма, посматрање птица, организовање еко-кампова, прикупљање, прерада и извоз лековитог биља, развој сеоског туризма, развој пчеларства и производње здравих производа од меда, организовање еколошких, пчеларских манифестација и скупова у вези здравих стилова живота.

### Лов и риболов

**Потенцијали:** ловиште је једно од најбогатијих у Србији, обиље воде и ревира за риболов.

**Могућности:** развијен ловни и риболовни туризам, манифестације, скупови, развој смештајних капацитета

### Чист ваздух

**Потенцијали:** здрава средина, мир и тишина

**Могућности:** изградња туристички опремљених (обележене путоказима, клупе, корпе за смеће) стаза са пешачење, вожњу бицикла и јахање као допринос развоју еко-туризма.

### Термалне воде

**Потенцијали:** алтернативни извор енергије

**Могућности:** органска производња, отварање стакленика и пластеника, изградња бање са аква парком, топлотод.

### „Мента“ и „Masval“

**Потенцијали:** одлична локација, разрађен систем производње, препознатљиви брендови, Маквел има иностраног партнера.

**Могућности:** организација туристичке манифестације на тему лековитог биља, едукација, еко-кампови

## агенда

### Винарија Чока

**Потенцијали:** добра локација и поднебље за винограде, препознатљив бренд, традиција, изграђени погони за производњу

**Могућности:** винске манифестације и туре, посете подрумима, развој винског туризма.

### Језера Јамурине и Вујић Јама

**Потенцијали:** одлична локација, заштићено подручје, богатство биљног и животињског света (заштићена барска корњача)

**Могућности:** боравак на језерима, организација еко кампова, посматрање птица и гмизаваца.

### Мртва Тиса

**Потенцијали:** Станиште многобројних врста риба, птица, водених животиња, богатство флоре и фауне, одлични услови за спортско-рекреативне активности на води.

**Могућности:** Организација спортских манифестација на води, риболовног туризма (спортско-риболовни сафари)

### Баре и мочваре

**Потенцијали:** Станиште многобројних врста риба, птица, водених животиња, богатство биљне фауне

**Могућности:** риболовни и еколошки туризам, посматрање птица и водених животиња.

### Соколарник

**Потенцијали:** јединствена фарма соколова, атрактивно место са изграђеним смештајним капацитетима и стручним особама за соколарство

**Могућности:** едукација и презентације за туристе, ђачке екскурзије, школе у природи.

### Мултикултуралност и вишенационалност

**Потенцијали:** богатство различитости (присуство више од 20 нација), близина границе са Румунијом, па и са Мађарском, успостављени прекогранични односи и братимљени градови у Мађарској, Румунији и Пољској.

**Могућности:** Заједнички туристички или други прекогранични пројекти, економска сарадња у области туризма и екологије, организација мултикултуралних манифестација, јединствена туристичка понуда.

### Стари парк

**Потенцијали:** добар положај (у Центру Чоке), подигнут крајем 18. и почетком 19. века, традиција, под заштитом државе, са дворцем који је такође под заштитом, естетска вредност, велики број врста дендрофлоре.

**Могућности:** едукација, простор за релаксацију и рекреацију, допринос туристичкој понуди општине, амбијент који доприноси повећању квалитета живота у заједници.

### Дворци, цркве и археолошко налазиште

**Потенцијали:** постојање четири верске заједнице (православна, римокатоличка, евангелистичка и адвентистичка), цркве у добром стању или се реновирају, међусобна толеранција и добра сарадња и верника и црквеностојника, римокатоличка црква у Чоки поседује сопствени мини музеј, очувани иконостаси у православним црквама, дворци под заштитом државе, дворца у Падеју реновиран, дворца у Чоки на одличној локацији, богато археолошко налазиште.

**Могућности:** веће могућности за задовољење различитих потреба, допринос развоју туризма, организација верских тура, отварање за јавност музеја у римокатоличкој цркви у Чоки, адаптација чоканског дворца у туристички објекат, отварање дворца у Падеју за туристе, уређење археолошког налазишта у стилу праисторијског села, туристичка атракција, у сарадњи са ТО Сента кориштење историјског потенцијала „Сенћанске битке“ у туристичке сврхе.

### Школа и млади

**Потенцијали:** свако насељено место има основну школу и предшколску установу, реновиран Културно образовни центар са компјутерским и интернет кабинетом (Теледом), постоји средња школа у Чоки, десетак омладинских организација, отворен ХЕЛП центар, постоје просторије Омладинског дома.

**Могућности:** омладински клуб и омладински hostel, манифестације за децу и младе, рекреативни садржаји за децу и младе, уредити и опремити просторије за децу и младе, излетишта и нова игралишта за децу, нови спортски терени.



**Друштвени активизам**

**Потенцијали:** значајан цивилни сектор, значајан број удружења грађана, КУД-ова, уметничких група и асоцијација, солидан број спортских удружења, релативно добри спортски резултати, богата спортска историја (стони тенис, кошарка, рукомет), међугенерациска толеранција, отворен ХЕЛП центар.

**Могућности:** више заједничких манифестација, уређен и опремљен мултифункционални простор за НВО-е и КУД-ове, развој и неговање волонтеризма, едукација.

**Чарда код падејске скеле**

**Потенцијали:** добра локација, уређен прилазни пут, очувана инфраструктура, близина река Тисе и Златице.

**Могућности:** уредјење музеја скеларства на отвореном, преуређење чарде у смештајне капацитете хостелског типа, могућност организовања програма школа у природи, организација излета, организација интеркултуралних кампова, организација веслачких спортова, могућност рекреациног, спортско-риболовног и еко-туризма, могућност излетишта.

**ПРИОРИТЕТИ**

**РЕКА ТИСА И ПЛАЖА НА ТИСИ** – Развијање еколошке свести приближавањем ове вредности становништву кроз едукације и анимације нарочито деце и младих за бављење спортским риболовом, спортовима на води и другим видовима рекреације. Дугорочно гледано, ова активност може позитивно утицати на туристичку понуду општине и на развој.

**ОСТРВО НА ТИСИ КОД САНАДА** – Израда пројектне документације за „Робинзоново острво“, еко-камп у нетакнутој природи са купалиштем и посебно уређеним паинтбалл тереном, са прилазним путем и дефинисаном туристичком понудом. Израда промотивног материјала и промоција.

**КАНАЛИ** – Изградња канализације, колектора и пречистача спречило би изливање отпадних вода у канале за атмосферске воде и отклонило негативан утицај на здравље становника. Повећање функционалности ових канала постигла би се реализацијом постојећег пројекта и видљивим радом инспекције. Директну корист од решавања овог проблема имали би пољопривредници који би коришћењем ових канала могли повећати своје приносе.

**РЕКА ЗЛАТИЦА** – Спајање канала од реке Тисе код Новог Кнежевца до рибака код Јазова са реком Златицом ради повећања прилива воде и водног биланса. Уређење места за риболов (на пример мали дрвеним молови), стварање услова за спортове на води – набавка опреме и регулација спортско-рекреативних терена. Порибљавање и стална контрола квалитета воде и сузбијање рибокрађе.

**РИБЊАЦИ** – Изградња пута од Сајана до рибака у Јазову. У сарадњи са руководством рибака радити на осмишљавању програма за отварање рибака према туристима, кроз организацију манифестација.

**ПАШЊАЦИ И ПРИКУПЉАЊЕ ЛЕКОВИТОГ БИЉА** – Заштита и развијање еколошке свести код грађана о значају резервата и његове заштите, о штетности и спречавању угрожавајућих фактора. Едукација пољопривредника о гајењу лековитог биља. Контрола пољопривредне службе. Едукација сточара о конторлисаном напасању стоке у заштићеном подручју. Посебна едукација пољопривредних произвођача усмерена ка повећању производње меда и пчелињих производа.

**ЛОВ И РИБОЛОВ** – Обезбеђивање смештајних капацитета за ловце и риболовце, кроз веће залагање ловачких и риболовачких удружења, подстицаје локалне самоуправе и виших нивоа власти, а економска корист би била оботрана. У сарадњи са рибањацима треба неговати сопствену рибљу млађ којом би се порибљавали канали Мртва Тиса, река Златица, језера и баре. Договорити са руководством ЈП „Воде Војводине“ и ЈП „Војводинашуме“ да у овом региону појачају рад својих чуварских служби те да се координира са агенцијом за чување поља коју је ангажовала општина.

**ЧИСТ ВАЗДУХ** – Постоје предуслови за организацију рекреативног туризма. Неопходно је уредити пројектну документацију и дефинисати пројекат изградње стаза здравља за шетаче, возаче бицикала и јахаче, са пратећим објектима (осматрачнице, клупе, канте за смеће и путокази), обезбедити неопходну пратећу структуру, мапе, водиче, СОС телефон, узгајиваче јахањих грла). Редовно одржавање зелених површина и планска садње нових стабала. Значајне површине под зеленилом доприносе повећању квалитета живота, атрактивности општине и развоју туризма.

**ТЕРМАЛНЕ ВОДЕ** – Приоритет је да се уради студија изводљивости како би се кренуло са припремом пројектне документације за изградњу бање у Врбици.

**„МЕНТА“ ПАДЕЈ И „МАСВАЛ“ ЧОКА** – Активна помоћ општине у консолидацији предузећа. Израда едукативног програма за пољопривредне произвођаче о гајењу лековитог биља, покретање производње. Едукација пољопривредника

**агенда**

и већа контрола промета и употребе пестицида и вештачких ђубрива у циљу очувања квалитета земљишта, као и повећање степена пошумљености којим би се смањили негативни утицаји ветра. Унапређење постојеће пољопривредне производње и увођење нових технологија имало би позитивне економске ефекте. Коришћење биомасе као алтернативног извора енергије, посебна едукација из ове области.

**ВИНОГРАДАРСТВО** – Изградња јавно-приватног партнерства око заједничких туристичких интереса развоја туризма, меморандум о сарадњи на пословима заједничке туристичке понуде.

**ЈЕЗЕРА ЈАМУРИНЕ И ВУИЋ ЈАМА** – Очување различитих екосистема, презентација природних вредности и едукација о значају заштите биодиверзитета уз јачање цивилно-јавног партнерства, сарадњу НВО и институција. Изузетно богата флора и фауна пружају могућност за развој екотуризма – посматрање птица, еко-кампови.

**МРТВА ТИСА** – Решавање имовинско правних односа, регулисање одлуке о коришћењу. Одрживо управљање екосистемом, презентација природних вредности и едукација о значају заштите биодиверзитета уз веће ангажовање локалне самоуправе, НВО и образовних институција (цивилно-јавно партнерство). Изградити капацитете да се у делу Мртве Тисе према насељу Чока уреди стаза за бављење спортовима на води.

**БАРЕ И МОЧВАРЕ** – Решавање имовинско правних односа, регулисање одлуке о коришћењу. Одрживо управљање екосистемом, презентација природних вредности и едукација о значају заштите биодиверзитета уз веће ангажовање локалне самоуправе, НВО и образовних институција (цивилно-јавно партнерство). Изузетно богата флора и фауна пружају могућност за развој екотуризма – посматрање птица, еко-кампови.

**СОКОЛАРНИК** – Изградња јавно-приватног партнерства око заједничких туристичких интереса развоја туризма, меморандум о сарадњи на пословима заједничке туристичке понуде. Завршетак нове волијере за презентације рада са соколима. Изградња едукативног центра за презентације и реализацију програма у школи. Уређење паркинга.

**МУЛТИКУЛТУРАЛНОСТ И ВИШЕНАЦИОНАЛНОСТ** – Очување и унапређење међуљудских односа кроз културну сарадњу, курсеве језика других нација, уз ангажовање стручног кадра, школа, локалне самоуправе, НВО сектора и шире заједнице. Очување и даље развијање прекограничне сарадње и успостављених односа кроз заједничке пројекте.

Израда студије изводљивости за отварање граничног прелаза код Врбице према Румунији. Праћење и писање прекограничних пројеката са Румунијом и Мађарском. Дефиниција заједничких понуда. Мултијезичност средине претворити у богатство организацијом заједничких манифестација, етно-историјског и културолошког наслеђа (попут Међународног фестивала добошара).

**СТАРИ ПАРК** – Редовно одржавање и реализација програма заштите у складу са студијом заштите, кроз веће ангажовање и финансијску подршку локалне самоуправе управљачу. Развијање еколошке свести и одговорности становништва према заштићеном природном добру, како би се обезбедили повољни услови за неговање здравих стилова живота боравком и рекреацијом у овом окружењу, као и естетске вредности која доприноси туристичкој атрактивности наше општине.

**ДВОРЦИ, ЦРКВЕ И АРХЕОЛОШКА НАЛАЗИШТА** – Завршетком реконструкције свих цркава и дворца у Чоки добило би се на атрактивности изгледа ових грађевина. Ови радови изискују значајна финансијска средства која је неопходно обезбедити уз учешће виших нивоа власти. Наставак научно-истраживачког рада на ископинама, организовање посета и оснивање одељења музеја са сталним поставкама допринело би туристичкој атрактивности општине, али и упознавања локалног становништва са вредностима ових локалитета. На налазишту Кремењак, подићи реплику насеља праисторијског човека са ових простора и претворити у музеј на отвореном.

**ШКОЛА И МЛАДИ** – Охрабривање и промоција да се школе отворе за додатне активности деце и младих, нарочито у сеоским срединама (продужени боравци за социјално угрожене категорије деце, социјална инклузија, школски клубови са активностима неформалне едукације и омладинског и дечијег активизма). Отварање Културно-образовног центра за већи утицај друштвеног активизма младих. Израда, усвајање и имплементација Локалног акционог плана политике за младе општине Чока, отварање Канцеларије за младе, отварање Омладинског клуба и именовање Савета за младе створили би услове да уз учешће младих осмисле и реализују културно-образовне и забавне активности. Промоција рада и постигнућа постојећих КУД-ова и институција, спортских клубова, НВО сектора, уз подршку локалне самоуправе.

Обезбеђивање услова за рад КУД-ова и НВО у виду улагања у спортску инфраструктуру преко пројеката.

**ДРУШТВЕНИ АКТИВИЗАМ** – Реализација културно-забавних манифестација доприноси очувању менталног здравља становништва, као и стабилности заједнице, јер се путем ових манифестација упознају обичаји и традиција других нација, задовољавају потребе људи за самоостваривањем, али се и повећава туристичка понуда општине. Обезбеђивање адекватних услова за рад спортских клубова у виду улагања у спортску инфраструктуру преко пројеката. Иницирање и промоција вредности општег добра као што су волонтирање и хуманост. Подршка активностима ХЕЛП центра.

**ЧАРДА НА ТИСИ КОД ПАДЕЈА** – У сарадњи и уз сагласност руководства „Винарије“ Чока и МЗ Падеј, израда пројектне документације да се стара скела конзервира и претвори у музеј скеларства на отвореном, те да се постојећи објект некадашње Чарде претвори у амбијенталну целину са смештајним капацитетима хостелског типа, која би се користила као својеврсни тренинг центар за децу и младе кроз програме „Школа у природи“ екскурзије, интеркултуралне и друге едукативне радионице и кампове, а да се дворишни део претвори у излетиште са игралиштем.

## ВИЗИЈА – АНКЕТА

Као облик директне комуникације са грађанима како они виде своју заједницу данас и у будућности, а на тему одрживог развоја у области заштите животне средине, спроведена је анкета. Циљ анкетирања био је прикупљање ставова грађана у односу на слику коју они имају о својој заједници, као и о њиховим очекивањима за будућност. Питања су била отвореног типа, а не по систему заокруживања, што је отежало анализу, због разноликости изнетих ставова. Анкетни листић је садржао 8 питања. Прва 3 питања су била за социолошку анализу и садржавала су податке о полу, старости и стручној спреми испитаника. Следећа три су била изјашњавање о најзначајнијим природним, културним и људским вредностима заједнице. Последња два су била везана за дефинисање визије, односно жељене будућности. Приликом анализе урађено је груписање истородних одговора.

У анкети је учествовало 100 испитаника, од тога 36 мушкараца и 64 жене из свих насељених места општине Чока. Већина испитаника се определила за по једну вредност. По мишљењу анкетираних мушкараца, најзначајније природне вредности општине Чока са по 22,22 % чине Резерват „Велика дропља“, Река Тиса и чокашки Стари парк, док 25% жена тврди да је то пољопривредно земљиште општине Чока. Друго по вредности за мушкараце је језеро Јамурине са 19,44%, док је друга природна вредност међу испитаницама са 21,85% резерват „Велике дропље“. Следе пољопривредно земљиште са 13,88% код мушкараца и језеро Јамурине са 20,31% код жена испитаника. Занимљиво је да природне вредности као што су чист ваздух, канали, река Златица, рибањаци, Соколарник, баре и мочваре, Стара Тиса, виногради, пашњаци и лековито биље, ни један испитаник и испитаница нису препознали као најзначајнију природну вредност општине Чока.

Када су у питању културне вредности 25% мушкараца је препознало манифестације као најзначајније (Фестивал добшара „Даје се на знање“ као најважнија), а 23,43% жена је на прво место најзначајније културне вредности ставило мултикултуралност и вишејезичност. На другом месту за мушкараце је са 19,44% мултикултуралност и вишејезичност, док су манифестације на другом месту код испитаница са 21,87%. По питању трећег места најзначајније културне вредности су и мушкараци са 16,66% и жене са 18,78% означили цркве и споменике културе. Док су институције културе на четвртм месту по оцени 11,11% мушкараца и 17,18% жена. Непрепознате као најзначајније културне вредности су археолошко налазиште, деца и млади, друштвени активизам, дворци и Чарда код падејске скеле и Музеј скеларства под отвореним небом.

Што се тиче људских вредности, мушкараци су на првом месту као позитивне изнели одговорност и толеранцију са по 19,44%, док је по женама на првом месту са 25% позитивне људске особине. На другом месту код мушкараца са 16,66% и за жене са 18,75% то су толеранција, култура и мултијезичност. На трећем месту је рад и образовање за 13,88% мушкараца, а за жене је то са 15,62% толеранција, док код жена четврто место деле одговорност и рад и образовање са по 14,06%.

Недостатак визије исказало је укупно 31% испитаника (16% мушкараца и 15% жена), а нереалну визију 19% мушкараца и 11% жена. Што се тиче културно-еколошке визије, 25% мушкараца и 44% жена оптимистички став, а 11% мушкараца и 20% жена песимистичан. Што се тиче развоја, оптимистично је 22% мушкараца и 44% жена, док је песимистично 14% мушкараца и 20% жена.

		Мушкарци								
		Основна школа			Средња стручна спрема			Виша и висока спрема		
		15-30	30-50	50+	15-30	30-50	50+	15-30	30-50	50+
Недостатак визије		1	1	2	2	4	2	1	1	2
Нереална визија		4	2	2	1	3	3	2	1	1
Привредно еколошка визија	Оптимистична	1	2	0	4	10	5	2	0	1
	Песимистична	2	1	1	2	1	2	0	1	1
Развој	Оптимистична	1	2	1	5	10	3	1	4	3
	Песимистична	1	0	2	1	3	2	1	2	2

		Жене								
		Основна школа			Средња стручна спрема			Виша и висока спрема		
		15-30	30-50	50+	15-30	30-50	50+	15-30	30-50	50+
Недостатак визије		3	2	0	5	2	1	1	1	0
Нереална визија		0	3	2	1	1	1	1	1	1
Привредно еколошка визија	Оптимистична	1	3	2	6	8	4	4	9	7
	Песимистична	3	1	1	2	6	1	2	2	0
Развој	Оптимистична	3	4	2	4	10	3	3	10	5
	Песимистична	1	0	1	4	4	2	3	1	2

### Анкета – анализа вредности (мушкарци)

Вредност	ОШ	15-30 год	30-50 год	Изнад 50 год	ССС	15-30 год	30-50 год	Изнад 50 год	ВСС	15-30 год	30-50 год	Изнад 50 год	Укупно
Најзначајније природне вредности у општини Чока													
Чокански парк	2	0	1	1	4	1	2	1	2	0	1	1	8
Резерват „Велика дропља“	3	2	1	0	3	0	2	1	2	0	2	0	8
Пољопривредно земљиште	1	0	1	0	2	0	1	1	2	0	0	2	5
Језеро „Јамурина“	3	1	1	1	2	1	0	1	2	0	1	1	7
Укупно:	15	4	7	4	12	2	6	4	9	7	36	18	36

Најзначајније културне вредности у општини Чока													
Културне манифестације	2	0	1	1	4	1	2	1	3	1	1	1	9
Институције културе	0	0	0	0	2	1	0	1	2	0	1	1	4
Цркве, споменици културе	3	0	2	1	2	1	1	0	1	0	1	0	6
Мултикултуралност, вишејезичност	2	1	0	1	2	0	1	1	3	2	0	1	7
Укупно:	7	1	3	3	10	3	4	3	9	3	3	3	26

Најзначајније људске вредности у општини Чока													
Одговорност	2	0	1	1	4	1	2	1	1	0	1	0	7
Толеранција	3	0	2	1	2	0	1	1	2	1	1	0	7
Традиција, култура и мултијезичност	2	1	0	1	3	0	1	2	1	1	0	0	6
Рад и образовање	1	0	0	1	3	1	1	1	1	0	1	0	5
Позитивне људске особине	2	0	1	1	3	1	1	1	2	0	1	1	7
Укупно:	10	1	4	5	15	3	6	6	7	2	4	1	32

### Анкета – анализа вредности (жене)

Вредност	ОШ	15-30 год	30-50 год	Изнад 50 год	ССС	15-30 год	30-50 год	Изнад 50 год	ВСС	15-30 год	30-50 год	Изнад 50 год	Укупно
Најзначајније природне вредности у општини Чока													
Чокански парк	4	1	0	3	4	1	2	1	2	1	1	0	10
Река Тиса	6	3	2	1	2	0	1	1	3	2	0	1	11
Резерват „Велика дропља“	7	4	1	2	3	1	1	1	4	1	1	2	14
Пољопривредно земљиште	11	3	4	4	3	0	1	2	2	0	2	0	16
Језеро „Јамурина“	4	1	3	0	4	1	1	2	5	2	0	3	13
Укупно:	32	12	10	10	16	3	6	7	16	6	4	6	64

Најзначајније културне вредности у општини Чока													
Културне манифестације	6	1	3	2	4	1	2	1	4	0	2	2	14
Институције културе	2	0	1	1	4	0	2	2	5	2	0	3	11
Цркве, споменици културе	4	1	1	2	3	1	1	1	5	2	1	2	12
Мултикултуралност, вишејезичност	5	0	3	2	5	1	2	2	5	2	1	2	15
Укупно:	17	2	8	7	16	3	7	6	19	6	4	9	52

Најзначајније људске вредности у општини Чока													
Одговорност	4	1	1	2	2	1	1	0	3	1	1	1	9
Толеранција	6	2	1	3	2	0	2	2	2	0	1	1	10
Традиција, култура, мултијезичност	5	1	2	2	3	1	1	1	4	1	1	2	12
Рад и образовање	5	1	3	1	2	0	1	1	2	0	2	0	9
Позитивне људске особине	9	5	2	2	3	1	1	1	4	1	1	2	16
Укупно:	29	10	9	10	12	3	6	5	15	3	6	6	56



## АКЦИОНИ ПЛАН

Вредност	Идентификовани проблем	Активност	Индикатори	Одговорне стране	Временско раздобље				
					2012	2013	2014	2015	2016
РЕКА ТИСА	Загађење реке услед недостатка пречистача отпадних вода, дивље плаже, нелегални риболов и неискоришћени туристички потенцијал.	Уграђен пречистач отпадних вода Уређење плаже по стандардима и повећање туристичке понуде	Израда пројектне документације за пречистач отпадних вода Израда пројектне документација, план уређења, купљени кануи и бицикли	Општина Чока у партнерству са општином Сента Република Србија, Воде Војводине	+	+	+	+	+
	Нелегални риболов	Појачан рад инспекцијских служби	Повећан број чувара, ефикаснији рад постојећих	Инспекцијске и чуварске службе	+	+	+	+	+
КАНАЛИ	Запуштеност канала за атмосферске воде и загађеност отпадним водама из домаћинства.	Договор заинтересованих и одговорних страна	Извршени радови на санацији канала, редовно чишћење, план одржавања	ЈКП Дирекција	+	+			
РЕКА ЗЛАТИЦА	Низак водостај услед преграђивања, смањење рибљег фонда.	Очување аутохтоних врста, појачан и ефикаснији рад инспекцијске службе	Порибљавање аутохтоним врстама, чешћи инспекцијски надзор	Инспекцијске и чуварске службе	+	+	+	+	+
РИБЊАЦИ	Учесталост крађе рибе	Едукација становништва, појачан рад инспекцијских служби	Број едукација и едукованих људи, извештаји инспекције	НВО, Инспекцијске службе, Управа рибњака	+	+	+	+	+
ПАШЊАЦИ И ПРИКУПЉАЊЕ ЛЕКОВИТОГ БИЉА	Паљење степе, неконтролисано напасање стоке у заштићеној зони, преоравање дела пашњака и промена намене простора, нестручно руковање пестицидима и одлагање амбалаже, неконтролисано кориштење механизације, недовољно спровођење програма заштите, недовољна едукација становништва о вредностима и значају резервата, недовољно кориштење еко-туризма и могућности које пружа гајење лековитог биља	Едукација пољопривредних домаћинстава Доследно спровођење програма мера активне заштите подручја „Пашњаци велике дропње“ Обухватање могућности заштићеног подручја у сврху боље туристичке понуде Чоке	Број едукација Извештај о реализацији	Пољопривредна станица Управљач заштићеног подручја „Пашњаци велике дропње“ Влада Републике Србије Општина Кикинда Туристичка организација Кикинда Општина Чока	+	+	+	+	+
ЧИСТ ВАЗДУХ	Непостојање мониторинга квалитета ваздуха и програма мера за смањење загађења, паљење стрњишта и трика, неконтролисана сеча шума, непостојање туристичке инфраструктуре у и ван насеља Чока, као што су стазе за шетњу, вожњу бициклима и јахање, клупе, путокази, визиторски центар, неразвијена свест и недовољна едукација	Вршење редовног мониторинга квалитета ваздуха Израда пројекта стаза здравља и визиторског центра Спречавање паљења и нелегалне сече	Извештаји надлежне установе за мониторинг чистоће ваздуха Извештаји надлежних инспекција Број урађених стаза здравља Израђен визиторски центар	Локална самоуправа Министарство животне средине Министарство регионалног развоја Министарство пољопривреде Влада АП Војводине	+	+	+	+	+

Вредност	Идентификовани проблем	Активност	Индикатори	Одговорне стране	Временско раздобље				
					2012	2013	2014	2015	2016
ЈЕЗЕРА ЈАМУРИНА И ВУЛИП ЈАМА	Нерешени имовинско-правни односи, недефинисано старатељство, незавршена инфраструктура, нерегулисан систем одржавања, непостојање пројектне документације и акционог плана за развој туризма, крађа рибе, непостојање одлуке о заштити вредности (осим језера Јамурине)	Решити имовинско правне односе укључењем свих заинтересованих страна Креирати обједињену туристичку понуду општине Поштрити контролу инспекција	Одлука надлежне службе о праву на управљањем Израђен промотивни материјал, информативни веб сите Извештаји инспекција	Локална самоуправа, Воде Војводине, Еколошко удружење Чока, Месна заједница Чока, Покрајински секретаријат за заштиту животне средине	+				
БАРЕ И МОЧВАРЕ	Нерешени имовинско-правни односи, недефинисано старатељство, незавршена инфраструктура, нерегулисан систем одржавања, непостојање пројектне документације и акционог плана за развој туризма, крађа рибе, непостојање одлуке о заштити вредности	Решити имовинско правне односе укључењем свих заинтересованих страна Креирати обједињену туристичку понуду општине одлуку надлежне службе о праву на управљањем	Одлука надлежне службе о праву на управљањем Израђен промотивни материјал, информативни веб сите	Локална самоуправа	+				
СОКОЛАРНИК	Недостатак програма едукације деце и одраслих о соколарству, неискоришћени туристички потенцијали, непостојање плана да се пронађе заједнички интерес приватног и јавног сектора	Креирати обједињену туристичку понуду општине са посебним акцентом на едукативни аспект	Израђен промотивни материјал, информативни веб сите	Локална самоуправа, Властник соколарника Школе	+				
МУЛТИКУЛТУРАЛНОСТ	Недовољан интеркултурни дијалог, недостатак заједничких пројеката, слаба пословна комуникација, недостатак међународне економске размене и развоја, недовољна заинтересованост за познавање традиције и обичаја других нација, недовољно познавање језика средине. Недостатак граничног прелаза према Румунији.	Едукација становништва Развијање прекограничних пројеката Израда пројектне документације о граничном прелазу	Број тренинга, број мешовитих програма на оба језика Број заједничких апликација Израђена документација	Локална самоуправа КУДови, школе, удружења грађана Покрајински секретаријат за културу и информисање	+	+	+	+	+
СТАРИ ПАРК	Програми заштите се не спроводе и не финансирају, што је основни проблем из којег проистичу сви други проблеми и трендови.	Израда, усвајање, финансирање и спровођење програма мера активне заштите	Дугорочни и годишњи програм рада управљача и извештај о реализацији	Локална самоуправа ЈКП Дирекција	+	+	+	+	+

## ПЛАН МОНИТОРИНГА И ЕВАЛУАЦИЈЕ

Вредност	Идентификовани проблем	Активност	Индикатори	Одговорне стране	Временско раздобље				
					2012	2013	2014	2015	2016
ДЕЦА И МЛАДИ	Општина Чока нема основану Канцеларију за младе, нема усвојен Локални акциони план политике за младе, нема Омладински клуб, недовољне мере за повећање nataliteta и бригу о породици, недовољан број квалитетних и атрактивних садржаја за младе, недостатак ваннаставних активности, недостатак опремљених и уређених простора за активности деце и младих са стручним омладинским радницима.	Оснивање канцеларије за младе, омладинског клуба и организовање садржаја за младе	Одлука о оснивању Канцеларије за младе,  отворен опремљен Омладински клуб,  Број нових програма	Локална самоуправа и Хелп центар	+	+	+	+	+
	Недостатак опремљених и уређених простора за активности деце и младих са стручним омладинским радницима.	Опремање и прилагођавање постојећих неискоришћених капацитета	Број нових простора	Локална самоуправа	+	+	+	+	+
ДРУШТВЕНИ АКТИВИЗАМ	Нестабилни извори финансирања, недостатак иновативности, недовољна заинтересованост и лоша промоција културно-забавних дешавања	Промоција програма Хелпцентра по школама, општински конкурси за програме активизма	Број промотивних састанака, број пројеката, одлука о расписивању конкурса	Координатор Хелпцентра, Локална самоуправа	+	+	+	+	+
	Недовољно искоришћен спортски потенцијал и спортска традиција, смањена заинтересованост за спорт и недовољна улагања у спортску инфраструктуру	Улагање спортску инфраструктуру, едукација спортских радника	Број обновљених или изграђених терена  Број едукација  Број обучених спортских радника	Локална самоуправа	+	+	+	+	+
ЧАРДА КОД ПАДИНСКЕ СКЕЛЕ	Непостојање осмишљеног садржаја како би се скела искористила у културне и туристичке сврхе	Креирати обједињену туристичку понуду општине и програм ревитализације Чарде и скеле у туристичке сврхе	Пројекат ревитализације објекта, промо материјал и веб сите	Локална самоуправа	+				

Континуирано праћење и процена урађеног треба да допринесу да усвојени докуменат остане „жив“ те да постоји константна веза између процењеног стања, предузетих корака и решења за поједине препознате проблеме. Овај интерактивни процес је кључан ради одрживости. Циљ документа је, осим анализе стања, и дефинисање праваца решавања проблема, а мониторинг и евалуација су алати који осигуравају да се на том путу и остане. Као што је на изради документа радио велики број људи тако би и за ефикасан процес мониторинга и евалуације било неопходно укључити целу заједницу и подићи ниво одговорности за стање животне средине, на све грађане општине Чока.

Ради успешног спровођења мониторинга и евалуације предлагемо да се именује особа у општинском већу која би била део радне групе формиране од представника грађана, НВО и имала би мандат 2 године као и редовне састанке два пута годишње са циљем праћења имплементације документа. Овакав модел би осигурао могућност успостављања дијалога између доносилаца одлука и грађана. Радна група би имала задатак да доставља извештај општинском већу, са предлозима мера које би допринеле испуњењу акционог плана. Са друге стране извештаји би били и јавни, постављени на општински сајт и доступан грађанима. Такође је неопходно да се осигура механизам финансирања ставки акционог плана, кроз дефинисање дела буџета намењог за имплементацију Зелене агенде. Очекујемо да ће процес имплементације стратегије потакнути формирање НВО на локалу које ће се укључити у овај процес.







Зелена



агеңда



Чока



Чока





Зелені



аренда



Чока



Чока





Зелења



агеңда



Чока



Чока



## Садржај

РЕПУБЛИКА СРБИЈА  
АП ВОЈВОДИНА  
СКУПШТИНА ОПШТИНЕ ЧОКА  
**ОПШТИНСКО ВЕЋЕ**  
Број: 06 016-2/2012-3  
Дана: 04.04.2012. године  
**Ч О К А**

**ИЗВОД ИЗ ЗАПИСНИКА**

Са 6. седнице Општинског већа општине Чока, која је одржана дана 04.04.2012. године.  
За ову седницу предложен је следећи:

Дневни ред:

**НЕПОТРЕБНО ИЗОСТАВЉЕНО**

Тачка 3 дневног реда:  
Нацрт „Зелене агенде“

Једногласно је усвојен следећи:

**З а к љ у ч а к**

Општинско веће општине Чока усваја нацрт „Зелене агенде“ општине Чока, и исти се упућује Скупштини општине Чока на разматрање

**НЕПОТРЕБНО ИЗОСТАВЉЕНО**

Доставити:

1. Предлагачу,
2. Секретар СО-е Чока,
3. Архива.

Председник Општинског већа  
општине Чока  
**Пољак Емил**

ЗАШТО ЈЕ ВАЖНО СТРАТЕШКО ПЛАНИРАЊЕ?	3
ШТА ЈЕ ЗЕЛЕНА АГЕНДА?	5
МЕТОДОЛОГИЈА ЗЕЛЕНЕ АГЕНДЕ	7
ЗЕЛЕНИ ДИНАР – НОВА ИСКУСТВА И МОГУЋНОСТИ	9

**ЗЕЛЕНА АГЕНДА У  
ОПШТИНИ КОВИН**

<b>КОВИН – ГРАД НА ВОДИ</b>	<b>12</b>
МАПА ВРЕДНОСТИ	13
АНАЛИЗА ДОКУМЕНАТА	13
АНАЛИЗА ВРЕДНОСТИ	14
Дунав и приобаље	14
Басен пијаће воде	16
Шљункара	18
Геостратешки положај	19
Лов, риболов, туризам	20
Делиблатска пешчара	23
Краљевац	25
Предела за заштиту	26
Пољопривредно земљиште и фармери	28
Културне и људске вредности	31
Млади	31
Вишенационалност	32
Мултикултуралност	34
Спорт	35
Домови културе	37
ВИЗИЈА – АНКЕТА	49
АКЦИОНИ ПЛАН	51
ПЛАН МОНИТОРИНГА И ЕВАЛУАЦИЈЕ	55

<b>ЗЕЛЕНА АГЕНДА У ОПШТИНИ НОВИ КНЕЖЕВАЦ</b>	<b>57</b>
<b>НОВИ КНЕЖЕВАЦ - У ЗАГРЉАЈУ РЕКЕ</b>	<b>58</b>
МАПА ВРЕДНОСТИ	59
ОПИС ВРЕДНОСТИ	60
АНАЛИЗА ДОКУМЕНАТА	63
АНАЛИЗА ВРЕДНОСТИ	64
Река Тиса	64
Канали	65
Парк	67
Зелене површине	68
Обрадиво земљиште	69
Природна станишта	71
Лов	73
Дворци и цркве	74
Археолошка налазишта	75
Културно-забавне манифестације	76
Мултикултуралност	78
Географски положај	79
Спортска традиција	80
Млади	81
ВИЗИЈА – АНКЕТА	94
АКЦИОНИ ПЛАН	97

<b>ЗЕЛЕНА АГЕНДА У ОПШТИНИ ЧОКА</b>	<b>103</b>
<b>ЧОКА – МЕСТО ГДЕ ЦВЕТА И РЕКА</b>	<b>103</b>
ОПШТИ ПОДАЦИ	103
МАПА ВРЕДНОСТИ	105
АНАЛИЗА ВРЕДНОСТИ	108
Утицај трендова	111
Проблеми	116
Анализа узрока проблема	121
Потенцијали и могућности	126
Приоритети	128
ВИЗИЈА – АНКЕТА	130
АКЦИОНИ ПЛАН	132
ПЛАН МОНИТОРИНГА И ЕВАЛУАЦИЈЕ	135



**ЗЕЛЕНА АГЕНДА У ОПШТИНАМА  
КОВИН, НОВИ КНЕЖЕВАЦ И ЧОКА**

Издавач:

**ЕКОЛОШКИ ЦЕНТАР „СТАНИШТЕ“**

**Стевана Немање 33/3**

**26300 Вршац**

**www.staniste.org.rs**

**staniste@sbb.rs**

Уредник издања:

**Дејан Максимовић**

Штампа:

**Штампарија „Тули“**

Дизајн и припрема:

**Горан Димитријевић**

**Уметничка радионица Семирамида**

Тираж:

**500 примерака**

**Вршац, 2012**

CIP - Каталогизација у публикацији  
Народна библиотека Србије, Београд

005.51:502.131.1(497.113)

**ЗЕЛЕНА агенда у општинама Ковин, Нови  
Кнежевац и Чока / [уредник Дејан Максимовић].**  
- Вршац : #Еколошки центар #Станиште, 2012  
(Вршац : Тули). - 135 стр. : илустр. ; 24 cm

Тираж 500.

**ISBN 978-86-88151-05-4**

а) Одрживи развој - Стратешко планирање  
- Ковин б) Одрживи развој - Стратешко  
планирање - Нови Кнежевац с) Одрживи  
развој - Стратешко планирање - Чока  
COBISS.SR-ID 190300428